

LOVEC 1985 4

glasilo Lovske zveze Slovenije

LOVEC

glasilo
Lovske zveze Slovenije,
revija za lovstvo
letnik LXVIII, št. 4
april–mali traven 1985

Lovca izdaja Lovska zveza Slovenije
Tiska ga Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani.

UREDNIŠKI ODBOR:

Predsednik Borut Ingolič
Odgovorni urednik Boris Leskovic

Ada Bitenc, Lojze Černe, Branko Galjot,
Jelo Gašperšič, Ivan Nečemar, Mitja Rebec,
Konrad Sajdl in Bojan Vomer

Lektor in korektor Sončka Lorenci

Lovec izide praviloma vsak mesec.
Prva številka letnika izide v začetku leta,
v januarju.
Ta številka je izšla v 23 000 izvodih.
Po mnenju Republiškega sekretariata
za kulturo in prosveto SRS, št. 421-2/72,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Letni prispevek zveze lovskih druženj
po članu lovske družine Lovski zvezi Slove-
nije, v katerem je vračunana tudi na-
ročnina za glasilo Lovec za leto 1985, je
1242 din (od tega za glasilo Lovec 600 din).

Za druge naročnike
je letna naročnina 1000 din
za inozemstvo 2100 din
izvod revije stane 65 din

Naročnino je treba plačati vnaprej na žiro
račun Lovske zveze Slovenije

Vse gradivo za objavo pošiljajte
Uredništvu glasila LOVEC,
Župančičeva 9 – p. p. 505,
61001 Ljubljana.
Telefon (061) 214 948.

Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.

Cene malim oglašom:
do 15 besed 240 din, od 15 do 25 besed
400 din, od 25 do 30 besed 600 din.
Za vsako nadaljnjo besedo 20 din.
Za člane lovskih organizacij
v SR Sloveniji velja polovična cena.
Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun
Lovske zveze Slovenije, Župančičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

Miha Adamič	98	Jelenjad v jugovzhodnem alpskem prostoru
Kurt Reulecke	100	Gospodarjenje s srnjadjo ob upoštevanju gozdarsko-ekoloških ciljev
Dušan Jurec	103	Kostanjev rak ogroža . . .
Vladimir Pfeifer	104	Kako izšolamo lovskega psa za pokazača
Peter Grošelj	106	O skobcu – tudi drugače
	107	Prvi podatki o razširjenosti in ekologiji beloglavega jastreba
	108	Kako se razmnožujejo zveri iz družine kun
Franc Jelen	110	Septembrski dan
Bogdan Jurkovšek	111	Jamski medved – lovna žival pračloveka
Tone Svetina	112	Lov na losa
Po lovskem svetu	115	Nekaj o vzdrževanju lovskih optičnih pripomočkov – B. Krže
Lovska organizacija	116	10 let Zasavskih rogistov – B. Leskovic
	117	LD Senovo je razvila svoj prapor – F. B.
	118	Zakaj in kako podružbljamo našo dejavnost – E.P.
	119	Delovni sestanek z delegacijo Tržaške lovske federacije
	119	Dejavnost LD Ljubno ob Savinji – J. K.
	120	Uspešna brakada – M. P.
Jubilanti	120	Stanko Dolanc – 80-letnik – F. K.
	120	Ludvik Rogan – 70-letnik – L. Š.
	121	Janko Dokl – 60-letnik – M. F.
Lovski optrnik	122	Divji prašiči v našem lovišču – I. Podgornik
	122	Odstreljen poljski zajec albino – E. K.
	123	O prvi pomoči pri nezgodah na lovu – M. Vlaović
V spomin	123	Emil Čuček
	123	Jože Jug
Lovska kinologija	124	Republiško tekmovanje krvosledcev za Pleničarjev memorial – L. Fabiani

PRILOGA TE ŠTEVILKE: Analiza izvajanja zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:

Kokoš divjega petelina (Tetrao urogallus). Podatkov o kokoši divjega petelina je zelo malo; zlasti velja to za Slovenijo, kjer je bila samica vedno zaščitena in je ni nihče lovil. Iz tuje literature izvemo, da so kokoši težke med 1400 in 3000g. Petelin in kokoš se torej občutno razlikujeta po teži (petelin pogosto doseže tudi 4000g), še bolj pa po obarvanosti perja (močno izražen spolni dimorfizem). Nekoč so zato celo mislili, da gre za dve povsem različni vrsti. Pri petelinu prevladuje črna barva, pri kokoši pa rjava in deloma bela. Kokoš se tudi oglašuje drugače kot petelin. Praviloma se oglašuje takrat, ko prileti na rastišče, ko lovi kebkce ali kadar zleti pred nevarnostjo. Njeno oglašanje bi lahko označili z nekakšnim »gak-gak«.

Foto Martin Rovšček, Diana

SLIKA NA DRUGI STRANI OVITKA:

Straka

Foto R. Čenčič

Jelenjad v jugovzhodnem alpskem prostoru

33. konferenca Delovne skupnosti lovskih zvez jugovzhodnega alpskega prostora

Miha Adamič

Devetega in 10. novembra 1984 je bila v Celovcu 33. konferenca Delovne skupnosti lovskih zvez jugovzhodnega alpskega prostora oziroma 33. medpokrajinska lovska konferenca, kot smo to posvetovanje imenovali doslej. Strokovni del konference je bil posvečen jelenjadi oziroma problematiki varstva, gojitve in lova te divjadi v sodobnih razmerah intenzivne izrabe prostora.

Delovno srečanje so pripravili v gradu Mageregg v okolici Celovca. Kot zanimivost naj povem, da grad zdaj upravlja Koroška lovska zveza (v njem naj bi skrbela za izobraževanje članov lovske organizacije, za strokovna srečanja ipd.), v upravljanje pa ji ga je dala deželna vlada Koroške, ki še vedno participira pri stroških za vzdrževanje gradu in pri nabavi kurjave. Lovstvo na Koroškem očitno uživa precejšen ugled, saj je udeležence na konferenci prvi večer sprejel celovski župan, konferenco pa je po značilnem avstrijskem ceremonialu z lovskimi rogisti na dvorišču pred gradom in nagovorom deželnega lovskega mojstra dr. Gerharda Anderluha odprl član koroške deželne vlade Hans Schumi, ki je v vladi odgovoren za kmetijstvo, gozdarstvo in lovstvo(!).

Strokovni program so sestavljali pripevki predstavnikov posameznih de-

žel, prvi referat – *Jelenjad v Avstriji* – pa je imel salzburški deželni lovski mojster Mayr-Melnhof. Lovska zveza Slovenije je na konferenci sodelovala z dvema prispevkoma: *Jelenjad v Sloveniji* (avtor B. Krže) in *Prehranske značilnosti jelenjadi v Sloveniji* (avtor M. Adamič).

Tematika o jelenjadi je danes v evropskem prostoru pravi »evergreen«, torej vedno aktualna zadeva. Današnja *poli* oziroma *multifunkcionalna* izraba prostora, kakor radi imenujemo stihjsko dirko za naglimi dobički pri izkoriščanju (pogojno) obnovljivih naravnih virov, postavlja pred evropsko lovstvo cel niz novih, nepričakovanih problemov v zvezi z varstvom, gojitvijo in lovom jelenjadi. Jelenjad je rastlinojeda vrsta, ki je v koevoluciji z rastlinstvom izoblikovala svojo prehransko strategijo, ki je seveda »čez noč« ne zmore prilagajati vedno novim oblikam človekovega prodiranja v njen življenjski prostor. Naselja, kanali, ograjene avtoceste in drugi komunikacijski koridorji sekajo tradicionalne migracijske poti med letnimi pasišči, rukališči in zimovališči. Nekdaj strnjene populacije jelenjadi so vedno bolj razcepljene v manjše izolirane otoke, ki med seboj niso več povezani. Kljub povečanemu odstrelu lovci niso več kos problemom, ki jih jelenjad povzroča gozdarstvu in kmetij-

stvu (vedno večje poškodbe gozdnega drevja in škode na kmetijskih površinah). Tako so npr. na Tirolskem po hudi zimi 1976/77 ugotovili (oziroma ocenili), da je jelenjad obgrizla lubje 76 000 iglavcev, zaradi objedanja pa je bilo v istem obdobju poškodovanih 2,2 milijona mladik gozdnega drevja. Posledica je bila močno povečan odstrel. V letih 1980, 1981 in 1982 so odstrelili 16 929 košut in telet in 7030 jelenov. Kljub tako visokemu odstrelu pa so v zimi 1982/83 našeli na novo obgrizenih 11 800 iglavcev in 1,2 milijona objedenih mladik. Poškodb je bilo sicer res precej manj, v absolutnem številu pa so še vedno zaskrbljujoče visoke. Lovci zatrjujejo, da so odstrel že dvignili do kritične meje in da je treba reševati vprašanje škod v gozdovih kompleksno, z dogovarjanjem, vendar pa zahtevajo gozdarji še večji odstrel. Če upoštevamo, da je jelenjad od konca zadnje vojne do leta 1972 na Tirolskem na novo naselila 250 000 ha veliko površino in da je današnja številčnost še enkrat večja kot leta 1955 (s tem pa tudi obseg škod v gozdovih), lahko mirno rečemo, da imajo prav gozdarji. Toda! Tirolska oziroma praktično večji del Avstrije se v nasprotju s Slovenijo, kjer imamo (zaenkrat!?) samo lokalne probleme med lovstvom, kmetijstvom in gozdarstvom, srečuje tudi s težavami, ki jih prinaša naglo naraščanje turizma. Ker Avstrija nima morja, tako da bi se velike množice turistov strnile na ozkem obalnem pasu, se turisti razpršijo po vsem ozemlju. Poleg tega pa turistična sezona v Avstriji ni omejena na poletne mesece tako kot v obmorskih letoviščih. Pri njihovem turizmu imajo pomembno vlogo zlasti gozdovi. Za oddiha željne meščane je gozd nadvse privlačno mesto za sprostitev. Turisti, ki na podeže-

RESOLUCIJA

Delovna skupnost lovskih zvez jugovzhodnega alpskega prostora je na svoji 33. konferenci, ki je bila 10. novembra 1984 v Celovcu, obravnavala položaj jelenjadi. Ker se je jelenjad v nekaterih območjih močno razmnožila in razširila, si lovske zveze prizadevajo, da bi številčnost jelenjadi prilagodile danostim okolja ter razmeram gozdarstva in kmetijstva in da bi dosegle vrsti primerno strukturo populacij. Ta prizadevanja so bila in so nasploh uspešna. Položaj v zvezi s škodami od divjadi je bilo mogoče v bistvu obvladati in doseči precejšnje izboljšanje kakovosti.

Zdaj pa delovna skupnost z zaskrbljenostjo opaza posamezne težnje, da bi populacije jelenjadi tudi v osrednjih območjih zreducirali do takšne mere, da obstaja nevarnost, da bi jelenjad lahko lokalno povsem izginila. Delovna skupnost ne zanika dejstva, da bi bilo treba jelenjad iz bioloških in ekoloških razlogov gojiti le v njej primernih življenjskih prostorih in preprečiti ponovno širjenje populacij v posameznih deželah, poziva pa vsa pristojna mesta, naj ohranijo to vrsto v naravnih populacijah, kot to velewa zakon.

V času, ko postaja vse več živalskih in rastlinskih vrst žrtev človekovih vplivov, je treba preprečiti to, da bi prihodnje generacije lahko videle jelenjad samo še v rezervatih in oborah.

lje prinašajo šilinge in marke, pa vnašajo v gozdove tudi trajen nemir. Zato se divjad (jelenjad) poleti umika pred turisti v manj privlačne, težko prehodne gošče (in letvenjake) iglavcev in tam tudi poleti povzroča občutne poškodbe drejva. Zaradi kratkih aktivnih prehranskih faz (nemir!) si izbira predvsem intenzivno obdelane kmetijske površine, na katerih se ponoči na hitro napaše in nato hitro umakne v skrivališča. Seveda velja to za svet, na katerem take površine so oziroma je jelenjadi mogoč dostop do njih. Ti problemi so zlasti očitni na Tirolskem, kjer so alpski pašniki poleti dobesedno preplavljeni s turisti, pozimi pa so gozdovi prepreženi s potmi za hojo in progami za tek na smučeh. Z razmahom te oblike zimske rekreacije, ki je dostopna turistom vseh starosti, so se možnosti za zimski turizem – in s tem pomemben vir zaslužka – premaknile iz območij nad gozdno mejo v gozdni prostor. Torej tja, kjer skuša divjad na energetsko najbolj varčen način, ob zmanjšanem gibanju, preživeti zimo. Obsežne in naraščajoče poškodbe iglavcev zaradi obgrizanja lubja so povsem logična posledica interakcije iglavci–jelenjad–turisti (nemir!). Poseben problem so take poškodbe v tistih območjih, v katerih jih do najnovejšega časa sploh niso poznali. Žal teh problemov na klasičen način ni več mogoče reševati. Tu odpuveduje krmljenje, redukcijski odstrel itd. Trenutno je med avstrijskimi lovci najbolj priljubljena ideja o snovanju t. i. mirnih con, vidno označenih območij v gozdovih, v katerih bi bile vse človekove aktivnosti omejene in podrejene sezonskim življenjskim značilnostim jelenjadi. Sodeč po razpravah udeležencev na konferenci pa v Avstriji od mirnih con veliko preveč pričakujejo. Iskanje izhoda iz začaranega kroga jelenjad–okolje–jelenjad z oblikovanjem mirnih con je očitno odraz nemoci, da bi se širše dogovorili o mestu in vlogi varstva, gojitvi in lovu jelenjadi na vseh ravneh načrtovanja izrabe prostora. Avstrijski lovci pač nimajo takih možnosti, kakršne je prinesel nam Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč z uveljavitvijo načela družbenega dogovarjanja v lovskogojitvenih območjih. Pravic in dolžnosti, ki izhajajo iz družbenih dogovorov, in o katerih so se udeleženci konference (po pogovoru s predstavniki naše delegacije) laskavo izražali, v taki obliki ne poznajo. Vendar pa je jasno, da problematike jelenjadi ne moremo uspešno reševati na nekaj 100 ha »zaprtih« gozdov, kot si mnogi zamiš-

ljajo mirne cone. Na tak način jih bomo kaj hitro spremenili v »indijanske rezervate«, zunaj katerih bodo Indijanci (jelenjad) objekt svobodnega, nenačrtnega lova. Mirne cone lahko svojo vlogo odigrajo le v primeru, če jih kot sestavino vključujemo v celovit sistem dinamičnega načrtovanja upravljanja s populacijami jelenjadi in njenim okoljem, seveda ob jasno opredeljeni prostorski in časovni razporeditvi ter režimom izrabe prostora v njih. Obratno pa so rezultati prizadevanj za izolirano oblikovanje (pre)majhnih mirnih con glede na težave pri lociranju in oblikovanju režimov v njih nesorazmerno majhni. Mirne cone tudi ne bi smele služiti za izgovor oziroma za opravičilo za preveliko številčnost jelenjadi tam, kjer naravne razmere in cilji gozdarstva in kmetijstva tega ne dopuščajo! V Avstriji so z oblikovanjem Rotwildfreizonen (»jelenjadi prostih območij«) v območjih z intenzivnim vinogradništvom, sadjarstvom in poljedelstvom opravili nekakšno rajonizacijo te divjadi, o kateri mnogo govorimo tudi pri nas. Sistem rajonizacije so oblikovali z nemško natančnostjo; na zemljevidu so potegnili črto, prek katere je jelenjadi prehod prepovedan. Ker pa jelenjad seveda ne zna brati, niti nima zemljevidov z vrisanimi območji, v katerih ima svojo domovinsko pravico, zato seveda še vedno prehaja čez črto. Lovci izpolnjujejo le del svojih dolžnosti v »za jelenjad prostih conah«. Jeleni hitro padejo pod streli, košute in teleta pa so lovskim očem bolj skriti, če niso kar »nevidni«. Roko na srce, tudi pri nas imajo lovci marsikje podobno »okvaro vida«. Udeležencem konference smo razložili, da smo pri nas že leta 1980 na gozdarskih študijskih dnevih v sklepe zapisali, da je »... rajonizacija dejansko prostorsko coniranje intenzivnosti nalog varstva, gojitve in lova divjadi (ki jo rajoniziramo)«. To pa

pomeni, da se v lovskogojitvenih območjih z drugimi udeleženci dogovorimo, katera vrsta divjadi ima prednost in kako bomo upravljali z njeno populacijo (populacijami) v celotnem območju oziroma v posameznih delih območja (primer Krimskega LGO!).

Da pa ne bomo samo kritizirali drugih in hvalili svojo malho, še nekaj besed o zanimivem sistemu spodbujanja k pravilnemu odstrelu jelenjadi v Kanalski dolini v Italiji. Tam se je jelenjad začela v večjem številu pojavljati šele v sedemdesetih letih tega stoletja. Ker glede varstva, gojitve in lova jelenjadi med lovci ni bilo nobene tradicije, so leta 1978 uvedli sistem »samoupravnega oblikovanja« odstrelnih možnosti. Vsak lovec dobi triletno dovolilnico z vrednostjo 400 točk (ameriški Point System). Vsak posameznik, ki mu za odstrel vsake živali »odtrgajo« določeno število točk, pa mora uravnavati odstrel tako, da lahko lovi vsa tri leta. Dodatnih točk si ne more pridobiti oziroma dokupiti. Vsak lovec lahko v treh letih odstrela največ 3 jelene, za košute in teleta pa ni omejitev, seveda v okviru skupnega načrta lovišča. Pravilen odstrel jelena z rogovjem do 145 CIC točk »stane« 40 točk, nepravilen odstrel v tej kategoriji pa kar trikrat več (120 točk). Odstrel jelena nad 145 CIC točk »stane« 60 točk, nepravilen odstrel v tej kategoriji pa trikrat več (180 točk). Nasprotno pa se kot spodbuda za odstrel telet in košut za vsako uplenjeno žival vrednosti izkaznice doda 10 točk. Vidimo torej, da enaki problemi in cilji zahtevajo v različnih deželah za reševanje tudi različne poti... Na koncu je Gerhard Anderluh izročil predsedniku skupščine LZS in predsedniku Delovne skupnosti lovskih zvez jugoslovanskega alpskega prostora, Bojanu Škrku, plaketo za zasluge za mednarodno sodelovanje, ki mu ga je podelila Koroška lovška federacija.

Foto Tomaž Kočar, Diana

Gospodarjenje s srnjadjo ob upoštevanju gozdarsko-ekoloških ciljev

Kurt Reulecke

Članek obravnava nekatera bistvena vprašanja usklajevanja odnosov »gozd-divjad« v nemških razmerah. Zaradi sorodnosti problemov, ki jih že opažamo v nekaterih območjih Slovenije, je zanimiv tudi za nas.

Blaž Krže

Predsednik odbora za parkljasto divjad, podpredsednik Nemške lovske zveze A. H. Neuhaus, je v Baden-Württembergu organiziral sejo, katere sestavni del je bila tudi ekskurzija v gozdarski okrožji Hechingen in Rottenburg. Člani odbora in strokovnjaki so se z veseljem seznanili s tistimi smernicami za srnjad, po katerih načrta odstrela ne delajo na podlagi štetja ali ocenjevanja številčnosti, ampak na podlagi stopnje objedenosti nezaščitene drevesnih sadik in druge vegetacije. Za ta postopek se lovci po vsej državi zelo zanimajo. Zahteve poslancev v nekaterih zveznih deželah in v zvezni skupščini, naj bi primerno gostoto divjadi določali po stopnji izkoriščenosti vegetacije, terjajo, da se poglobimo v to metodo. Tu zapisane vtise in pripombe velja jemati le kot osebno mnenje avtorja. Na stališče odbora pa bo treba še počakati.

Razprava o primerni gostoti parkljaste divjadi je že stara stvar. Burgsdorf (1800) je imel za primerno gostoto 50 živali na 100 hektarov (!), Ratzeburg (1869) pa natančno 1,6 živali na 100 hektarov.

Poskuse, da bi ocenili tudi različne življenjske prostore, je začel leta 1951 Ueckermann s svojim postopkom bonitiranja, ki je prinesel vrednostno število stanišča. Delo je s svojo raziskavo nadaljeval Mottl (1954), ki pa je že sestavil seznam rastlin, s katerimi se hrani srnjad, in bonitiral lovišča po merilih preference (priljubljenosti).

V vrsti avtorjev velja omeniti tudi Neumann (1963 – bonitiranje po zmanjšani zimski prehranski kapaciteti) in Müllerja (1963), ki je v obsežni postopek bonitiranja prvi vključil tudi škode od divjadi.

Nobeden teh postopkov pa ni opustil pojma primerne gostote divjadi. Po drugi strani pa vsem manjka nadzorstvo nad dejansko gostoto divjadi pa tudi dokaz o gospodarski ustreznosti

gostote, ki so jo določili znanstveniki ali oblasti.

Tako je Bubenik (1963), ki so ga spodbudila dela Aldousa in Kreftinga, predlagal, naj bi prevzeli njuna postopka, opustili pojem gostote divjadi in se raje oprli na izkoriščenost prostora po neznanem številu divjadi, ki bi jo določali po postopku naključnih poskusov. Pri tem naj bi upoštevali izkoriščenost vse vegetacije.

Kaj je namen smernic za srnjad?

Smernice za srnjad Državne gozdarske uprave v Baden-Württembergu izhajajo iz trditve, da škode od divjadi kljub nedvoumnemu zakonskemu stanju (paragrafi 1, 21 in 29 Zveznega lovskega zakona) pogosto odločilno vplivajo na delo gozdarjev in so vzrok za gozdno-gospodarske nepravilnosti.

Te smernice določajo, da srnjadi praviloma ne moremo prešteti, ker preštevanje zvečine privede do podcenjevanja dejanske številčnosti. Višina odstrela se zato načrtuje drugače, in sicer po naslednjih merilih:

1. višina odstrela v prejšnjem letu;
2. stanje vegetacije;
3. telesna kondicija srnjadi.

Zakonske osnove iz Zveznega lovskega zakona so določene natančneje:

4. Urejanje kraju primernih mešanih gozdov ne sme biti ogroženo zaradi objedanja srnjadi.
5. Na določenem območju morajo biti običajne glavne drevesne vrste praviloma sposobne, da se same pomlajujejo, brez posebnih zaščitnih ukrepov.
6. Objedanje ne sme povzročiti bistvenih sprememb v krajevno značilnem rastlinstvu, niti ne zmanjšanja vrstne pestrosti.

Smernice terjajo tudi to, da mora biti: 7. Številčnost srnjadi usklajena z naravno ponudbo hrane v določenem lovišču, ki mora trajno zadostovati za prehrano srnjadi.

Če merila iz točk od 4. do 7. niso izpolnjena, je treba odstrel v primerjavi s prejšnjimi leti povečati.

Medtem ko lahko Državna gozdarska uprava na svojih površinah samostojno določa višino odstrela, pa se postavlja vprašanje, kako naj načrtujejo odstrel na skupnih lovni površinah. Pri tem je namreč treba vedeti, da so gozdovi v tej zvezni deželi podrejeni »Enotnemu gozdarskemu uradu«, tj. en gozdarski urad združuje vse oblike lastništva nad gozdom v določenem prostoru v eno gozdarsko okrožje (državne, občinske, zasebne gozdove in druge).

Ekološki vprašalnik

Deželna lovska zveza je predlagala, naj bi ekološke podatke v zvezi z odstrelom zbirali pooblaščenec gozdarskega urada skupaj z lastnikom oziroma najemnikom določenega lovišča. Gozdarska uprava pa meni, da je s tem povezana precejšnja izguba časa in predloga ni sprejela oziroma je nanj pristala le v nekaj krajih. To je škoda, ker predlagatelj vidi v osebni pogovoru v lovišču najboljšo priložnost, da se zgledijo nasprotja in skupaj rešujejo probleme.

Poleg podatkov o razmerah v lovišču (deleži gozda, polja in vodnih površin na skupni lovni površini, razporeditev drevesnih vrst) je treba v ekološkem vprašalniku navesti tudi podatke o objedenosti nezaščitene rastlin v nasadih in na površinah, ki se naravno pomlajujejo. To praviloma ocenimo na poskusnih površinah (naključni izbor), in sicer po določenih razredih poškodovanosti; na primer: *iglavci*: razred 0 – nikakršne objedenosti ali manj kot 30 % objedenih stranskih poganjkov; razred I: nepoškodovan glavni poganjek, objedenih 30 do 50 % stranskih poganjkov, in tako naprej do razreda IV – popolni izpad zaradi objedenosti.

V odstavku »Pregled vegetacije« zabeležimo povzetek ugotovljenih podatkov, na primer: »Smreka malo objedena, jelka močno objedena.«

Te podatke dopolnimo z opisom zaščitnih ukrepov in navedemo, ali je pomlajevanje mogoče brez zaščite, s posa-

mično zaščito ali s površinsko zaščito (ograja), na primer: smreka – mogoč nasad brez zaščite; jelka – naravno pomlajevanje mogoče na ograjenih površinah. Ograjena površina v lovišču (239 ha) = 3 ha; površina s posamično zaščito = 2 ha; (0 do 10-letni sestoji = 12 ha).

Ekološki podatki se končujejo s predlogom o višini odstrela in so namenjeni pooblaščenemu Okrožnemu lovskemu uradu. Še prej pa jih dobi v potrditev najemnik lovišča. V enem od primerov sta se najemnik in vodja gozdarskega urada na osnovi obremenitve zaradi objedanja dogovorila, da bo odstrel tri leta zapored znašal po 18 glav srnjadi na 100 ha gozdne površine, potem pa bo treba položaj glede objedanja ponovno oceniti. Ob tem je treba pojasniti, da se odstrel v pretežno mešanih loviščih (z gozdni in poljskimi površinami) določa na enoto gozdne površine. Kjer so gozdne in poljske površine v razmerju 50 % : 50 %, pomeni odstrel 18 glav srnjadi na 100 ha gozdne površine isto kot odstrel 9 glav srnjadi na 100 ha celotne površine lovišča.

Ocenjevanje škod od divjadi

Ocenjevanje škod od divjadi nima vselej konkretnih posledic za najemnika nekega lovišča, denimo v primeru, da škode od divjadi krije lovsko združenje, ali v primeru, da je v najemni pogodbi določen pavšal za škode od divjadi. Lastniki gozda pa na ta način dobe podatke o obsegu škode in jih lahko uporabijo kot pomoč pri odločanju. V ta namen se škode ocenijo po določenih razredih poškodovanosti in pretehtajo s pomočjo redukcijskih faktorjev, ki so pri majhni objedenosti nizki, pri močni objedenosti pa ustrezno višji (0,5 do 1,0).

Popolni izpad, ki ga le v utemeljenih primerih naprtijo divjadi, ocenimo prek vrednosti posamezne rastline, tako da je škoda produkt iz vrednosti rastline in števila uničenih rastlin.

Obremenjenost druge vegetacije zaradi objedanja

Postopka ocenjevanja obremenjenosti druge vegetacije zaradi objedanja ne moremo pojasniti, ker ga do zdaj še ni. Določena vprašanja, ki so jih v zvezi s tem pred tako metodo že pred leti postavili nekateri člani odbora za parkljasto divjad, je praksa potrdila.

Za ocenjevanje obremenjenosti druge vegetacije zaradi objedanja bi bila po-

Z naraščanjem števila srnjadi v nekem območju se zvečuje tudi objedenost vegetacije; na to vplivata tudi vreme in vznemirjanje živali

Foto J. Papež, Diana

leg kartiranja rastlinskih združb vseh vrst v gozdovih potrebna tudi preferenčna lista, iz katere bi bilo razvidno, katere rastline ima srnjad najraje. Mesto istih rastlinskih vrst v takem seznamu pa zanesljivo ne bi bilo stalno, marveč od rastlinske združbe do rastlinske združbe različno.

Obsežna Niemeyerjeva raziskava (1965) je pokazala, da sodi v enem od gozdarskih območij v južnem Harzu več kot polovica objedenih rastlin k tako imenovanim sociološko stalnejšim rastlinam. Z naraščanjem števila živali (po Braun-Blanquetu) se zvečuje tudi objedenost. Tudi vreme očitno vpliva na intenzivnost objedanja in na izbiro rastlin.

V Baden-Württembergu je bila raziskovalna naloga, v kateri so želeli sestaviti preferenčno listo, neuspešna. Precej časa bo še treba počakati, preden se bo pokazalo, ali lahko zahtevo po ugotavljanju obremenitve druge vegetacije zaradi objedanja, ki je nekaterim tako lahko šla z jezika, vsi prizadeti metodično in v primernem času tudi izpolnijo.

Gospodarjenje s srnjado

Zelo razveseljivo je, da sta Deželna gozdarska uprava in Deželna lovská zveza v Baden-Württembergu s svojimi smernicami, ki so začele veljati istega leta (1979) in ki se v bistvenih točkah med seboj ne razlikujejo, skupaj stopili na novo pot.

Ta zvezna dežela ima velike površine za srnjad primernih biotopov. V obdobju 1936–1939 je znašal povprečni letni odstrel natančno 67 000 glav srnjadi, v lovskem letu 1982/1983 pa so uplenili natančno 145 000 živali. Glede na lovne površine pomeni to odstrel, kakršnega ne doseže nobena druga zvezna dežela. Podatki o uplenjeni srnjadi po 100 ha gozdnih površin v obdobju 1974–1981 so dokaz za prizadevanja, da bi rešili problem ravnotežja med gozdom in divjadjo. V občinskih in zasebnih loviščih je bil odstrel 13–15, v državnih loviščih pa od 8,5 do 12 glav na 100 ha gozda.

Za skupno dopolnjevanje in obdelavo smernic podajamo naslednja vprašanja in pobude:

1. Da ne bi prihajalo do nesporazumov, bi bilo treba v smernicah navesti tudi to, da je negovanje in zagotavljanje primernih življenjskih razmer za divjad obvezno, zlasti še, ker smernice med drugim od lastnikov gozda terjajo ukrepe te vrste (izboljševanje prehranskih razmer, zimsko krmiljenje).

2. Zahteva, da je treba številčnost srnjadi prilagoditi naravni ponudbi hrane v določenem lovišču, zbuja pomisleke in se ne ujema z zahtevo po izboljševanju prehranskih razmer, ki jo vsebujejo smernice. Neskrbna uporaba besede »naraven«, ki jo tako radi uporabljamo, lahko privede do nesporazumov. Z njo je verjetno mišljena obstoječa ponudba hrane oziroma rastlin, ki je tem manj naravna, čim bolj se obstoječi gozdovi odmikajo od naravnih gozdnih združb.

3. Obremenitve plasti trave in zelišč (»druga vegetacija«) zaradi objedanja naj ne bi uporabljali kot merilo za gostoto divjadi toliko časa, dokler postopek ne bo zrel za praktično uporabo. Sicer se lahko zgodi, da bodo laiki začeli postavljati zahteve, ki bodo nerealne in se bodo končevale s prav tako nerealnimi političnimi zahtevami.

4. Telesna teža divjadi – kot merilo za višino odstrela – zbuja pomisleke, ki jih izražajo tudi kolegi iz Baden-Württemberga. Povprečna teža srnjadi se v zadnjih letih tako rekoč ni spremenila. To se ujema z izkušnjami, zbranimi ob številčno visokih odstrelah na drugih območjih. O vzrokih za ta pojav tu ne moremo razpravljati. Dokler pa stvari povsem ne pojasnimo, bi se morali telesni teži kot merilu odpovedati.

5. Vzroki za velike škode od divjadi so lahko različni. Velike škode so lahko posledica prevelike številčnosti pa tudi

odraz nezadovoljivih življenjskih razmer za divjad v naših gozdovih. Tudi pomanjkanje miru lahko ob sicer zadostni, a za živali nedosegljivi ponudbi hrane občutno poveča škode od divjadi.

Ekološki vprašalnik bi bilo treba dopolniti z ustreznimi kazalci (na primer razmerje med življenjskim prostorom in pasišči, turistična dejavnost, pritisk turistov, pritisk lovcev).

Vprašanje je tudi, ali je pametno ocenjevati škodo po številu objedenih rastlin, ali pa bi bilo ustrezneje, če bi ugotavljali število in razporeditev nepoškodovanih rastlin, ki so prerasle kritično višino. Če je takih rastlin dovolj, da dosežemo gospodarske cilje, je število objedenih rastlin podrejenega pomena.

6. Če drži, da se divje živali pri izbiri stanišča (habitata) ravna po notranji »podobi«, po »vzorcu« idealnega biotopa, ima lahko pri srnjadi, ki je prebivalec obrobnihih grmovnih pasov, optična podoba obrobnihih con močnejšo privlačno moč kot obstoječa ponudba hrane (Gossow, 1977). To potrjuje tudi Reimoserjeva raziskava (1982): »Pri

tem so se optično opazne, bolj ali manj geometrično pravilne meje sestojev in robovi gozdov pokazali za posebno privlačne, četudi količina in kakovost hrane temu nista ustrezali.«

Reimoser je ugotovil daleč največji odstotek objedenosti v nenaravno negovanih območjih z obsežnimi posekami, pogozdenimi s smreko. Tu bi moral ukrepati gozdar in ne lovec. Bilo bi koristno, če bi v ekološki vprašalnik vključili podatke, ki jih je lahko ugotoviti in ki bi nam pomagali pojasniti krajevno pogosto zelo različne škode od divjadi. To pa bi seveda po drugi strani otežilo pravično določanje višine odstrela za celotno lovišče.

7. Neprecenljivo vrednost bi imel osebni pogovor med pooblaščenecem gozdarskega urada in lastnikom oziroma najemnikom lovišča, ki bi bil pri skupnem izpolnjevanju ekološkega vprašalnika neizogiben. Kdor se mora leto za leto boriti za visoke odstrelne parkljaste divjadi, najbolj ve, da jih je mogoče doseči le s prepričevanjem vseh prizadetih, ki jim je treba omogočiti vpogled v potrebnost zahtevanih ukrepov.

Za gozdarja bi bila to mikavna naloga, ki bi terjala potrpljenje in posluš in pri kateri bi lahko dokazal, da možnosti interpretiranja škod ne zlorablja enostransko. Morda bi moral biti tudi toliko samokritičen, da bi priznal svoje napake pri oblikovanju gozda in ne bi vse krivde naprtil divjadi.

Lovec pa bo moral priznati, da je številčnost divjadi marsikje res prevelika, saj je analiza ekoloških vprašalnikov iz 4700 lovišč pokazala, da je smreka v 43 % lovišč srednje do močno objedena.

Wild und Hund
19. VIII. 1984

Prevedla: Polona Terčelj
Priredil: Blaž Krže

V APRILU zakon dovoljuje lov na vso nezaščiteno divjad (lisica, pižmovka, siva vrana, sraka, šoja) ter na tu navedeno in prikazano divjad. Če je seveda odstrel planiran in lovška organizacija (LD, ZLD, LZS, OZD) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajšala oziroma lova ni povsem prepovedala.

medved

divji prašič
Odstrel vodeče svinje
ni dovoljen!

10. IV. vzide ob 5.25, zaide ob 18.42
25. IV. vzide ob 4.59, zaide ob 19.02

= 5. IV.,
vzide ob 21.43
zaide ob 7.22

= 12. IV.,
vzide ob 4.45
zaide ob 12.34

= 20. IV.,

= 28. IV.
vzide ob 11.53
zaide ob 3.50

Kostanjev rak ogroža...

mag. Dušan Jurc, dipl. biol., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo pri BF

Oglašam se v zvezi s člankom Konrada Sajdlja »Rak na domačem kostanju ogroža prehrano divjadi«, ki je bil objavljen v reviji Lovec, 68, 1985, št. 1, str. 10–13. Gre namreč za nenavaden primer strokovnega pisanja, ki jemlje kot vir 32 let staro literaturo, povzame nekatere njene dele, doda svoja nepopolna opažanja, nato pa na tej osnovi predlaga skupno akcijo z vsemi gozdarji, ki jim (citirajo) »menda manjka akcijskih sposobnosti, čuta odgovornosti, doslednosti in volje do dela«.

Problem zatiranja kostanjevega raka pa na žalost ni tako enostaven, kot si to predstavlja tov. Sajdl. Od leta 1952 do danes so gozdarski fitopatologi odkrili številna nova dejstva, ki so popolnoma spremenila način boja proti kostanjevem raku. Ker revija Lovec ni namenjena poglobljenemu obravnavanju gozdarskih problemov, bom ta dognanja opisal le na kratko.

Danes vemo, da obstajata dve obliki glive *Endothia parasitica*, ki povzroča kostanjevega raka. Tisto obliko, ki povzroča normalen potek bolezni in sušenje pravega kostanja, imenujemo *virulentni soj* glive, drugo, ki pa povzroča le majhno škodo drevesu in drevo okužbo preživi, imenujemo *hipovirulentni soj*. Povzročitelj hipovirulence je virus, ki lahko preide iz hipovirulentne ga soja v virulentnega s stikom obeh podgobj. Podgobja enega in drugega soja glive namreč oblikujejo med seboj posebne cevaste povezave (imenujemo jih anastomoze), skozi katere si glive izmenjujejo genetski material, skoznje pa preidejo tudi virusni delci iz hipovirulentnega soja v virulentni soj. Ta se nato spremeni v hipovirulentnega, neškodljivega za drevo. Hipovirulenca ima torej značilnosti nalezljive bolezni, ali drugače rečeno, gliva *Endothia parasitica* je dobila virusno bolezen.

Iz povedanega pa bi lahko napačno sklepali, da je problem rešen in da bo kostanjev rak v kratkem neškodljiva bolezen. Vsako podgobje glive namreč ne oblikuje anastomoz z vsakim drugim podgobjem, ampak le s skupino t. i. *kompatibilnih sojev*. Kompatibilnost je gensko nadzorovana in le pod-

gobjem s primerno gensko sestavo uspe ustvariti povezavo, ki pogojuje tudi prenos virusnih delcev. Stik dveh nekompatibilnih podgobj povzroči odmrtje z anastomozami povezanih celic. Danes je že mogoče ozdraviti posamezne rakave rane, ki jih povzroča virulentni soj, in to tako, da cepijo v lubje okoli rane mešanico hipovirulentnih sojev. Ocenjujejo, da je v Severni Ameriki treba uporabiti 10 sojev z različno kompatibilnostjo in ti spremenijo vsak virulentni soj v hipovirulentnega. V Švici so našli 5 skupin kompatibilnih sojev. Opisano metodo uporabljajo v Franciji, Italiji in Severni Ameriki za zdravljenje vrednejših kostanjevih dreves v parkih in sadovnjakih.

To so torej nekatera dognanja v zvezi s kostanjevim rakom, ki zahtevajo drugačno delo v okuženih sestojih, kot ga v obravnavanem članku priporoča tov. Sajdl. Najprej je treba ugotoviti, ali so v okuženem sestoku hipovirulentni soji zajedavske glive. Rakave rane, ki jih povzročajo hipovirulentni soji, spoznamo po tem, da podgobje na hipertrofiranim delu prerašča le zunanjo, mrtvo plast lubja, pod njo pa je nepoškodovan kambij. Odprte rakave rane se celijo, prerašča jih kalus, pod rakavo rano pa se navadno ne razvijejo adventivni poganjki. Debla in veje z rak-ranami ostanejo žive. Na lubju se redko razvijejo oranžna, nespolna trosišča glive – *piknidiji* – še redkeje pa spolna trosišča – *periteciji*. Če v sestoku najdemo drevesa s temi značilnostmi, jih ne odstranimo iz sestoka. Pri zatiranju kostanjevega raka izločamo

samo tista drevesa, ki so okužena z virulentnim sojem glive in imajo normalne rakave rane. Takojšen posek vsakega okuženega drevesa (kot ga priporoča tov. Sajdl), preprečevanje odganjanja adventivnih poganjkov iz panja z beljenjem, obžiganjem ali prekrivanjem panja z zemljo, ni več priporočljivo, saj s tem po eni strani pravi kostanj iztrebljamo iz naših gozdov, po drugi strani pa uničujemo tudi koristne hipovirulentne soje. To za resnega obravnavalca te problematike ne bi smela biti španska vas.

Napačna je trditev, da bo graden v naših gozdovih propadel zaradi kostanjevega raka. *Endothia parasitica* graden lahko okuži, vendar ne povzroča večje gospodarske škode. Te okužbe so le nevarna žarišča, iz katerih stalno izhajajo trosi glive, ki lahko nato okužijo pravi kostanj.

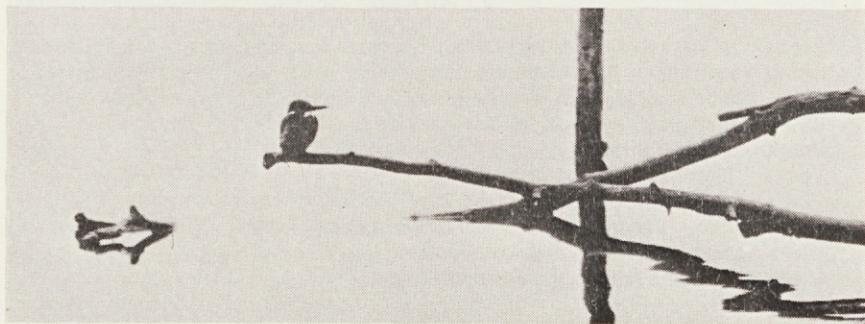
Tudi ni res, da je uspelo Kitajcem vzgojiti kitajski kostanj, ki je odporen proti tej bolezni. Kitajski kostanj je nastal po docela običajni poti – z naravnim izborom, v stalni borbi z glivo *Endothia parasitica*.

Dvomim, da drevesa kitajskega kostanja v Krakovem nad Sevnico niso okužena s kostanjevim rakom. V dveh sestokih te vrste kostanja na Krasu, ki ju poznam, je večino dreves okužila *Endothia parasitica*, ki pa ni povzročila pogubnega sušenja.

Vse opisane pripombe na prispevek so fitopatološke, strokovne narave. Očitno tov. Sajdl ni toliko gozdar kot je lovec, saj ni dovolj seznanjen z današnjim znanjem o kostanjevem raku.

Vodomec preži na ribice

Foto J. Konečnik, Diana

Kako izšolamo lovskega psa za »pokazača«

Vladimir Pfeifer, kinološki sodnik

V januarski številki letošnje nemške kinološke revije *Deutschdrahthaar Blätter* poročajo o vsestranskem uporabnostnem tekmovanju ptičarjev – Panonski lovski pokal 1984 v Moravcih – na treh straneh in pol in s sedmimi fotografijami. Za moto članka so zapisali izrek našega znanega kinologa, pokojnega dr. Janka Lokarja: »Lovec brez psa je kakor jezdec brez konja«. V članku so obširno opisali naša lovišča in našo kinologijo in dogajanja na tem tekmovanju. Članek se končuje z besedami: »Dober dan Slovenija – Wir werden sicher kommen (mi bomo zanesljivo spet prišli). Prvi del članka je napisal urednik revije Horst Deter, drugi del pa kinološki sodnik Karel-Heinz Tiefel.

Kot smo poročali že v januarski številki *Lovca*, so vsi naši vodniki na tem tekmovanju opustili neobvezna predmeta »oblajanje mrtve divjadi« oziroma »pokazanje mrtve divjadi«. Ker v slovenščini o tem važnem delu in o učenju psa nimamo nobenega zapiska, bom skušal to opisati v tem sestavku.

Pes mrtvo parkljasto divjad, ki jo zavoja in najde med iskanjem, ali obstreljeno divjad, ki jo goni, nazadnje potegne na tla in zadavi, kmalu nato pa jo mora pokazati svojemu vodniku. To napravi tako, da pride k vodniku in mu na neki način pokaže, da je nekaj našel. Običajno skače na vodnika, laja ali cvili, ga celo prime za hlačnico ali rokav in ga vleče k plenu. Tak pes je »pokazač«. Kak drug pes, ki rad laja, ostane pri plenu, pri njem vztrajno laja in tako kliče svojega vodnika, dokler ta ne pride k njemu. Tak pes je »oblajač«.

Psu je kot članu nekdanjega volčjega krдела še prirojeno, da si uplenjeno divjad prisvoji, zato jo bo tudi branil. Vsako krdelo volkov v naravi pa ima vodnika. Pri lovskega psa je njegov vodnik lovec. Pes se vede do njega kot do vodje krдела v naravi. Že po naravni zasnovi se pes vede tako, kot smo opisali – pokaže ali oblaja mrtvo divjad. Vendar to napravi nagonsko samo prvič. Če pa želimo, da nam bo plen, ki ga je našel, zanesljivo vedno pokazal ali ga oblajal, ga moramo za to temeljito šolati.

Za šolanje je najbolj primerna srnja koža, ki jo napolnimo s slamo, jo čim večkrat podrgnemo ob sveže uplenjeno srnjad in nekoliko pomažemo s srnjo krvjo. Tako bo imela za psa privlačnejši dah. Psa moramo pripraviti predvsem do tega, da bo vedel, da predmeta (plena) ne sme prinesiti. Zato srnjo kožo nizko pri tleh dobro pritrdimo na kolec. Nato psa pošljemo h koži. Sprva naj bo razdalja med vodnikom in psom, ki stoji pri koži, le kakih 20 korakov. Če jo hoče pes aportirati (prinesti), mu glasno ukažemo »fuj« in takoj nato »dol«. Pes naj leži le nekaj trenutkov, nato pa ga s piščalko prikličemo k sebi; ko pride, ga pohvalimo in pobožamo. Nato mu z roko pokažemo proti plenu (koži) in mu znova ukažemo »k plenu«; pri prvih vajah ga spremljamo kakih 10 korakov, pes pa mora steči k plenu in pri njem leči. Nekaj trenutkov ga pustimo ležati pri koži, nato pa ga znova pokličemo k sebi, ga pohvalimo kot poprej in mu spet pokažemo proti plenu z zapovedjo »k plenu«. Zdaj sledimo psu do plena, pri katerem se

pes uleže, ga lepo pohvalimo, pobožamo in ga obvezno nagradimo s priboljškom. Tako psa še naprej silimo, da se navezuje na plen in smotrno teka od vodnika do plena in nazaj k vodniku. Že pri teh vajah bomo sčasoma opazili, na kak način nam pes pokaže, da je našel plen. Seveda pa mora biti šolanje lahkotno. Psa moramo veselo spodbujati, tako da mu bo to delo v veselje. Po opravljenih vajah ga odvedemo od kože, kožo pa vzamemo tako, da pes vidi, da smo si plen prisvojili. Ko kožo odnašamo, nas pes lahko spremlja. Vajo ponovimo le enkrat ali dvakrat na dan in vedno šele po daljšem odmoru. Razdaljo, ki jo mora pes premagati, ko hiti k plenu, vsak dan podaljšamo za 20 korakov. Ko je pes že kakih šestdesetkrat dobro opravil pot do plena in se na rahel žvižg vrnil k vodniku, ga pri ponovnem teku proti srnji koži ustavimo, in sicer tako, da mu ukažemo »dol«. To napravimo pri približno vsakem dvajsetem pohodu proti srnji koži. Pes mora ležati tako dolgo, da pridemo do njega, nato mu ponovno ukažemo »k plenu« in takrat se mora takoj odpraviti proti koži. Na ta način vodnik določa, kako hitro naj pride pes do plena, ohranja njegovo zbranost za opravljanje te naloge in ga zavaruje pred drugimi vplivi.

Ukaz »dol« (z ostrim piskom), ko je pes našel kožo in prišel do nje – in preden ga pokličemo nazaj z žvižgom – ima namen, da psa za kratek čas navežemo na najdeni plen, ki pa ga ne sme prinesiti. Ukaz »dol«, prav tako pa žvižg, s katerim psa pokličemo nazaj, le uvajata učenje za »pokazača«. Brž ko pes razume in si zapomni, da mora na ukaz »k plenu« poiskati srnjo kožo (plen), priti takoj nazaj k vodniku, mu pokazati, da je našel plen in na isti ukaz peljati vodnika k njemu, vse te ukaze opustimo.

Za učenje teh prvih vaj, pri katerih razdaljo do srnje kože (plena) postopoma povečujemo vsakokrat za 20 korakov, izberemo pregleden teren. Sprva, ko je razdalja med plenom in psom še kratka, pes kožo še vidi in ko ga pošljemo k plenu, dela bolj »na oko«. Ko pa razdaljo malo povečamo, mora-

ZAHVALA

Ker sem pri navedbi darovalcev praktičnih nagrad, ki so jih darovali za **1. mednarodno vsestransko uporabnostno tekmovanje ptičarjev – »Panonski lovski pokal 1984«** pomotoma izpustil še nekaj darovalcev, jih objavljamo naknadno: **LD Ptuj** za nagrado – odstrel 10 glav male divjadi

Preparatorstvo Tamaš, Srednja Bistrica – številna darila

Vesna – Ljutomer – praktična darila

VŽK Ljutomer – praktična darila

Kravarstvo – Slavko Makovec, Ljutomer – praktična darila

Mlekopromet Ljutomer – praktična darila.

Imenovanim se za neljubo napako opravičujem.

Vladimir Pfeifer

mo napraviti s kožo pravo vlečko, vendar tako, da kožo nesemo in se del kože le tu in tam (na vsak meter ali dva) samo malo dotakne tal. To delamo vedno z vetrom v hrbet in seveda tako, da pes tega ne vidi. Zato ga pred tem početjem vedno odpeljemo stran in ga odložimo na primerno mesto, od koder nas ne bo mogel videti. Na preglednem terenu vadimo tako dolgo, dokler pes ne razume in ne izdela »pokazanja«. Med učenjem moramo namreč videti, kako pes pride do plena, kako se pri njem vede in kako se vrača. Pri tem je važno tudi to, da vadimo vedno na drugem mestu, torej da teren menjavamo.

Če pes pri delu odpove ali če dela ne opravi tako, kot želimo, vajo ponovimo z malce več pritiska, vendar nikoli tako, da bi mu postalo to delo neprijetno. Ko se je pes tega dela že dobro naučil, moramo vaje utrjevati še tako dolgo, da mu pridejo dobesedno v meso in kri. Doslednost pri delu je vedno odvisna od osnove. Zato moramo s smotnim vztrajnim delom doseči zanesljivo in utrjeno izvajanje vaj.

»Vaja dela mojstra.« Ta pogovor zanesljivo velja tudi za šolanje psa. S potrpežljivostjo, trdno voljo in prijateljskim odnosom, zlasti pa s pohvalo in plačilom v obliki priboljška, bomo največ dosegli. Pes je nekoč živel v krdelih, ki so imela svojega vodjo. Ko ga je človek udomačil, je postal vodja krdele človek. Ko je pes kot član krdele prišel do plena, je poklical svojega vodjo z lajanjem ali pa je odšel ponj in ga odpeljal k plenu. Nato sta se plena skupaj lotila. Zato mora tudi njegov današnji vodja – vodnik z njim ravnati približno enako, če hoče, da bo pes pri pokazanju plena dosleden. Če torej delamo s kožo, mora vodnik psa, ko ga je ta pripeljal do kože, obilno pohvaliti in mu dati poslastico, ki jo ima najraje. Tako postane pes privržen, zvest in zanesljiv lovčev prijatelj. In če bo vedno tako, bo pes kmalu doumel, da mu samo vodnik omogoča priti do poslastice.

Kako opravimo ta obred?

Ko nas je pes pripeljal do plena, ga odnesemo nekoliko stran, vzamemo plen in nato damo psu poslastico. Tudi, če gre že zares, napravimo enako; iztrebimo plen in damo psu del drobovine, npr. vranico, in tako opravimo obred lovskega tovarištva.

Kako nam pes pokaže, da je našel plen?

Pes nam to pokaže na najrazličnejše načine in skoraj vsak malo drugače. Psa nikakor ne smemo učiti, kako naj

STEKlina NA OBMOČJU SR SLOVENIJE

Od 1. do 28. februarja 1985 so z območja 36 občin v naši republiki laboratorijsko preiskali na steklino 214 živali, in sicer: 159 lisic, 10 psov, 11 mačk, 10 srn, 9 kun, 7 dihurjev, 1 pižmovko, 2 zajca, 1 jelena, 2 jazbeca, 1 govedo in 1 ovco.

Odsek za virologijo Veterinarskega oddelka Biotehniške fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri 33 živalih z območja 14 občin: Brežice (1 lisica), Krško (1 lisica), Laško (2 lisici), Litija (1 jazbec), Maribor (1 lisica), Mozirje (2 lisici), Murska Sobota (1 lisica), Novo mesto (6 lisic), Sevnica (3 lisice), Slovenska Bistrica (4 lisice), Slovenske Konjice (3 lisice), Titovo Velenje (1 lisica in 1 srna), Trebnje (2 lisici) in Žalec (4 lisice).

Ljubljana, 5. 3. 1985

Republiška veterinarska uprava

nam pokaže plen, temveč ga moramo pri njegovem delu le budno opazovati. Morda bo takrat, ko bo našel plen, začel cviliti ali lajati. Nekateri psi hočejo pokazati, da so našli plen, tako, da se vračajo proti plenu takoj, ko zagledajo vodnika. Nekateri s posebno mimiko vlečejo čobe navzgor, uhlje nazaj, brado pa postavijo tako, da je videti, kot da se smejejo. Spet drugi se vzpenjajo s prednjimi tacami na vodnika. Nekateri se začno pred vodnikom valjati po tleh, vsi pa so zelo veseli, zlasti, če jim vodnik sledi. Če vidimo, da pes neznačilno pokaže, da je našel plen, stojmo in se delajmo, da ga ne razumemo ali pa se celo obrnimo stran od njega. Pes bo zagotovo nekaj ukrenil in se potrudil, da vodniku bolj jasno pove oziroma pokaže, da je našel plen. Takoj ko njegove poudarjene pokazaške kretnje razumemo, ga pohvalimo in odidemo z njim k plenu. Ko smo prišli do plena, psa odnesemo, vzamemo plen in nato opravimo obred lovskega tovarištva tako, da mu damo poslastico. Ta obred moramo opraviti tako prisrčno in veselo, da pes tega ne bo mogel pozabiti in si bo vedno želel, da bi obred doživel znova.

»Pokazanje« oziroma »oblajanje mrtve živali« in »delo po krvnem sledu na jermenu« učimo psa vedno ločeno. Šele ko smo prepričani, da pes vsako dejavnost posebej (pokazanje ali oblajanje ali krvni sled) dobro obvlada, smemo obe veščini združiti. To napravimo tako, da psa na zadnjem krvnem ležišču krvnega sleda sprčimo; z ukazom »k plenu« nato preidemo na opravilo »pokazanje« oziroma »oblajanje mrtve divjadi«. Pri tem si moramo zapomniti, da bo ta dela popolno opravil samo tisti pes, ki ima svojega vodnika zares rad in mu popolnoma zaupa in ki ni pri šolanju opisanih opravil nikoli občutil grobsti. Če je vodnik kak dan nerazporejen in nataknen, je bolje, da takrat šolanje teh predmetov opusti. Iz lastne prakse naj povem, da svoje

prve ptičarke Age »pokazanja mrtve divjadi« sploh nisem učil, temeljito pa sem jo naučil »dela po krvnem sledu na jermenu«. Nobenega dela je nisem učil po metodah dresure »par force« (dresura s silo in prisilo), temveč sem jo vzgajal in učil v igri že od osmih tednov naprej. Vedno je bila ob meni, tako v stanovanju kot na sprehodu in na lovu, na čakanju in zalazu. Nekoč sem streljal na divjega prašiča, ki je po strelu odskočil in izginil. Ptičarko Ago sem, preden sem začel čakati, odložil kakih 60 m stran. Po strelu sem šel ponjo in odpravila sva se na nastrel. Krvi nisem mogel najti, čeprav je bil moj bel robec že ves blaten. Aga se v takem primeru ni nikoli oddaljila od mene, dokler je nisem pripel na sledni jermen. Medtem ko sem se mučil z iskanjem krvi že kake pol ure, nisem niti opazil, da je ni. Naenkrat sem jo zagledal, kako drvi proti meni in že mi je skočila s prednjimi tacami na prsi. Tako mi je pokazala, da je našla divjega prašiča. Nikoli je nisem učil »pokazanja mrtve divjadi«, saj takrat nisem vedel, kako naj bi psa tega sploh naučil. Zadostovalo je, da sva bila res dobra lovska tovariša!

Šolanje lovskega psa za oblajanje mrtve divjadi pa bom opisal v eni od naslednjih številk Lovca.

O skobcu – tudi drugače

Peter Grošelj

Zgodbe in dogodivščine lovcev o srečanjih s skobcem (*Accipiter nisus*) niso redke, tudi v reviji Lovec smo jih lahko že večkrat prebrali. Vsi ti sestavki pa tudi pripovedovanja lovcev imajo običajno isto rdečo nit, ki se vleče skozi vsa srečanja s skobcem.

Skobec se vedno pojavlja v vlogi drznega in neustrašnega »roparja«, ki lovi drobne, pri vseh priljubljene ptice pevke in se hrani z njimi. Kot v kakem napetem filmu se takrat pojavi lovec, rešitelj, ki v zadnjem trenutku tok dogodkov obrne v pravo smer. Puška pokonča hudobnega roparja, ptica, žrtev, pa hvaležno čivkajoč odleti v svobodo. Včasih smo potem lahko še zvedeli, koliko ptic pomori skobec na dan, bralec pa naj si sam izračuna, koliko je to na leto! Tako lovčev dejanje postane še bolj viteško.

Priznati pa moramo, da nobena stvar na svetu ni samo črno-bela, ali z drugimi besedami, tudi skobec ima in bi še moral imeti svoje mesto v naravi.

Skobec je razširjen v Evropi, srednji in severni Aziji in severni Afriki. Na Balkanu, na vzhodu Evrope in v južni Rusiji živi našemu skobcu soroden kratkoprsti skobec (*A. brevipes*), v Severni Ameriki pa ga nadomeščata močnejši (*A. cooperii*) in manjši skobec (*A. striatus*). Za vse vrste skobca je značilna velika razlika med samico in samcem, ki je precej manjši in lažji kot samica. Skobec ima en zarod na leto, najraje pa gnezdi na iglavcih v zaprtem gozdu, včasih tudi v manjših gozdičih. Navadno vzgoji 4–5 mladičev. Nevaren je vsem pticem do velikosti kosa, samica pa napade tudi grlico in izjemoma celo goloba. Skobčev napad na plen je precej značilen: približa se mu prikrito v nizkem letu in pri tem spretno izrablja kritje, ki mu ga nudi pokrajina. Če opazuje plen z drevesa, vedno pristane na debelejši veji v krošnji, čim bliže deblu, da je čim manj opazen. Pri napadu računa na presenečenje; z veliko hitrostjo plane proti žrtvi, navadno iz razdalje, manjše od 200 m. Široke in kratke peruti ter dolg ozek rep mu omogočajo uspešno zasledovanje, napadeni ptič pa se običajno skuša rešiti s cikcakastim letom v najbližje kritje. Žrtev zgrabi vedno s kremplji, pri tem noge sunkovito iztegne predse; če je ptica manjša, jo prime z eno nogo, sicer si pomaga z obema.

V svojem sestavku nikakor ne nameravam zanikati škode, ki jo povzroča skobec. Dru-

Pozimi je domači vrabec verjetno najpogostejši skobčev plen pri nas

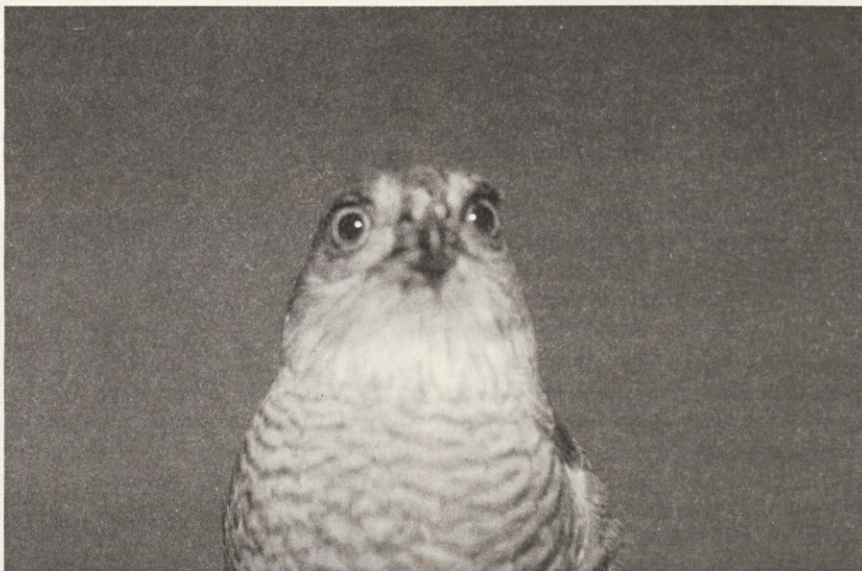
Foto P. Grošelj

go vprašanje pa je, kolikšna je v resnici ta škoda, če jo sploh lahko tako imenujemo, saj vemo, da je skobec vedno bolj redek, populacije ptic, ki so vir njegove prehrane, pa so številčno zelo velike. Neprimerno večji davek med ptičjim življenjem terjajo neugodne in nenadne vremenske spremembe

in ekološke katastrofe. Zato je splošno mnenje, da je skobec pri nas pogost, lahkomišelnost in brez osnove. Od septembra do aprila lahko namreč pri nas opazujemo skobce iz srednje in severne Evrope, to pa je naravno bogastvo naših sosedov. V zahodno- in severnovevropskih državah je skobec zašči-

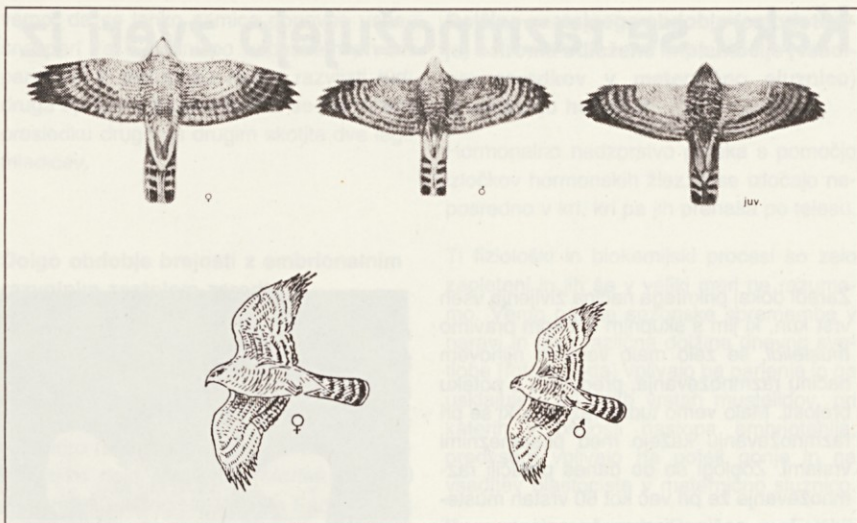
Portret skobca: po barvi oči lahko dobro ocenimo njegovo starost, od mladih eno- in dveletnih s svetlo rumenimi očmi, odraslih z oranžnimi očmi do zelo starih samcev (okrog 10 let), kakršen je samec na sliki, s skoraj rdečimi očmi.

Foto P. Grošelj

ten vse leto. Za ta ukrep so se odločili – čeprav je na prvi pogled v nasprotju z aktivnim varstvom drugih ptic – iz več razlogov.

Številčnost skobcev uravnavajo prav drobne ptice (razpoložljiva hrana) in ne narobe. K temu lahko dodamo večstoletno sovraštvo človeka do skobca in posledice tega odnosa. Prav tako še ni docela raziskano posredno zastrupljanje skobcev s pesticidi in težkimi kovinami, ki se proti vrhu prehrabne piramide, kamor skobec spada, kopičijo v višjih organizmih. Skobci so tudi zelo pogosto žrtve sodobne urbanizacije, predvsem pozimi – v silovitem naletu na plen končajo v šipah izložb, na hodnikih in balkonih stanovanjskih blokov ali v žičnatih ograjah okrog vrtov.

PRVI PODATKI O RAZŠIRJENOSTI IN EKOLOGIJI BELOGLAVEGA JASTREBA (PLEŠCA) – *GYPS FULVUS FULVUS* HABLIZL 1783 – NA KVARNERSKEM OTOČJU

Avtorji: Fabio Perco, Silvano Toso, Goran Sušić in Marco Apollonio so v zborniku Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti »Larus« (1981–1983), Zagreb, 1983, objavili članek »Prvi podatki o stanju, rasprostranjenosti i ekologiji supa beloglavog (*Gyps f. fulvus* Hablizl 1783) na Kvarnerskom otočju«. Po članku smo pripravili povzetek za naše bralce.

Kolonijo beloglavih jastreb znanstveniki raziskujejo že deset let. Raziskave so zajele preiskavo vseh sten, ki so primerne za gnezdenje. Zaradi lažjega odkrivanja novih gnezd so vsako steno tudi fotografirali. Leta 1982 so na otoku Cresu odkrili 19 gnezd (neodkritih je bilo verjetno še 5), na otoku Krku 13 in na Prviču 12. Če izvajamo Paklenico, je leta 1982 gneznilo na vsem območju Kvarnera 50–60 parov teh velikih ujed.

Večji del Kvarnerskega otočja je kamnit. Tak svet pa je za to vrsto ujed izredno pomemben iz dveh razlogov: tak teren omogoča podnevi nastajanje v spirali dvigajočih se termalnih zračnih stebrov (inverzija zraka), ki so nujno potrebni za gibanje in dnevno aktivnost beloglavih jastreb, saj jim precej olajšajo iskanje hrane.

Osnovni vir hrane beloglavega jastreba so ovce, zato je ekstenzivna ovčereja, kakršna je na Kvarnerskem otočju, eden najodločilnejših dejavnikov za obstanek in razvoj njihove vrste. Prek leta pride sicer tudi do krajših časovnih obdobij, ko jim primanjkuje hrane, čeprav so ovce na tem območju izredno številne.

Kaže, da na tem območju beloglavi jastreb gnezdijo bolj zgodaj kot v drugih delih Evrope (glede tega vprašanja pa je treba opraviti še podrobne raziskave). Natančnih podatkov o uspešnosti gnezdenj še nimamo, zabeležena pa je precejšnja mortaliteta mladičev, saj pri poletih mladiči pogosto padejo v morje. To se zgodi največkrat zato, ker ptice vznemirjajo turisti.

Prav tako poznamo trofično migracijo plešcev proti severu, v Alpe, ki pa je spet povezana z velikim številom ovac, ki se poleti pasejo v avstrijskih, italijanskih in slovenskih Alpah. Stalno počivališče teh ptic je v dolini Rauris na severnem območju Visokih Tur (Avstrija). Mnogokrat opazijo plešce tudi med Kvarnerom in dolino Rauris.

Nadaljnje raziskave na Kvarnerskem otočju so potrebne predvsem zaradi zaščite beloglavega jastreba. Zlasti je treba zaščititi gnezdilna območja teh ujed. Ena izmed največjih nevarnosti, ki jim preti, je vse večji razmah turizma na Kvarnerskem otočju.

Tega plešca so na otoku Cresu leta 1982 ujeli na zanko inozemski turisti (Beli – severozahodne stene otoka). Ujeda je imela izpahnjeno perut.

Foto E. Pišler

Kako se razmnožujejo zveri iz družine kun

Zaradi dokaj prikritega načina življenja vseh vrst kun, ki jim s skupnim imenom pravimo *mustelidi*, še zelo malo vemo o njihovem načinu razmnoževanja, predvsem o poteku brejosti. Malo vemo tudi o razlikah, ki se pri razmnoževanju kažejo med posameznimi vrstami. Zoologi so do danes proučili razmnoževanje že pri več kot 60 vrstah mustelidov in v načinu razmnoževanja spoznali precej razlik in zanimivosti.

Mustelidi se na splošno razmnožujejo na tri načine in tudi brejost samic poteka na tri načine. Od predstavnikov velike družine kun (*Mustelidae*), ki živijo pri nas, se na najbolj enostaven način razmnožuje dihur (*Mustela putorius*). Ker spada dihur v rod podlasic (*Mustela*), opazimo dokajšnjo podobnost z razmnoževanjem oziroma potekom brejosti male podlasice (*Mustela nivalis*). Zanimivo pa je, da ni opaziti nobene podobnosti v razmnoževanju pri tretji vrsti – hermelinu ali veliki podlasci (*Mustela erminea*). Brejost pri samicah dihurja in male podlasice je precej kratka in traja od 31 do 67 dni. Ti vrsti mustelidov nimata nobenega časovnega zastoja pri razvoju zarodkov (*embriotenija* = *embrionalna diapavza*). Drugače pa poteka brejost pri ameriškem minku (*Mustela vison*), ki pri nas ne živi v prosti naravi. Za to vrsto mustelidov je značilno, da je brejost časovno zelo spremenljiva (različno dolga); trajanje brejosti je namreč odvisno od tega, ali nastopi v obdobju brejosti *embrionalna diapavza*.

Na tretji način pa se razmnožujejo naše prave kune iz rodu *Martes* (kuna belica in kuna zlatica) pa tudi velika podlascica ali hermelin, ki sicer spada v rod podlasic. Za te tri vrste mustelidov je značilna (in obvezna) *embriotenija* ali *embrionalna diapavza*. To pomeni, da med brejostjo pri teh vrstah obvezno nastopi faza časovnega zastoja razvoja zarodkov, ki je glede na čas celotne brejosti najdaljše obdobje v *embrionalnem* razvoju. Potek teh fizioloških procesov je pri vseh vrstah mustelidov odvisen od delovanja hormonskih žlez posamezne živali, to pa je spet tesno povezano z vplivi okolja na žival (samico).

Razlike pri razmnoževanju mustelidov je prvi primerjalno opisal Hamlett (1935). Vendar takrat zoologija pri mnogih vrstah še ni poznala poteka brejosti; razmnoževalni krog so poznali le pri nekaj vrstah mustelidov

Kuna zlatica (na sliki) in kuna belica se parita sredi poletja. Pri razvoju zarodkov je pri teh dveh vrstah značilna *embrionalna diapavza*

(danes poznamo potek razmnoževanja pri 36 vrstah mustelidov).

Pri samicah mustelidov poznamo tri različne tipe poteka brejosti:

1. *dokaj kratko obdobje brejosti, pri katerem ni embrionalnega časovnega zastoja (prekinitve razvoja zarodkov);*
2. *različno dolgo (variabilno) obdobje brejosti;*
3. *pri razvoju zarodkov vedno nastopi tudi časovno obdobje prekinitve razvoja zarodkov (embriotenija); obdobje brejosti se zato zelo podaljša.*

Danes poznamo potek razmnoževalnih ciklov že za vse vrste mustelidov, ki živijo v naših krajih, medtem ko zoologi še vedno ne vedo, kako poteka razmnoževanje (potek

brejosti) pri mnogih tropskih vrstah mustelidov. Na splošno lahko povemo le to, da je pri vseh mustelidih, ki živijo v vročih podnebnih pasovih, obdobje brejosti kratko, brez *embrionalnega zastoja*. Pri vseh tistih mustelidih, ki živijo v hladnejših podnebnih pasovih, pa je obdobje brejosti daljše ali dolgo in v njem nastopa dolgo obdobje *embrionalnega razvojnega zastoja*. Samice nekaterih vrst mustelidov, npr. pri našem hermelinu (*Mustela erminea*), so lahko oplodjene že 2–3 mesece prej, preden se sploh skotijo, torej že kot zarodki v materinem telesu, samice ameriške vrste pravih kun (*Martes americana*) pa spolno dozori šele pri treh letih (Wright, 1963). Starost živali, pri kateri samice posameznih vrst mustelidov dosežejo spolno zrelost, je odvisna od prehranjevalnih možnosti (ali ima žival na voljo dovolj ali premalo hrane) in od populacijske gostote (številčnosti) posamezne vrste mustelidov v določenem območju. Pri dihurju sproži ovulacijo (sprostitev dozorelega jajčeca iz grafovega folikla v jajčniku) spolna združitev (koitus) samca in samice (Robinson, 1918, Hansson, 1948). Predvidevajo, da je tako tudi pri večini drugih vrst mustelidov.

Število mladičev v leglih posameznih vrst mustelidov se giblje od 8–9 (pri podlasicah) do enega samega mladiča (pri morski vidri – *Enhydra*). Razvoj mladičev po skotitvi (postnatalni razvoj) je pri vseh mustelidih precej hiter, saj so v večini primerov pri treh mesecih že tako veliki kot odrasla žival. Za mladiče skrbi navadno samo samica, poznamo pa tudi izjeme in pri neki mladičev sodeluje tudi samec.

Pri večini vrst mustelidov se zrele semenčice (moške spolne celice) pri samcih – v modih – razvijajo le v določenem obdobju leta, ki traja navadno 3–4 mesece. Pri jazbecih (*Meles*) in morskih vidrah (*Enhydra*) pa nastajajo pri samcih zrele semenčice vse leto (Lesink, 1962; Danilov in Tumanov, 1972; Audy, 1976).

Brejost brez obdobja *embrionalnega razvojnega zastoja*

Mnoge vrste mustelidov, za katere je značilen ta tip poteka brejosti, se začno pariti pozno pozimi ali zgodaj spomladi. Najbolj so proučili razmnoževalni cikel pri dihurju. Pri dihurjevi samici traja brejost skupno

Mala podlasica ima lahko na leto po dve legli mladičev. Pri tej vrsti traja brejost vsega skupaj 35 do 36 dni.

40–42 dni, pri mali podlasici, najmanjši predstavnici družine kun, pa je brejost še krajša in traja od 35 do 36 dni. To je na splošno najkrajše obdobje brejosti med vsemi mustelidi (Heidth, 1970). Naj omenimo, da traja brejost pri nekaterih sorodnih vrstah mustelidov, ki pa ne žive pri nas, npr. pri nekem ameriškem skunku (*Spilogale pygmaea*), okoli 48 dni (Teska s sod., 1981); pri vzhodni populaciji lisastega skunka (*Spilogale putorius*) 45–55 dni, pri afriških progastih podlasicah (*Poecilogle*) okoli 32 dni, pri rodu *Poecilictis* približno 37 dni in pri *Vormeli* 8–9 tednov. Pri velikih vrstah mustelidov iz te skupine je brejost v primerjavi z brejostjo pri manjših vrstah praviloma daljša; pri mnogih vidrah traja 60–64 dni (npr. *Amblonyx*, *Lutrogale* in pri nas živeča vidra *Lutra lutra*) (Procter, 1963; Duplaix – Hall, 1975). Zanimiva pa je ugotovitev raziskovalcev, da lahko pri tej skupini v nenormalnih okoliščinah in razmerah nastopi med brejostjo tudi embriotenija. Male podlasice imajo lahko na leto tudi po dve legli, druge vrste, npr. stepski dihur (*Mustela eversmanni*), ki živi pri nas v Vojvodini, pa lahko še v istem letu skotijo novo leglo, če jim je prejšnje v celoti propadlo, ali če so mladiče iz prvega legla že zgodaj odstavile (Tumanov, 1977).

Različno dolgo (variabilno) obdobje brejosti

Ta tip brejosti opazimo pri samici minka (*Mustela vison*). Če pri tej vrsti poteka brejost brez embrionalne diapavze (razvojnega zastoja), traja le 40 dni, v nasprotnem primeru pa 75 dni. Za minka je značilno, da nastopi embriotenija le pri tistih samicah, ki se pariyo proti koncu februarja oziroma zgodaj marca (Hanson, 1947; Enders, 1952). Tak potek brejosti je pri mustelidih bolj pogost, kot navadno mislimo. Za minka

vemo, da se lahko samica ponovno uspešno pari že 6–8 dni po uspešnem prvem parjenju. V samici se začno razvijati tudi druga oplojena jajčeca in tako se v kratkem presledku drugo za drugim skotita dve legli mladičev.

Dolgo obdobje brejosti z embrionalnim razvojnem zastojem zarodkov

Pri tistih mustelidih, za katere je značilen ta tip razmnoževalnega cikla, traja brejost 172–365 dni. Ta tip brejosti je značilen za jazbečjo samico (*Meles meles*), za kanadsko vidro (*Lutra canadensis*) in za severno-ameriško ribjo podlasico (*Martes pennati*) (Wright in Coulter; Hamilton in Eadie, 1964; Canivenc in Bonnin – Laffargue, 1963). Vse te vrste mustelidov se pariyo pozno pozimi ali zgodaj spomladi, brejost pa traja 11 ali več mesecev. Samice se lahko drugič uspešno sparijo že, ko še dojijo mladiče. Tako se tudi samica velike podlasice ali hermelina pari še med dojenjem (laktacijo), to je maja ali junija. Izredno presenetljiva je ugotovitev znanstvenikov, da so mlade samičke lahko uspešno oplojene celo še nerojene ali v gnezdu, ko so še slepe, brez dlake, brez zobe in popolnoma nebogljen (Müller, 1970; Rowlands, 1974). Kuna zlatica (*Martes martes*) in kuna belica (*Martes foina*), ameriška kuna (*Martes americana*) in sobolj (*Martes zibellina*) se pariyo sredi poletja, rosomah ali žeruh (*Gulo gulo*) pa se pari spomladi (Rausch in Peterson, 1972). Pri teh vrstah pravih kun (*Martes*) se začne oplojeno jajčece brazdati, ko počasi potuje skozi jajcevod do maternice. Toda preden pride do maternice (takrat ko so jajčeca v stadiju blastociste), se embrionalni razvoj nenadoma ustavi. Oplojena jajčeca v stadiju blastociste tu za več mesecev obmirujejo. Razvoj se nadaljuje nekaj dni pred implantacijo (vsaditvijo blastocist v maternično sluznico). Takoj, ko se blastociste vsidrajo v maternično sluznico, se začne pospešen, zelo hiter in intenziven razvoj zarodkov, ki se konča s skotitvijo mladičev. Ta zadnji razvoj traja pri jazbecu 45 dni (Canivenc in Bonin, 1981).

Dolžino zastojnega obdobja (embriotenije) oziroma odložene implantacije (vsaditve zarodkov v maternično sluznico) uravnavajo hormoni

Hormonalno nadzorstvo poteka s pomočjo izločkov hormonskih žlez; ti se izločajo neposredno v kri, kri pa jih prenaša po telesu.

Ti fiziološki in biokemijski procesi so zelo zapleteni in jih še v veliki meri ne razumevamo. Vemo pa, da sezonske spremembe v naravi in tako različna dolžina dnevne svetlobe (fotoperioda) vplivajo na parjenje in ga usklajujejo pri tistih vrstah mustelidov, pri katerih v brejosti nastopa embriotenija; predvsem vplivajo na potek gonje in na vsaditev blastociste v maternično sluznico.

Prva sta to dokazala Pearson in Enders (1944) pri mustelidih v ujetništvu. Z umetnim spreminjanjem dnevne svetlobe (s podaljševanjem dnevne svetlobe) sta lahko pri samicah nekaterih vrst mustelidov implantacijo pospešila. Opazila pa sta tudi, da vsi mustelidi niso enako občutljivi na takšno podaljševanje dnevne svetlobe.

Pri vseh teh dogajanjih je torej izredno pomembno hormonsko uravnavanje. Hormoni, ki se izločajo v jajčnikih, pripravijo »temelje« za vsaditev blastocist v maternično sluznico. Prav ti hormoni pa lahko ta proces tudi zavrejo. Hormoni, ki se izločajo v maternici (uterusu), pa lahko vplivajo na hitrost postimplantacijskega razvoja (na hitrost razvoja zarodkov po vsaditvi blastocist v maternično sluznico).

Danes zoologi zagovarjajo več možnih hipotez, ki razčlenjujejo način vplivanja hormonov na časovni razvoj (in hitrost razvoja) zarodkov. Vendar je zbranih še premalo utemeljenih dokazov, da bi lahko znanost zanesljivo rekla, katera hipoteza je pravilna in zato je popolna slika tega dogajanja še zavita v meglo.

Po Acta Zool. Fennica, 1983 (R. A. Mead in P. L. Wright: Reproductive cycles of Mustelidae) – prevedel in priredil **Boris Leskovic**

Septembrski dan

Franc Jelen

Zgodilo se je septembrskega jutra v Šumahovih pečeh, ko so bile noči že daljše in hladne, dnevi pa topli, že malo jesenski, a še vedno poletni. Jesenske barve so se kazale v prvih obrisih. Bukvi se je tu in tam že spremenjale barva na listih, gozdni plodovi jerebike in mahovca pa so kazali svoje rdeče plodove.

Tistega jutra se je Lipe prebudil iz težkega sna. Sanjal je o srnjakih in gamsih, ki jih je v zadnjih dvajsetih letih pospravil iz lovišča. Vsakega posameznega dneva, ko je uplenil divjad, se je podrobno spomnil. Štel je trofeje srnjakov in gamsov, vendar mu ni bilo jasno, katerih ima več. Ko je dvignil glavo in pogledal skozi okno, je bilo zunaj še temno. Pomislil je: »Danes je praznik – mala gospojnica, zato bom potem, ko pospravim pri živini, šel na lov.«

Na lov pa se je odpravljaj tudi Vlado. Ko je stopil iz stanovanja, se je razgledal po bližnjih vrhovih. Jutro je bilo hladno. Dolina je bila rahlo zamegljena, zato se je odločil za lov na višjih pobočjih Podpece.

Naključje je hotelo, da se je v pobočje Podpece poleg Vlada odpravil tudi Lipe. Ker pa je bilo pobočje Podpece zavito v meglo, sta se oba odpravila v gamsje območje, ki ni bilo več v megli, sonce pa je že rahlo osvetljevalo sosednja pobočja.

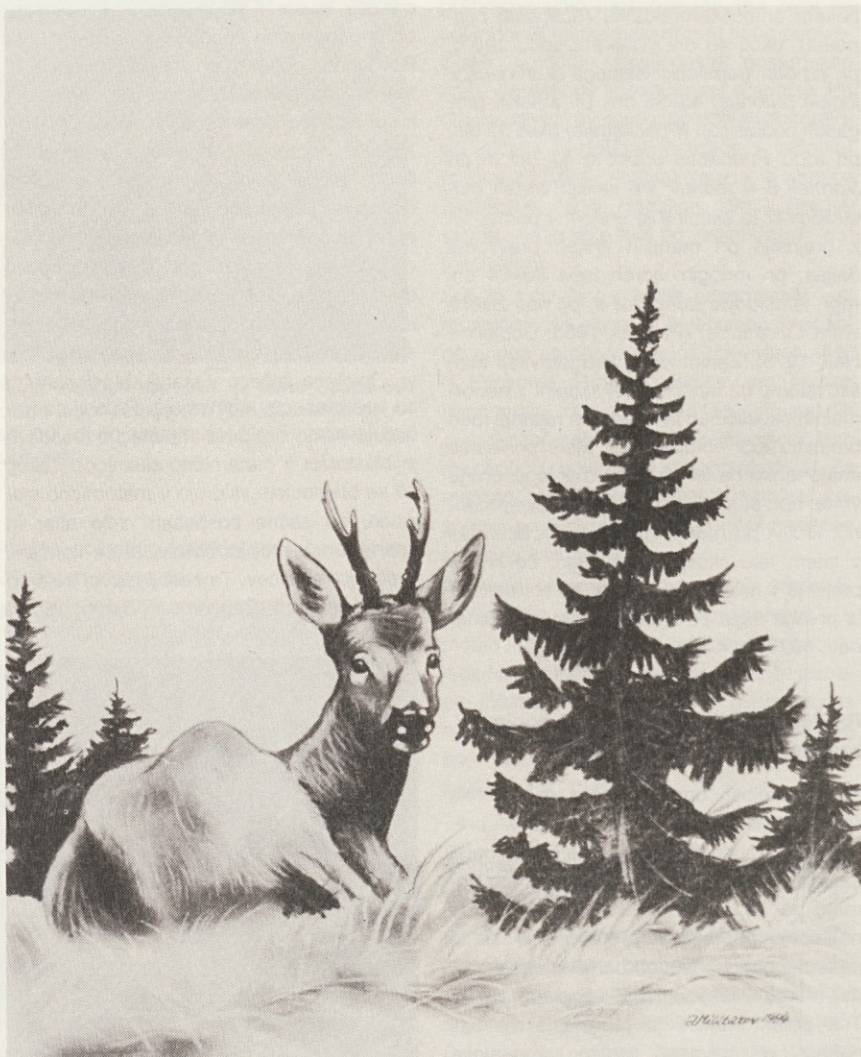
Vlado se je vzpenjal po lovski stezi v Ladinikove peči. Spotoma je opazil gamsji trop, zato je upal, da bo ta septembrski dan imel obilo lovskega užitka. Ko je izbral prostor za opazovanje, je na lovski stezi sosednjega pobočja opazil Lipeta, ki se je premikal previdno, korak za korakom. Ker je ta lovec na slabem glasu, je vso pozornost posvetil njemu in pobočju, po katerem se je gibal.

Lipe je bil prepričan, da je v lovišču sam. Sam pri sebi je razmišljal: »Knapi imajo delovni dan, stari, upokojeni lovci pa tako ali tako ne hodijo na lov na strma pobočja gamsjega lovišča. Po tej stezi pa sem odnesel že nekaj živali, ne da bi me kdo videl. Sicer pa, kaj mi pa sploh morejo, saj sem lovec že dve desetletji, prekaljen in poln izku-

šenj.« Iz tega razmišljanja ga je zmotil šum, ki ga je povzročil gams, ko je odskočil v bližini lovske steze. Lipe je dvignil dvogled in za trenutek pogledal gamsa, vendar z njim ni bil zadovoljen; podobnega že ima na steni. Z daljnogledom je pričel raziskovati pobočje in se popolnoma umiril, ko je pogled usmeril na pobočje pod stezo.

Vlado, ki je ves čas pozorno opazoval lovca, je opazil, da je Lipetovo pozornost pritegnila srnjad, ki se je mirno pasla na pobočju pod lovsko stezo. Ni se še utegnil do kraja vprašati, ali bo sedaj streljal, ko je že počil strel, po pobočju pa se je pokotalil mrtev srnjak. Lipe je dvignil dvogled, pogledal mrtvo

divjad, se obrnil in odšel nekaj metrov od nastrela, pozorno opazoval bližnjo in daljno okolico, se spet vrnil k mrtvemu srnjaku in ga pokril s praprotjo in listjem. Vlado se je začuden spraševal: »Zakaj počne vse to? Ali se bo po žival vrnil pozneje?« Niti slutil ni, da je lovec, ko je pokrival srnjaka, razmišljal: »Lep srnjak. Take trofeje še nimam. Odrezal jo bom pozneje, ko bom popolnoma prepričan, da me pri delu ne bo kdo opazoval. Meso bom pustil, kot vedno, krokarjem in lisicam.« Vlado je lahko videl le še to, da se je Lipe odpravil proti domu miren in vzravn, kot nekdo, ki je prepričan, da je dobro opravil svoje delo.

Tudi Vlado se je odpravil proti domu. Glava mu je bila polna misli, tako da sploh ni opazil, da je sonce toplo sijalo in da je bil lep septembrski dan. Premišljeval je o tem, da to, kar je videl, ni bilo pošteno. Odločil se je, da bo z dogodkom seznanil čuvaja, pri katerem se mora oglasiti tudi Lipe, če je bil njegov odstrel lovsko pravičen. Toda Vladove slutnje so bile pravilne, saj Lipe svojega odstrela ni prijavil. Vlado se je zavedal, da mora izpolniti svojo lovsko dolžnost, zato je vso zadevo prijavil.

Naslednjega dne je Vlado v spremstvu odšel na nastrel pogledat, kaj se je zgodilo z mrtvo divjadjo. Nemalo presenečen je odkril truplo srnjaka – brez glave. Tedaj je Vlado dokončno spoznal, da je bil priča nepoštenemu lovu, da je pri dejanju zalotil Lipeta, ki so mu že dve desetletji dokazovali, da so vsi obglavljeni gamsi in srnjaki njegovo

Foto K. Lampe, Diana

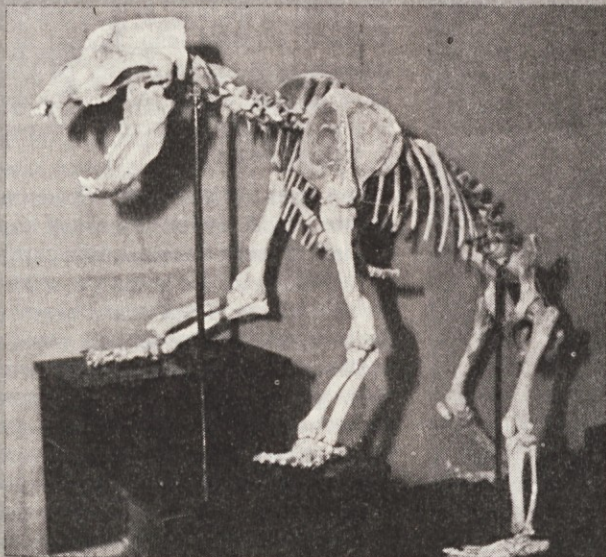
maslo, vendar se je zaradi pomanjkanja dokazov vedno spretno izmaknil. Po Vladovi zaslugi so lovci zbrali toliko dokazov, da so proti nepoštenemu lovcu začeli postopek pred sodiščem.

Tam je zmagala pravica in resnica. Nepošteni lovec je bil izključen iz zele- ne bratovščine, kar je potrdila tudi dru- gostopenjska sodba, ki je bila izrečena leto dni pozneje.

Jamski medved – lovna žival pračloveka

Med fosilnimi sesalci, ki smo jih našli pri nas, nedvomno prevladuje jamski medved (*Ursus spelaeus*). Danes si je težko predstavljati žival, ki je izumrla že ob koncu ledene dobe (pleistocena), še težje pa je ugotoviti, kakšno je bilo njeno življenje. Prvo vprašanje so rešili strokovnjaki, kajti v številnih jamah so odkopali kosti in zobe, ki so pripadali več sto osebkom. Izkopali so jih, preparirali in sestavili celotno okostje. Potrebno je bilo le še nekaj domišljije in poznavanje primerjalne anatomije vretenčarjev in kaj kmalu so lahko ustvarili celotno podobo živali z mesom in kostmi vred.

Okostje jamskega medveda

Jamski medved je imel sprednje noge višje od zadnjih, bil je približno tri metre dolg, torej precej večji od današnjega rjavega medveda. Od njega pa se je razlikoval tudi po izrazito stopničastem čelu in po zobovju.

V živalskem sistemu spada jamski medved med zveri (*Carnivora*), torej bi lahko upravičeno pričakovali, da je bil mesojed ali pa da je užival vsaj mešano hrano. Povečano število vozličkov (bulbusov) na zobnih kronah kočnikov in predkočnikov pa to žival uvršča med rastlinojedce. Domnevajo, da je jamski medved užival predvsem različne plodove, med katerimi se tudi trših ni branil, saj so bile zobne krone pri nekaterih živalih že močno obrabljene.

Ledenodobni človek je bil njegov sodobnik. Zanj je imela prav ta žival neprecenljivo vrednost, saj je uporabil prav vse, od mesa, kože in zob do kosti, iz katerih je že znal napraviti primitivno orodje. Zato ni čudno, da je jamskega medveda častil (medvedji kult) in ga marsikdaj tudi upodobil na stene svojega jamskega bivališča. S tem je tudi naš prednik pripomogel k ustvarjanju popolnejše slike o tej ledenodobni živali.

Jamski medved je verjetno najbolj raziskana fosilna žival. Njegovi ostanki so pogosti predvsem v jamah srednje in zahodne Evrope. Živel je v zgornjem pleistocenu od Pirenejev vse do Kavkaza. Zelo pogosti so njegovi ostanki tudi v slovenskih jamah. Za primer lahko navedemo le paleolitsko postajo Potočko zijalko na Olševi, kjer so poleg orodja pračloveka našli ostanke, ki so pripadali več kot 1000 živalim. Sodobnik jamskega medveda pa je bil tudi rjavi medved (*Ursus arctos*), vendar so njegovi ostanki v slovenskih jamah redki.

Proti koncu pleistocena je jamski medved izumrl. Nekateri strokovnjaki menijo, da ga je iztrebil človek, vendar je verjetnejša trditev, da je bil preveč specializiran na tedanji način življenja in podnebje in da zato ni mogel prenesti nagle spremembe podnebja. Postajal je manjši in čedalje pogostejše je bil žrtev bolezni, ki so ga do kraja iztrebile, kot že marsikatero živalsko skupino pred njim.

Bogdan Jurkovšek

Lov na losa

(Odlomek iz IV. knjige Ukana)

Tone Svetina

ALJASKA

*Nosim te v srcu, nosim te v strugi spomina,
bledo sonce. Aljaska!
nosim te v zrklu zenice večnega dne,
snežena puščava, daljava, zmrzlina vijugave reke,
samotna sled med redkim drevjem, Aljaska.*

*Lovec prihaja z neba!
Veliki sivi los, z ogromnim rogovjem, na visokih nogah, gre počasi
skozi belo ploskev tišine, skozi belo ploskev samote, skozi belo ploskev brezčasia, pod
sive oboke neba.*

*Aljaska, lovec prihaja z neba!
Sam sebi si cilj, sam sebi sredstvo, sam sebi svoboda, hodiš dan za
dnem, ko noči ni, gladiš in hodiš, hodiš,
izpod snega koplješ borni lišaj, mahove in suhe bilke.
Veje drevja objedaš in vedno je pred teboj ravnodušna bela ravnina
v nedogled in v njej samo tvoja samotna sled.*

*Aljaska, lovec prihaja z neba!
Ledeni noži na nebu, ledeni noži na zemlji, povsod ledeni noži,
glad v kosteh, glad v črevesju, glad v očeh.
Strah, samotna pot v nogah, brezciljna daljava, belina, drobno sonce v zenici dna, tesnoba
stiska obroč.*

*Aljaska, lovec prihaja z neba!
Veliki sivi los, samotno sled puščaš v osamljeni krajini in na njej trop lačnih volkov.
Pred teboj je votla praznina brez senc, belina, zmrzla zemlja
brez radosti, bolečina, rjoveča tišina, ledeni kristali v očeh,
bolečina, tu vse živi in izgine brez sledu.*

*Aljaska, lovec prihaja z neba!
V zrklu spomina bledo sonce, dan brez dna, povsod belina, belina,
brezdušna širina, daljava, globine neba brez zvezd in brez boga.*

Veliki sivi los, Aljaska, lovec prihaja z neba!

Povsod belina, belina, slepeča tišina, dan brez dna in noč brez jutra in brez spomina Aljaska!

Pesem je posvečena Ivanu Fabjanu-Niku, direktorju Triglavskega narodnega parka ob njegovi 60-letnici. – Tone Svetina

Ko je Niko sedel v avion, je vedel, da ima življenjsko priložnost priti do losa. Priložnost, ki se najbrž ne bo nikoli več ponovila. Po operaciji srca se je gospod Wulf raznežil. Bil je osamljen, počutil se je rahlega, zato je vzel na lov na Aljasko Mojzesa, s katerim sta v desetletjih obiskovanja kočevskega lovišča postala dobra prijatelja, in Nika iz triglavskega pogorja, kjer sta z Eriko v zasanjani Trenti preživela najlepše trenutke v svojem življenju. Nekajkrat ju je vzel že s seboj v Afriko kot spremljevalca in tudi za varstvo pred nevarnimi zvermi; v primeru, če bi obs-

tretil večjo divjad, bi bila nenadomestljiva profesionalca, na katera se je lahko popolnoma zanesel. Poleg tega sta ga z odstrelom, ki ga je plačal, in potovanjem stala manj kot profesionalni beli lovci z visokimi tarifami in zavarovanjem.

Lov na Aljaski poteka v velikanskih razsežnostih, kjer razen letala ni prometnega sredstva, ki bi premagalo daljave. Iz lovske baze v Engoritcsu so odleteli vsak na svojo stran neba. Nika je spremljal na lov drugi Johnov sin, pilot in poklicni lovec. Z majhnim letalom sta odletela nekaj sto kilometrov

daleč proti vzhodu. Konec septembra se na Aljaski, ki ima samo dva letna časa, dolgo zimo in kratko poletje, začne lov na losa in grizlija. Doline in jezera so okopnela, le nad robovi dolin se razprostira snežna puščava v nedogled. Iz zraka sta ugledala samotnega losa, sto kilometrov dalje pa tik pod robovi snega velikega grizlija. Niko se je odločil najprej za losa, medved je že ustrelil, losa pa se dobi samo na severu.

Avantura je bila že pristanek. Majhno letalo mora na snegu izbrati primerno ravnino, da se lahko spusti. Že pri prvem poskusu jima je uspelo pristati. »Losa je treba samo prestreči. Poklicni lovec ste, gotovo bo za vas večji užitek, če losa uplenite sami, jaz pa bi medtem z letalom pogledal za grizlijem; ko bo padel strel, pa se bova proti večeru v zatrepu doline dobila.« je dejal lovec Patrick, želel dober pogled in že je lezel v letalo.

Niko, ki je bil vaje triglavskih samot in mnogo težjih skalnih terenov, si je optal nahrbtnik, napolnil težko puško kalibra 8 × 68 IS in krenil na pot v neznano pokrajino. Ker je teren povsod, ko snega zmanjka, mehak in obraščen z mokrim mahom, si je navlekel visoke gumijaste škornje, saj se včasih lovec pogrezne v močvaro tudi do pasu.

Po dveh urah hoje je s sneženega grebena zagledal losa. Počasi se je pomikal proti koncu doline, po kateri se je kačasto zvijala rečica. Pokrajina je bila poraščena z nizkim grmovjem in redkim drevjem.

Po uri hoda se je spustil v dolino in s puško v roki začel zalezovati losa. Nastala je velika napetost, losa je izgubil iz vida, vedel pa je, da sta si blizu. Še celo uro se je potikal kot senca od debla k deblu, obseden od dvomov, dokler ni naletel na povsem svežo sled, globoko pogreznjeno v mokra mahovnata tla. Pomikal se je za njo. Sonce je presvetlilo pokrajino. Nena doma ga je zagledal. Žival se je vzpela iz neke kotanje, niti sto metrov pred njim. Los se je obrnil prečno in šel počasi v njegovi smeri. Vsa kri mu je udarila v glavo. Pritisnil se je k deblu

Lov na Aljaski poteka na velikanskih razsežnostih, kjer je letalo najbolj ustrezno prometno sredstvo

in čakal, da se bo ustavil. Imel je veliko lopatasto rogovje, s številnimi parožki. V divjini se živali ne bojijo človeka, ker ga še ne poznajo. Los se v svojem domovanju ne boji ne volkov in tudi medveda grizlija ne. Lovec ga je začuden gledal in mislil, kako da v tako surovih življenjskih razmerah lahko zraste tako močna in trdna žival, s tako orjaškim rogovjem.

Los ga je začutil in ga zagledal. Dvignil je svojo mogočno glavo in gledala sta se iz oči v oči. Lovec je dvignil puško, žival pa ni umaknila svojega prodornega, očitajočega pogleda. Niko je bil bolj vznemirjen kot takrat, ko je v tanzanijski savani streljal na slona na trideset metrov, na leva, pritajenega v rumenem šibju in pripravljenega za skok in ne na bivola, ki je divjal naravnost proti njemu.

Umiril se je. V modrovijoličasti kotlini, rahlo zaviti v meglico, je odjeknil strel. Los se je samo rahlo stresel, stal je in gledal lovca z žalostnim, temnim pogledom. Po drugem strelu se je zamajal in pokleknil, kot da bi se zadnjič poklonil soncu. Hotel se je odtrgati od zemlje, ki ga je vlekla nase, dvignil je glavo proti nebu, kjer so se žile oblakov odpirale. Niko ga je, kot da ne bi verjel, da je mogoče ubiti tako ponosno in nenavadno žival, še enkrat ustrelil v vrat. Šele takrat mu je glava klonila, padel je in obležal v mehkem mahu pod drevjem tako mirno, kot bi se ulegel k počitku.

Nastala je dolga, mučna svetla tišina. Vstal je. Začutil je mokroto okoli sebe, napetost je popustila, s hrbtov belih

hribov v vijoličastem ozračju, obarvanem z rumenilom sonca, se je natekala vanj čudna mešanica grenke sreče in začudenja pred neznanim. Sam ni vedel, koliko časa je čakal, da je los izkrvavel in v miru poginil, šele potem se mu je približal, odlomil vejico in mu jo dal kot zadnji grizljaj, da bi se mu opravičil.

»Kako čudno bitje je človek. Priletel je na tisoče kilometrov daleč iz Evrope na sever Amerike samo zato, da je prekrizal losovo sled in mu vzel življenje. Zakaj?« se je vprašal. »Samo zaradi tega mogočnega rogovja ali za-

radi neobvladljive strasti gospodovati nad življenjem vseh živih bitij na tem planetu?«

Dolgo je stal ob njem, kot bi se prebudil iz hudih sanj. Iz strelnih ran, ki so jih napravile tri 14,5 grama težke kroglice Nosler, ki so komaj prebile trup, se je v zeleno mahovje nacejala temna kri. Ob pojemajoči svetlobi se je zavedel, da je v ogromni kotlini z drobno rečico, pasom kopnine in sneženimi hribi popolnoma sam. Iz kotline so se priplazile štenaste megle in zastrle razgled. Prijela ga je tesnoba, izgubil je orientacijo, ni vedel, kje naj bi iskal letalo. Potegnil je hladen veter in zmrazilo ga je pri duši. Prerezal je velikansko žival in jo iztrebil. Prestreljeno srce, ledvice in jetra je vzel s seboj v nahrbtnik. Odril je del vratu in s sekirico, ki jo je imel prav zato s seboj, živali odsekal glavo. Štiristo kilogramov mesa je pustil na nastrelu. S pilotom bosta morala obvestiti prvo naselbino Indijancev, da bodo šli iskat meso. Za kršitve tega predpisa so zagrožene stroge kazni in prepoved licence za prihodnji lov.

Oprtal si je glavo z ogromnim rogovjem, ki je tehtala kakih štirideset kilogramov, in se napotil po dolini, ki se je vse bolj zapirala. Štirikrat je pregazil rečico, preden je ugotovil, da se ni mogoče izogniti prečkanju, ker se je rečica vse bolj pogosto vijugala.

Naglo je padala megla. Spet je izgubil orientacijo. Sprijaznil se je s tem, da bo moral zunaj prebiti noč, če pa se je pilotu, ko je odletel na ogled za medvedom, kaj zgodilo, bo ostal sam v tej sneženi neznani divjini, ko niti ne

Ivan Fabjan-Niko in lovec Patrick ob rogovju kapitalnega losa, ki ga je Niko uplenil na Aljaski

Ob uplenjenem severnem jelenu – karihuju . . .

ve, v katero smer neba bi krenil, da bi prišel do ljudi, ki so zelo daleč vsak-sebi.

Iz močvirnate doline, kjer se je vgrezal včasih malo manj kot do kolena, je zavil v redek gozd. Preden se je zmračilo, je napravil bivak. Nasekal je velik kup suhega vejevja in zanetil ogenj, ob katerem se mu ni bilo treba bati volkov. Nasekal je vej, da je lahko sedel naslonjen na deblo in skozi zublje plamenov gledal trofejo svojih sanj. Noč je prihajala tiho, samota je postala brez barv, megla je zakrila zvezde, v njem je gnezдила negotovost, kaj bo naslednji dan.

Z nočjo so se oglasili volkovi. Tulili so k zboru. Vedel je, da so se zbrali ob mrtvem losu na nočno pojedino.

Zaspali ni mogel. Z odprtimi očmi je strmel v plamen, ki je po drevju metal žive sence. Paziti je moral, da mu ogenj ne bi zamrl. V temi se je prostor naježil z mnogimi nevarnostmi.

»Življenje se spreminja in človek z njim. Nihče ni več to, kar je bil. Leta 1942 je kot golobradi mladenič odšel v vojno in se seznanil z vso grobstvijo bratomornega klanja, kjer je na Gorjancih Štajerski bataljon belogardistov udaril partizanom v hrbet! Pohod skozi vojno mu je prihajal v spomin kot težke sanje. Samo poti, pohodi, pokanje, gladovanje, umiranje. Proti koncu je bil ujet. Nemci so v megleni noči napravili zasedo. Iz megle so se pognali na predhodnico in jo obvladali. Od takrat je sovražil meglo, ker se je v njej počutil negotovega. Proti jutru, ko človeka najbolj prijemlje spanec, je prego-

voril vojaka ruske narodnosti, da bi pobegnila skupaj. V prvem svitu je z ročno granato omamil stražarja, z Rusom pa sta pobegnili po nekkih rovih k reki in od nje v strmino, poraslo z gozdom. Zasledovali so ju s psom, ubila sta ga in se rešila.

Zdaj ni prav nič vedel, kje je, poguma pa ni izgubil. Misli je praktično. Človek se v življenju marsikdaj izgubi zato, da se najde. Tavamo sem in tja, največkrat ne vemo, kje smo in tudi ne, kam gremo. Podobne občutke je imel v samici vojnega zapora leta oseminštideset, ko se je zapiralo še po planu in so ga nekateri priprli skupaj z njegovimi dobrimi znanci, ki so jim očitali kar čez noč, da preostro vodijo šolo milice. Tri mesece je minilo, preden se je pokazalo, da ni bil prav nič kriv in so ga izpustili, ne da bi bil obtožen. Udarec se pozabi, brazgotine ostanejo. Zdaj je natanko vedel, da se zgodijo človeku stvari, za katere je najbolje, da bi jih pozabil in se nikoli več ne spomnil nanje. Na žalost pa je poznal mnogo takih, ki so kar naprej obnavljali to, kar bi morali pozabiti in pozabljali tisto, česar ne bi smeli pozabiti.

Včasih se je dobro vračati po sledovih v preteklost, kot se bo on jutri vračal po svojih sledovih tja, kjer je pristalo letalo. Z nočjo je pritisnil mraz. Ogrnil se je in se motal okoli ognja. Postal je lačen. Losovo srce je narezal na lističe, jih natikal na palico in jih pekel nad ognjem. Žvečil je na pol krvave, dokler si ni napolnil želodca in se mu je vrnila moč. Po hrani ga je premamil spanec. Spal je dolgo, da je od ognja tlela

samo še žerjavica. Prebudilo ga je zavrtno tuljenje volkov, ki so se mu približali. Naložil je na ogenj. V svitu plamenov se je počutil bolje.

Tri dni se ni dvignila megla. Odločil se je, da bo čakal, kajti v megli ga letalo ne more dobiti. Podnevi se je spustil do reke. Kot vsak lovec na lose je imel s seboj laks in blestivko. V rečici je bilo polno rib. Malokrat je vrgel vabo v reko, ne da bi privlekel ribe. Čas je preganjal s pečenjem rib in upanjem, da bo potegnil veter in bo megla od-tavala.

Ponoči je v njegovih sanjah plesal črni medved, ki ga je uplenil pred nekaj dnevi, in grizli, ki mu je ušel.

Svetloba naslednjega jutra je potrdila njegovo upanje. Meglo je popilo sonce, razredčeno je odnesel veter. Odprla se je divja pokrajina in spet je vedel, kje je. Zanetil je ogenj in metal nanj surove veje. Kmalu se je dimasti steber dvignil visoko v nebo. To je bil za pilota znak, kje naj ga išče.

Patrick je kmalu opazil dim in začel krožiti okoli njega. Z gibi krila mu je dal znak, da ga je opazil. Napotil se je v smeri, kjer je letalo pristalo. Pod težo trofeje in puške mu je pot curkoma lil po obrazu. Trpel je kot Kristus pod križem, pa ne dolgo. Pilot mu je prišel naproti. Mlad in močan kot bik si je optal trofejo. Srečno sta priletela v bazo. Tudi Mojzes se je že vrnil. Ustrelil je močnega grizlija. Napili so se viskija od veselja in dolgo v noč obujali spomine. Čakalo jih je še nekaj lovov . . .

Po lovskem svetu

Kanada – Mantioba

Vsako leto se pozimi, ko začne zmrzovati, na obalah Hudsonovega zaliva zberejo severni medvedi in čakajo, da morska voda zamrzne, kar jim omogoča lov na tjulenje.

Praviloma zaliv najprej zamrzne na polotoku blizu mesta Churchill. Preden voda zamrzne, se tam zbere toliko severnih medvedov, da nekateri zaidejo prav v mesto. Proti takim preveč zaupljivim medvedom so pripravili v mestu posebne ukrepe; lovijo jih v posebne pasti, sestavljene iz več povezanih bencinskih sodov in vab. Medvede, ki se ujamejo v te pasti, zbirajo v nekdanjih vojaških skladiščih, spustijo pa jih šele takrat, ko zaliv zamrzne.

ZDA

»Seveda medved lahko usmrti človeka, vendar so taki primeri izjemno redki,« je izjavil biolog in poznavalec medvedov dr. Charles Jonkel. V ZDA sicer vsako leto 100 ljudi ubije strela, 50 000 jih umre v nesrečah in vsakih

25 minut se zgodi umor. Vsako leto starši umorijo kar 5000 svojih otrok in leta 1983 je 345 000 ljudi umrlo za rakom na dihalih.

Če pa medved usmrti človeka, povprečno enega ali dva na dve leti, se takoj znajde v naslovnih rubrikah kot krvavi morilec...

Francija

Pri kraju Beauche v departmaju Eure et Loir je jelen usmrtil 55-letno žensko. Nesreča se je zgodila v gozdnatem območju med lovom na malo divjad. Jelen se je med begom nesrečno zaletel v lovko in jo z rogovjem tako poškodoval, da je med prevozom v bolnišnico umrla.

Norveška

V sezoni 1983/84 je 82 000 norveških lovcev uplenilo skupaj 1,35 milijona tam živeče male divjadi, in sicer 12 000 divjih petelinov, 30 000 ruševcev, 600 000 belk, 11 000 gozdnih jerebov, 100 000 golobov grivarjev,

6000 kljunačev, 60 000 mlakaric, 40 000 drugih rac, 94 000 planinskih in poljskih zajcev, 29 000 lisic, 1000 minkov in 5000 kun belic in zlatih.

Belka je še naprej najpomembnejša vrsta male divjadi, čeprav je bil odstrel za 10% nižji kot leto prej. Odstrel divjih petelinov in ruševcev ter zajcev se je povečal, lisic pa znižal. Odstrel kun je zadnjih pet let stabilen.

Švedska

21. 10. 1984 je B. E. Gustafsson v Jämtlandu uplenil močnega medveda, težkega 314 kg. Po strelu je medved zdrsnil v prepad, v katerega pa se je dalo priti. Upienitelj je spravilo odložil na naslednji dan, do takrat pa se je meso vnelo. Po švedskih predpisih je moral lovec zato poravnati odškodnino za propadlo meso, in plačati kar 5400 nemških mark, kar je najnižja možna kazen, ki so mu jo izrekli tudi zato, ker je medvedji kožuh podaril občini v turistično-propagandne namene.

K. B.

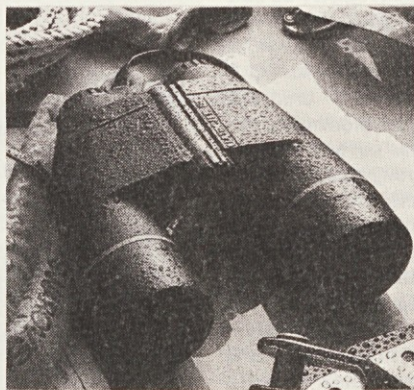
Nekaj o vzdrževanju lovskih optičnih pripomočkov

Četudi še tako pazimo, se pri lovu dvogledi in strelni daljnogledi umažejo. Ne umažejo pa se samo ohišja, ki na to niso občutljiva, temveč tudi leče – okularja in objektiv – in tako lahko tudi najdražji daljnogled daje nejasno sliko.

Na slabšo uporabnost optičnih pripomočkov vpliva cela vrsta vzrokov. Zamagljen ali zaprašen daljnogled v naglici pogosto očistimo kar z dlanjo ali prstom, s tem pa na leče naneseemo sledove znoja in kožne maščobe. Doma se prah prikrade v še tako dobro zaprte omare, v lovišču se nam daljnogled zmoči, kapljice na lečah pa se hitro posušijo. Na leče pa se pogosto ujamejo tudi iglice in drugi rastlinski delčki. Lovec te smeti navadno očisti z robom pelerine, suknjiča ali z žepnim robcem.

Nekateri bolj natančni lovci imajo vedno pri sebi košček usnja za čiščenje

leč. Toda strokovnjaki tovarne Swarovski so ugotovili, da lahko leče poškodujemo tudi s takim koščkom usnja, če uporabljamo vedno isti košček. Sčasoma se namreč na tem čistilnem pripomočku naberejo neznatni delci prahu,

ki delujejo kot brusni papir in z mikroskopskimi razami poškodujejo občutljivo površino leč. Zato so za čiščenje leč izdelali razne vrste papirnih robčkov za enkratno uporabo. Priporočajo tudi uporabo čistih bombažnih krpic ali žepnih robcev, vendar ne vedno istih. Če so leče močno zaprašene, jih je najbolje očistiti s finim čopičem ali sprati pod tekočo vodo. Pri kakovostnih daljnogledih se nam ni treba bati, da bo voda vdrla v notranjost. Najlaže pa leče poškodujemo pri suhem čiščenju, zato jih pred čiščenjem navlažimo, vendar le z vodo, ne pa z alkoholom, acetonom, hišnimi čistili in nasploh jeklimi snovmi, ki lahko poškodujejo tako leče kot tesnila. Robove leč, kjer je umazanija največja, a jih težko dosežemo, pa je najbolje očistiti z navlaženo vato, ovito okoli zobotrebca ali vžigalice.

B. Krže

10 let Zasavskih rogistov

Že nekaj let vsaka številka »Lovca« prinese članek, obvestilo, sliko ali vsaj drobno vest o proslavi, srečanju, lovskem pogrebu ali kakem drugem dogodku, pri katerem so s svojimi melodijami sodelovali Zasavski rogisti. Lani oktobra so na slavnostnem koncertu med stoletnimi zidovi gradu Bogenšperk ob 10-letnici njihovega bogatega dela mnogi poslušalci spremljali pester program. Ob jubilejnih – *Zasavskih rogistih* – so sodelovali tudi *Savinjski rogisti* iz (takrat še delujoče) ZLD Savinjska dolina, *Pohorski rogisti* iz LD Hoče in *Lovski oktet Sodražica*. Zasavski rogisti so bili mentorji Savinjskim rogistom ob njihovi ustanovitvi pred štirimi leti, Pohorski rogisti pa so njihovi najtesnejši prijatelji. S svojimi melodijami na proslavi so se Zasavskim rogistom oddolžili za mentorstvo in nesebično pomoč pri delu. *Lovski oktet Sodražica* pa je Zasavcem vrnil sodelovanje, ko so pred leti s svojimi rogovi popestrili proslavo njihove 10-letnice v Sodražici. Sodražički pevci so med nastopi skupin rogistov zapeli nekaj čudovitih slovenskih narodnih in lovskih pesmi, vsem pa je še enkrat segla v srce nepozabna »Travna gora« njihovega dirigenta Franca Gornika.

Sam program je bil tekoč in pester. Pripravil in sproščeno vodil ga je Dāne Namestnik, ustanovitelj in vodja Zasavskih rogistov. Ti so na koncu zaigrali častnemu gostu *Radovanu Gobcu* kot čestitko k njegovi 70-letnici in v

Del razstavljenе kronike Zasavskih rogistov na mizah v okrogli Viteški dvorani

Foto Zofka – Litija

zahvalo za njegov velik prispevek k dvigu slovenske lovške kulture nekaj njegovih priredb za lovške rogove. Vrh programa pa so bile dodatne melodije, ki so jih zahtevali navdušeni poslušalci. Zaigrali so jih rogisti vseh treh skupin in ob zvokih dvajsetih lovskih rogov je zastajal dih slehernemu poslušalcu, ko so se toni mogočno odbijali od starih zidov. Ti zidovi so bili priča mnogim zgodovinskim dogodkom, še posebno pomembno pa je bilo nastajanje Slave vojvodine Kranjske. Za to veličastno in največjo odo Slovincem in naši deželi so prav ti trdni zidovi morali spreminiti lastnika; Janez Vajkard Valvasor je moral zaradi visokih stroškov za tiskanje knjige grad prodati.

V obnovljeni okrogli Viteški dvorani so Zasavski rogisti razstavili bogato kroniko svojega 10-letnega dela v petih debelih knjigah in mnoga priznanja, odlikovanja, plakete, spominke... Nekaj ur je premalo za pregled vseh nastopov, vendar pa smo iz njihove lično in dosledno vodene kronike s časopisnimi izrezki, fotografijami in številnimi zapiski dobili vsaj nekaj bistvenih podatkov.

Zvoki Zasavskih rogistov so se v desetih letih oglasili na 270 nastopih, povprečje zadnjih treh let pa redno preraste številko 50. S svojimi žalostinkami ohranjajo spoštovanje do preminulih lovcev v Zasavju pa tudi mnogim širom po Sloveniji zaigrajo v zadnje slovo. Zasavski rogisti pa niso zaželeni in dobrodošli gostje samo na pogrebi, odkritjih spomenikov in obeležij, ter na raznih lovskih proslavah, temveč tudi ob raznih drugih, vedrejših prireditvah. Doslej so imeli že nekaj samostojnih koncertov, kar je za

to vrsto glasbe redkost, saj je treba imeti obilo znanja, nešteto vaj in pester spored. Vsako leto sodelujejo na srečanju slovenskih lovskih pevskih zborov in rogistov, s svojimi nastopi so redni gostje na srečanjih pobratenih mest na Reki in v Ljubljani, na srečanjih lovcev treh dežel v Avstriji in Italiji, vabita jih oba zamejska kluba slovenskih lovcev v Trstu in Celovcu; nastopili so na Kmečki ohceti v Ljubljani, na raznih planinskih proslavah in taborih, na gasilskih, kinoloških, strelskih, krajevnih in mnogih lovskih in nelovskih razstavah in prireditvah. Njihove fanfare so se oglašale že s TV ekranov in na radijskih valovih. Zemljevid Slovenije je prepoln pik, ki označujejo njihove nastope od Gorice do Ptuja in Lendave, od Pohorja in Maribora do Kočevja, ob Bleda do Novega mesta in naprej čez mejo na Hrvaško v Kumrovec,

Zagreb, Selce, na Reko... Njihovo delovanje je že zdavnaj preraslo lovške okvire, vendar povsod nastopajo kot lovski rogisti, v lovskih krojih in z lovskim zanosom.

Velikokrat popestrijo nastope drugih kulturnih skupin, največkrat jubilejne koncerte pevskih zborov, saj so njihove samosvoje in razmeroma kratke melodije kot nalašč za razbijanje enoličnosti. Zaradi bogatega prispevka v slovenskem, predvsem pa v občinskem kulturnem prostoru, imajo vso podporo Zveze kulturnih organizacij občine Litija in tudi na republiški ZKO niso imeli nikoli problemov s potrdili za prehode čez državno mejo.

Veliko priznanje je zanje tudi vabilo zvezne ZKO (SKUDJ) za nastop v Beogradu, čeprav se mu še niso odzvali. To gostovanje bi trajalo več dni, skupina pa

Nastop Zasavskih rogistov ob 10-letnici na dvorišču gradu Bogenšperk

Foto Zofka – Litija

je po starosti in obveznostih dokaj pestro sestavljena.

V kroniki Zasavskih rogistov so prvi listi popisani z imeni že pokojnega velikega prijatelja *Karla Prušnika-Gašperja* (po njem ima tudi »najmlajši« zasavski rogist ime), njegovega zeta *Tonija Haderlapa* in *Antona Zwozileka*. Prvi jim je dal spodbudo, Toni s svojo skupino »Lovskih trobačev« iz Feldkirchna zgled, stari, tudi že pokojni Anton, pa jim je napisal prve izvirne melodije, med njimi tudi koračnico »Pozdrav Litiji«. Nemških lovskih znakov Zasavski rogisti niso nikoli igrali in trudijo se, da jih tudi drugi slovenski rogisti ne bi. Tako sta leta 1974. začela skupaj na male rogove igrati Zwozilekove melodije *Dane* in njegov takrat enajstletni sin *Vasja*. Kmalu se jima je pridružil *Mirko Groznik*, ki je danes s 76 leti najstarejši rogist v Sloveniji. *Franci Kralj* je na lovski rog trobil že prej, vendar se je šele v tej skupini srečal z akordi in se jih naučil igrati. Njegova hči *Milotka* igra že deveto leto in je postala Vasjeva žena, njun mali Gašper pa še ne more z njima na tako dolgo pot, kot je do Beograda. Najmlajši slovenski rogisti, devetletni *Gorazd* in dvanajstletna sestra *Katja ter Boštjan iz Trbovelj*, so z nekaterimi mladimi kandidati za lovske rogiste naraščaj, ki bo počasi zamenjaval starejše. Ti se seveda še ne dajo, celo polno novih načrtov imajo, da bi igrali v novi, bogatejši intonaciji in z novimi prijemmi in načini. Nekatere od teh so že uveljavili, na primer zborovsko petje ob spremljavi lovskih rogov. Z dvema takima melodijama *Daneta Namestnika* in *Jožeta Skrinarja* so že nastopili z Lovskim pevskim zborom ZLD Zasavje, nazadnje pa je tako melodijo napisal *Radovan Gobec*, in sicer je priredil lovsko himno za moški zbor in lovske rogove. Nabava novih rogov je draga in zapletena reč. Večinoma so instrumente kupili sami, pozneje jim je pomagala LD Šmartno pri Litiji, zadnja leta pa jim kaže vse bolje. ZLD Zasavje oziroma vsi njeni lovci ob redni članarini prispevajo tudi za obstoj in razvoj svojih Zasavskih rogistov. Ta velika in razumevajoča pomoč jim je kljub rednim dotacijam ZKO Litija še kako potrebna, saj imajo samo v letu 1984 zaključeno število nastopov pri številki 68! Seveda jim pomagajo tudi organizatorji prireditvev in mnogi zvesti ljubitelji zvokov lovskih rogov.

B. Leskovic

LD Senovo je razvila svoj prapor

LD Senovo je 16. junija 1984 ob 50-letnici lovstva v Senovem razvila lovski prapor. Slovesno razviti je bilo pred lovskim domom v Srebotnem, ob vznožju Bohorja. Pokrovitelj razviti je bilo Turistično društvo Senovo. Poleg številnih članov LD in njihovih svojcev so bili na slovesnosti tudi predstavniki ZLD Posavje-Krško, sosednjih lovskih družen, družbenopolitičnih organizacij iz Senovega, darovalci spominskih trakov in žebličkov ter številni drugi prijatelji zelene bratovščine.

Slovesnost se je začela s skladbo Lovci pod Triglavom pihalnega orkestra DKD Svoboda Senovo. Starešina LD Senovo Martin Budna je prisrčno pozdravil vse navzoče, v svojem slavnostnem govoru pa na kratko orisal nastanek, razvoj in delovanje LD. Med drugim je dejal: »Korenine LD Senovo segajo v prvo lovsko društvo, ustanovljeno v Sloveniji (leta 1926). To je bilo Lovsko društvo Bohor-Senovo pri Rajhenburgu in je ob ustanovitvi število 24 članov, 12 rednih in 12 izrednih. Od ustanovnih članov tega društva je danes, žal, med nami samo še eden – Jože Golob iz Senovega. Društvo je takrat upravljalo precej večje lovišče, kot je današnje, in sicer okoli 9 000 ha. Poleg sedanjega lovišča LD Senovo je takratno lovišče zajemalo še svet, ki ga danes upravljajo lovske družine Brestanica, Veliki Kamen in deloma tudi sosednje LD.

Od divjadi je bilo v lovišču največ poljskih zajcev, ki so jih v lovišče tudi izpuščali, in jerebic, manj pa srnjadi in divjih prašičev. Gospodarjenje je bilo – za takratne razmere – vse do druge svetovne vojne zelo dobro. Čeprav je imelo društvo razmeroma malo članov, so zgradili tudi lep lovski dom na Bohorju, ki pa je bil med vojno požgan.

Med 2. svetovno vojno je delovanje društva zamrlo, saj je okupator lovcem pobral orožje. Po osvoboditvi pa so lovci nadaljevali svoje delo. Njihove naloge so bile bistveno drugačne kot pred vojno in tudi precej drugačne, kot so danes. Vojna vihra je ravnovesje vsega življa v naših gozdovih in na poljih močno porušila pa tudi nezakonitega lova je bilo zaradi številnega orožja med prebivalstvom kar precej več. Lovci so morali takrat v lovišču trdo delati, da so zavarovali

Člani LD Senovo z gosti ob razvitiu prapora (16. 6. 1984)

Foto F. B.

divjad in postopoma povečali njeno številčnost.

V prvih letih po vojni se je zanimanje za lov močno povečalo in nastajale so nove lovske družine. Tako je nekaj let po vojni nastala tudi LD Brestanica in prevzela pretežni del našega lovišča. Leta 1954 je bila ustanovljena še LD Veliki Kamen, ki je prav tako prevzela precejšen del naših površin. Naši družini je ostalo le 2 493 ha. Leta 1967 smo prevzeli od LD Brestanica 255 ha, tako da meri danes naše lovišče 2 748 ha, od tega je 2 618 ha lovni površin.

Po letu 1955 se je številčnost divjadi spremenila. V lovišče smo začeli izpuščati fazane, kakih 100 na leto. Jerebice so v tistem času popolnoma izginile, saj so bile razmere zanje v lovišču izredno slabe. Številčnost zajcev se je po letu 1965 precej zmanjšala, predvsem zaradi vse večje mehanizacije in uporabe zaščitnih sredstev v kmetijstvu, zadnja leta pa opažamo rahlo dviganje njihove številčnosti. Lepo je napredovala srnjad, saj se je njena številčnost v primerjavi z letom 1955 kar potrojila, divji prašiči pa so pri nas bolj prehodna kot stalna divjad. Večji del dohodka ustvarimo z odstrelom srnjadi, ki jo odkupuje Mercator-Ljubljana, in male divjadi (fazani, zajci), ki jo uplenijo tuji lovski gostje.

S tem, da del odstrela namenjamo tujim lovcom, tudi mi po svojih močeh pomagamo pri stabilizaciji. Zato se odrekamo delu divjadi in ga namenjamo lovskega turizmu. Seveda pa to lahko dosežemo le z rednim izpuščanjem fazanov v lovišče in s skrbnim delom na področju varstva in gojitve divjadi. Člani družine opravijo vsako leto več kot

1 000 prostovoljnih delovnih ur. Gospodarjenje naše LD je dokaj dobro. Precej sredstev in dela namenjamo v lovišču gojitvi divjadi. Leta 1970 smo odkupili od Rudnika Senovo poslovno stavbo in nekaj zemljišča. Stavbo smo morali popolnoma preurediti in obnoviti. Tako smo spet prišli do svojega lovskega doma. Pri tem imajo največ zaslug lovci, ki so opravili veliko prostovoljnega dela.

Zanimanje za lov je vedno večje in članstvo se je v primerjavi z letom 1955 potrojilo. Družina šteje letos 54 članov. Vendar pa smo pri sprejemanju novih članov vedno bolj zaskrbljeni, ker je naše lovišče tako majhno... Sledil je govor predstavnika ZLD Posavje-Krško ing. Vlada Jenka. Nato je predsednik Turističnega društva Senovo Miha Senica razvil prapor in pripel spominski trak društva, v krajšem govoru zaželel družini obilo uspehov in izročil lovski prapor praporščaku Alojzu Vračunu.

Spominske trakove na prapor so pripeli še predstavniki drugih darovalcev – ZLD Posavje-Krško, Krajevne skupnosti Senovo in OO ZSS Metalne tozd TGO Senovo, številni pa so darovali tudi pozlačene spominske žebličke. Nato je sledilo pobratenje med prapori lovskih družen Senovo, Brestanica, Krško, Studenec in Planinskim društvom Bohor-Senovo.

Starešina LD Senovo je ob tej priložnosti podelil priznanja najzaslužnejšim članom LD, posebnim priznanje pa edinemu še živemu ustanovnemu članu nekdanjega lovskega društva Jožetu Golobu.

Lep praznik LD Senovo so s svojimi priljubljenimi vižami in na-

stopi popestrili pihalni orkester DKD Svoboda iz Senovega, lovski oktet LD Studenec in folklorna skupina DKD Svoboda iz Senovega.

Za prijetno razpoloženje so poskrbeli tudi naši lovci, ki so posregli z dobro srnjakovo omako in pristno domačo kapljico.

Franja Budna

Zakaj in kako podružbljamo našo dejavnost

Tu in tam je slišati pripombe, češ da se lovske družine zapirajo vase, da ne sodelujejo z družbenimi organizacijami, krajevnimi skupnostmi in drugimi dejavniki na območju svojega lovišča in da nimajo posluha za širše družbene interese. Pripombe so nedvomno težke, morda v posameznih primerih celo upravičene, in mečejo dokaj slabo luč na lovsko organizacijo. V preteklosti je ena izmed skupščin Lovske zveze Slovenije sprejela jasna načela o nujnosti podružbljanja dejavnosti lovske družin in teh načel se moramo zaradi širšega družbenega interesa držati. V tem prispevku želim povedati, kaj smo člani LD Dolina storili za povezovanje z družbenimi organizacijami, družbenopolitičnimi skupnostmi in njihovimi organi in celo z Jugoslovansko ljudsko armado.

Tesneje smo se začeli povezovati z društvi na območju našega lovišča že pred leti, vrh pa je to povezovanje doseglo šele 30. avgusta 1981, ko smo bili pokrovitelji razvija prapora gasilskega društva Vaneča. V Prekmurju je bil to prvi primer, da je lovska družina razvila gasilski prapor in prvi primer tesnejšega sodelovanja med lovci in gasilci. Zaradi obojestranskih majhnih uslug in razumevanja gasilcev do potreb lovske družine pri varstvu divjadi je pri lovcih sčasoma zrasla naklonjenost do gasilskega društva, in tako polagoma do slehernega vaščana te vasi. Med lovci in vaščani Vaneč ni nikoli prišlo do hujših trenj, če pa so se že pojavili posamezni problemi, smo jih reševali z dobro voljo, sporazumno in največkrat v zadovoljstvo obeh strani.

27. septembra istega leta smo člani lovske družine sodelovali pri slavnostnem prevzemu novega gasilskega avtomobila v Polani, za nakup katerega smo prispevali določen znesek. Tudi to

Polana, 19. 6. 1983: Podpredsednik GSZ Ernest Eary izroča starešini LD Dolina Feriju Poredošu visoko odlikovanje GSZ

Foto D. Devetak

je bil eden izmed načinov uveljavljanja lovske družine na območju lovišča, v katerem upravljamo in gospodarimo.

Osmega novembra 1981 smo pri lovski koči v Dolini skupaj z mladino iz Doline in Vaneče izvedli akcijo »88 dreves za tovariša Tita«. Z akcijo smo želeli doseči dvoje: okolici lovske koče dati pristen lovski videz, člane LD pa skupaj z mladino obeh vasi vključiti v vsejugoslovansko družbenopolitično akcijo negovanja spomina na tovariša Tita.

Leta 1981 smo začeli tudi tesno sodelovati s poveljstvom garnizona v Murski Soboti. V lovišču lovske družine so objekti, v okolici katerih pod dogovorjenimi pogoji nemoteno opravljamo dežurno lovsko-čuvajsko službo, zimsko krmljenje divjadi, skupne love na malo divjad in lisice, individualni lov na srnjad in lisice in vsa druga gojitvena dela. Sodelovanje se je začelo na našo pobudo in je v preteklih letih postalo vzor za odnose med tako različnimi institucijami, kot sta lovska družina in JLA. Lovska družina se spomni garnizona ob dnevu JLA, predstavniki poveljstva pa prisostvujejo na prireditvah in svečanostih LD.

Na Vaneči je znana viničarija, kjer je med NOB padel narodni heroj Dane Šumenjak-Miran. S skromnim deležem smo se želeli pridružiti splošnemu praznovanju dneva borcev, zato smo 10. junija 1982 zaprosili občinski odbor ZZB NOV v Murski Soboti, naj prevzame pokroviteljstvo nad na-

šimi tekmovanji v streljanju na umetne golobe v počastitev 4. julija. Odbor je prošnji LD z zadovoljstvom ugodil in od tega leta naprej pripravljamo tradicionalno nagradno tekmovanje v streljanju na umetne golobe v počastitev dneva borca – znano že tudi zunaj Prekmurja – pod njegovim pokroviteljstvom. Naj dodam še to, da je bila naša LD na območju soboške občine prva, ki je dala pobudo za sodelovanje med borcevsko in lovsko organizacijo.

Osemnajstega julija 1982 je bila LD pokrovitelj razvija gasilskega prapora v Dolini, torej v vasi, po kateri ima LD ime in na območju katere stoji tudi naša lovska koča. To je bil nov korak naprej pri urejanju odnosov med uporabniki prostora, saj si naša družina močno želi, da bi bolj ali manj neprizadete opazovalce dogajanj v naravi, predvsem v živalskem svetu, sčasoma spremenila v zainteresirane zaščitnike in varuhe divjadi. Pokroviteljstvo nad razvitjem gasilskega prapora je le eden od načinov pristopa k tesnejšemu sodelovanju lovcev s prebivalstvom določenega kraja.

Praznovanje 90-letnice obstoja in delovanja GD Puconci (29. avgusta 1982) je LD izkoristila za to, da je na društveni prapor pripela svoj spominski trak. Dokaj skromno dejanje, ki pa je imelo med prebivalstvom ugoden odziv. Lovska družina se je odzvala prošnji krajevne skupnosti Puconci, ki je leta 1982 priredila finalno tekmovanje krajevnih

skupnosti soboške občine v športno-rekreativnih igrah. Prevzela je pokroviteljstvo nad igrami, ki so bile 3. oktobra v Puconcih, pa čeprav je bila zaradi obnove svoje lovske koče sama v težkem finančnem položaju. S tem je poglobila že tako dobre odnose z občani krajevne skupnosti. S podružbljanjem svojega delovanja je LD Dolina nadaljevala tudi leta 1983. Devetnajstega junija je bila – že tretjič v treh letih – pokrovitelj razvija gasilskega prapora – to pot v Polani – in takrat je prva v Sloveniji dobila visoko odlikovanje Gasilske zveze Slovenije.

Kaj je vodilo oz. kaj vodi našo družino k vse večjemu povezovanju z občani, k vse tesnejšemu sodelovanju s pomembnejšimi dejavniki na območju lovišča? Odgovor na to je dokaj preprost, izvirja pa iz ugotovitve, da intenzivno obdelovanje poljskih površin z bolj in bolj naraščajočo uporabo sodobne kmetijske mehanizacije in zaščitnih sredstev resda ugodno vpliva na večji hektarski donos, žal pa ima negativne posledice na številčnost zajca, fazana in jerebice. Sodobni agronomski ukrepi so škodljivo vplivali prav na jerebico, ki je – nedolgo tega še precej številna – iz našega lovišča skoraj povsem izginila, številčnost zajca in fazana pa se je zmanjšala tako rekoč na minimum. V preteklih letih smo lovci sicer hoteli izboljšati številčnost fazana z izpuščanjem mladih živali iz umetne zreje, vendar nam to ni uspelo. Tudi z zavestnim omejevanjem odstrela zajcev nismo dosegli posebnega uspeha. V takih, vedno težjih razmerah za divjad, je članstvo družine spoznalo dvoje:

1. z zasajevanjem remiz in obdelovanjem krmljenj njiv je treba načrtno izboljševati vse slabše naravno okolje za divjad, in
2. načrtno je treba podružbljati delovanje, se vključevati v delo krajevnih dejavnikov in z njihovo pomočjo ohranjati – kolikor je to mogoče – obstoječe okolje za divjad. To pa je danes zelo težko. Zeleni plan, ki sicer zagotavlja več hrane za ljudi, zmanjšuje življenjski prostor divjadi. Značilen primer za to je ves spodnji nižinski del našega lovišča. Grmčevje in majhni gozdički med polji, ki so še do nedavnega kot naravne remize dajali še nekaj kritja divjadi, izginjajo oz. so izginili, z njimi pa vse bolj izginjajo tudi z različnimi poljskimi kulturami zasejane male njivice. Na-

mesto njih se vse bolj pojavljajo obsežni kompleksi monokultur, ki pa za gojitev divjadi niso primerni. In tako se pristno naravno okolje za divjad iz leta v leto zmanjšuje. In zato, ker se zavedamo, da z zasajevanjem remiz in obdelavo krmljenih njiv ne moremo nadomestiti tega, kar izgubljam, iščemo prijateljsko roko našega kmetovalca, da nam z razumevanjem in s pravilnim odnosom do divjadi pomaga pri naporih, da bi ohranili divjad za namcem. Zato izkoristimo sleherno priložnost, da si med našimi vaščani pridobivamo prijatelje in si – če se le da – ne delamo sovražnikov. Spoznali smo, da je gasilska organizacija na vasi – poleg socialistične zveze – tisti družbeni dejavnik, ki ima močan vpliv na prebivalstvo. To pomeni: če se nam lovcem posreči navezati dobre stike z gasilskim društvom in če sodelujemo s člani tega društva v duhu dobrega prijateljstva, potem smo si pridobili tudi vse vaščane. Prevzem pokroviteljstva nad razvitjem gasilskih praporov in finančna pomoč pri njihovem nakupu je zelo majhen izdatek v primerjavi s škodo, ki bi jo lahko na divjadi naredili kmetje, če odnosi med njimi in nami ne bi bili urejeni. Sicer pa naj omenim, da je naše delovanje, kar zadeva dajanje skromne materialne pomoči društvom, povsem v skladu s točko 7 ugotovitev in stališč, sprejetih na seji zborna združenega dela in zborna krajevnih skupnosti občine Murska Sobota 20. novembra 1981, ki pravi, naj se sredstva, ki jih LD ustvari, vračajo predvsem v lovišče, vendar pa je v okviru možnosti treba nameniti del sredstev tudi za širše družbene potrebe. Upoštevač to stališče smo v preteklih dveh letih namenili 30 000 din za nabavo določenih nujno potrebnih aparatov za bolnišnico, 10 000 din za gradnjo doma borcev in mladine na Vaneči in 50 000 din za gradnjo nove kirurgije v Murski Soboti. Sicer pa so podobne zneske prispevale za širše družbene potrebe tudi druge prekmurske lovske družine.

Za konec naj povem še tole misel. Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč je divjad opredelil kot dobrono posebnega družbenega pomena, zato ji v naši družbeni skupnosti posvečamo tudi posebno pozornost. Dejstvo je, da nam lahko pri varovanju in ohranjanju divjadi veliko pomagajo občani naših krajevnih skupnosti,

zato smo vedno pripravljeni na pozitivno sodelovanje z njimi. Menimo, da smo na pravi poti, kajti če se lovska družina ne bo povezovala s krajevnimi dejavniki, če ne bo nosilec naprednih idej in aktiven sodelavec na vseh področjih družbenega dogajanja, če ne bodo njeni člani disciplinirani in poštene, če ne bodo vrata lovske družine odprta za vsakega poštenega človeka, potem lovske družine nihče ne bo opazil in se ne more uveljaviti kot upoštevani vredni družbeni dejavnik. Gozd ti tako odgovarja, kakor vanj kličeš. Prepričani smo, da se nam bodo izdatki za podružbljanje našega dela s spremljenim odnosom občanov do narave in divjadi vračali! Nikar ne pozabimo in ne prezirimo ugotovitve, da drugi uporabniki prostora, predvsem kmetijci, lahko močno vplivajo na razmere za gojitev divjadi.

Feri Poredoš

Delovni sestanek z delegacijo Tržaške lovske federacije

Predstavniki ZLD Koper so se 9. 2. 1985 srečali na delovnem sestanku z delegacijo Tržaške lovske federacije. Sestanek je bil v prostorih ZLD Koper. Tržaško federacijo je zastopal njen predsednik Giovanini, v njej pa sta sodelovala v pogovorih tudi dva predstavnika Društva slovenskih lovcov Furlanije-Juljske krajine »Doberdob«.

V razpravi sta obe strani izrazili zadovoljstvo z dosedanjim sodelovanjem in stiki. Prevladalo pa

je mnenje, da je treba plodovito sodelovanje še poglobiti.

ZLD Koper je italijanski delegaciji povedala, da jim je pripravljena pomagati pri zreji fazanov oziroma predlagala, da poiščejo skupne možnosti za izpuščanje mladih fazanov v lovišča.

Prav tako so razpravljali o možnosti, da bi ZLD Koper posredovala njihovim lovcem nekatere strokovne knjige iz Zlatorogove knjižnice. Vsi na delovnem sestanku so menili, da so knjige Zlatorogove knjižnice tako kakovostne, da bi jih lahko uporabljali tudi lovci v Trstu in Julijski krajini.

Italo Pečarič

Dejavnost LD Ljubno ob Savinji

Lovstvo ima na Ljubnem ob Savinji bogato tradicijo, tako kot flosarstvo ali lesna trgovina. V predvojni Jugoslaviji so imeli lovišča v lasti sicer pretežno domači veleposestniki, v zakupu pa drugi denarni mogotci, ki se za razvoj divjadi niso dosti zanimali. Tudi med okupacijo za divjad ni nihče preveč skrbel, nasprotno, njena številčnost je močno upadala.

Po osvoboditvi, ko so lovišča prešla v ljudske roke, so tudi ljubenski lovci začeli razmišljati o svoji lovski organizaciji. Tako so že leta 1965 ustanovili LD Ljubno ob Savinji. Zaradi obsežnega lovišča in majhnega števila članov se je LD leta 1947 razdelila na dve družini, in sicer na LD Ljubno in LD Ter, ki pa sta se po treh letih ponovno združili v eno družino, ki še danes uspešno deluje.

Lovišče leži v srednjem delu zgornje Savinjske doline in se razprostira na obeh straneh bistre Savinje. Obsega 7043 ha, od tega je lovnih površin 6885 ha. Lovišče je površinsko zelo razgibano, pretežno hribovito in poraslo s smrekovimi in mešanimi gozdovi ter prepreženo s številnimi dolinami, potoki pa tudi s strmimi pobočji in prepadnimi stenami. Najvišji vrh v lovišču je Komen, visok 1675 m. Po vsem lovišču so raztresene kmetije, v njegovem zgornjem delu pa je veliko planinskih pašnikov in gozdnih posek, tako da so razmere za gojitev divjadi dobre.

Lovišče je bogato in pestro z divjadjo, saj živijo v njem skoraj vse vrste, značilne za slovenska lovišča. S srnjadjo, ki je najštevilnejša, si delijo življenjski prostor še gamsi, divji prašiči in jelenjad. Občasno dvigne lovsko temperaturo naših in lovcov sosednjih družin tudi medved, ki je v teh krajih prehodna divjad. V nižinskem delu lovišča pa imamo še zajce, pri katerih opažamo, da se številčnost nekoliko popravlja. Nekaj je fazanov, ključačev in rac mlakaric. Vsako leto odstrelimo tudi nekaj lisic, jazbecev in kun.

Naše lovišče pa krasijo tudi veliki petelini, ruševci, planinski zajci in številni gozdni jerebi, ki jih s svojimi preleti plaši planinski orel.

Medtem ko imajo nekatere družine zaradi različnih vzrokov probleme s številčnostjo posameznih vrst divjadi, pa pri nas opažamo, da številčnost celo narašča, kar je posledica dobrega gospodarjenja z divjadjo in še dokaj neokrnjenega biotopa. Tudi pri velikem petelinu in ruševcu kljub novim kilometrom gozdnih cest v njihovih rastiščih ne opažamo upadanje številčnosti.

Lovišču, gojitvi in lovnim napravam posvečamo ljubenski lovci, ki nas je 74, veliko pozornost, saj vlagamo vanje mnogo truda, naporov, udarniškega dela pa tudi sredstev. Lovišče in lovce smo razdelili na štiri revirje, in tudi po zaslugi tega dosegamo načrtovani odstrel. V lovišču imamo 70 krmišč za srnjad, 5 za jelenjad, 6 za gamse in 5 za fazane in več kot 200 solnic, ki so pozimi oziroma spomladi tudi dobro založene. Imamo tudi tri krmne njive in tri krmišča za divje prašiče. Visokih prež je 75, lovskih stez pa več kot 40 km.

V Kernesu, Robnikovi planini, Praprotnici in Koprivnicah imamo

Delovni sestanek predstavnikov ZLD Koper z delegacijo Tržaške lovske federacije (Koper, 9. 2. 1985)

Foto I. P.

4 lovske koč. Poleg najstarejše v Kernesu, ki jo sedaj temeljito obnavljamo, so vse dobro vzdrževane, opremljene in obiskovane, saj stojijo v najlepših in z divjadjo najbogatejših delih našega lovišča.

Pri gospodarjenju z divjadjo se vedno bolj ravnamo po gojitvenih smernicah, saj odstrel divjadi skrbno načrtujemo, opravljamo pa ga v okviru srednjeročnega lovskogospodarskega načrta oziroma letnih načrtov odstrela. Tako smo lani odstrelili 268 glav srnjadi, 12 gamsov, 7 glav jelenjadi, 4 divje prašiče, 2 ruševca in loviščur primerno število male divjadi.

Podatki o odstrelu, zlasti srnjadi, kažejo, da odstrel ni majhen, vendar ustreza zmoglostim lovišča, ki je s 63 točkami razvrščeno v III. bonitetni razred; v tem razredu lahko na 1000 ha živi 63 glav srnjadi.

Lov tako ne pomeni le prijetne rekreativne dejavnosti, krepitve naše obrambne in samozaščitne sposobnosti ali ohranitve človekovega okolja, ampak je pomemben tudi z ekonomskega vidika. Dejstvo pa je, da ljubenski lovci od opravi, ki so služila bolj nam lovcem, intenzivno prehajamo k biotehničnim ukrepom v okolju, ki koristijo predvsem divjadi, kar seveda omogoča realizacijo načrtovanega odstrela.

Sodelovanje s sosedi LD Bistra, LD Šoštanj, LD Mozirje, LD Rečica, LD Gornji Grad in LD Luče je dobro in poteka v okviru skupnih lovov, športnih tekmovalij in drugih skupnih aktivnosti. Leta 1973 smo se pobratili z LD »Kuna« – Pregrada iz Hrvaške. S člani pobratene družine pripravimo enkrat na leto v obeh loviščih skupna lova, srečujemo pa se tudi na raznih prireditvah njihove in naše LD.

Marca lani smo na skupščini LD sprejeli tudi nove samoupravne akte, ki so usklajeni z veljavnim zakonom o društvih, in razvili nov lovski prapor.

Na pobudo predsednika družine Cirila Vratnarja smo po večletni prekinitvi spet organizirali lovsko silvestrovanje, na katerem smo se lovci z ženami in otroki v prijetnem razpoloženju zabavali do zgodnjih jutranjih ur.

Spričo dosežkov v minulih letih smo ljubenski lovci gledali nadaljnega razvoja naše družine optimisti. Še naprej bomo vso pozornost posvečali gojitvi divjadi, hkrati pa skrbeli za vzgojno delo v družini.

Jože Kopušar

Uspešna brakada

V četrtek, 27. 12. 1984, smo priredili predzadnji lov v lanskem letu, in sicer brakado v revirju Retje, na meji s sosednjo LD Hrastnik.

Ob 8. uri zjutraj se nas je zbralo v precej hladnem vremenu, ker je bil delavnik, le 17 lovcev. Snega je bilo kakih 10 cm, ozračje pa mirno, brez vetra. Med zbiranjem smo vsi menili, da bo lov glede na vremenske razmere zelo dober. S seboj smo imeli pet psov, štiri goniče in enega šarivca, ki so nestrpnost čakali, da jih bo glavni brakir Franci, po domače Birt, odpel s povodcev in spustil v lovišče. Lovovodja Rudl nam je razložil potek lova in nas razporedil na stojišča. Zaželel nam je dober pogled in ravne cevi.

Ob pol devetih je brakir Franci zatrobil začetek lova. Nekaj časa je bilo vse tiho, kdaj pa kdaj je bilo slišati le zategli glas lovškega roga. Po približno 20 minutah pa se je začelo. Psi so gonili, da že dolgo ne tako, tu in tam so odjeknili posamezni ali dvojni streli in vmes je bilo slišati tudi tako želeni klic »varda, zajec.« Skratka, lov je bil zanimiv.

Tudi mimo mojega stojišča je prisopihal dolgouhec, ki sem ga z drugim strelom umiril. Na sosednjem stojišču je preskušal svojo puško Falent. Pobiral je uplenjenega zajca, seveda s prazno puško v roki. Tisti hip pa je preskočil njega in uplenjenega zajca drug zajec in jo jadrno popihal.

Približno ob pol dvanajstih je bil lov končan. Zbirali smo se na dogovorjenem zbornem mestu in se zagreto pogovarjali o pravkar končanem lovu. Seveda si nismo pozabili želeti, da bi tudi v letošnjem letu sodelovali na veliko takšnih brakadah. Ko nas je lovovodja pozval, da smo položili plen, smo našli nič manj kot 10 dolgouhcev.

Tako uspešne brakade pri nas ni bilo že lep čas, in to kljub temu, da je revir majhen in da nas je lovilo zelo malo. Vendar pa moram pripomniti, da se je v zadnjih treh letih številčnost zajca precej dvignila; v pogonu je bilo namreč najmanj 16 zajcev. Tudi gost iz sosednje LD Dobovec, ki je lovil z nami, se je precej čudil tako uspešnemu lovu.

Martin Pust,
LD Trbovlje

Jubilanti

Stanko Dolanc je 15. avgusta 1984 v krogu svojih najbližjih in lovskih tovarišev slavil svoj osemdeseti rojstni dan.

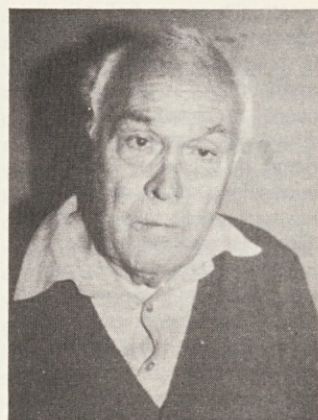
Njegovo delo in življenje je bilo vedno povezano s knapovščino, s trdim delom rudarjev. Njegov značaj se je kalil ob napornem delu rudarjev in grenkem knapovskem kruhu ter v NOV. Pred upokojitvijo je bil direktor rudnika Trbovlje-Hrastnik. Poznal je slehernega občana hrastniške doline, poznal ljudi, njihovo življenje in voljo in si prizadeval, da bi tudi občina Hrastnik dobila vidno mesto v slovenskem premogovništvu. Njegova prizadevanja so čez leta obrodila sadove. Prav njemu gre zahvala, da so v Hrastniku zgradili nove gospodarske objekte, veliko je pripomogel k raziskovalnemu delu pri odpiranju novih premogovnih ležišč.

Ob delu, ki ga je opravljal z vso odgovornostjo, pa si je poiskal tudi hobi. Narava, z vso svojo lepoto, ga je privabila že zelo zgodaj in postal je vnet član zelene bratovščine. Vedno si je prizadeval, da bi mlajšim generacijam pokazal pravo lovsko etiko. Njegov dom krasijo številne lovske trofeje, ki ga spominjajo na lepo preživete dni v zasavskih in okoliških loviščih, med prijatelji in znanci. Stanko si je vedno prizadeval, da bi v lovske vrste pridobil čimveč mladih. Dolga leta je bil tudi predsednik Okrajne lovske zveze Trbovlje, kasneje pa je delal kot podpredsednik v Okrajni lovski zvezi Krško.

Ko so leta 1959 v Zasavju ustanovili Lovsko zvezo Zasavje, je postal njen predsednik in to naloge vestno opravljal vse do leta 1980. Zdaj je častni predsednik skupščine ZLD Zasavje.

Za svoje neutrudno in požrtvovalno delo v lovstvu je bil Stanko odlikovan z znakom za lovske zasluge in redom za lovske zasluge II. in I. stopnje. Med priznanji, ki jih skrbno varuje, se svetlika tudi Zlatorogova plaketa in odlikovanje Lovske zveze Hrvatske. Skupščina občine Hrastnik pa mu je pred leti izročila tudi priznanje »zaslužni občan«.

Čeprav mu noge ne dopuščajo, da bi še hodil na lov, se vedno rad ozre skozi okno in opazuje zasavsko hribovje, ki se mogoče-

Stanko Dolanc

no dviga izza stisnjene doline. Z veseljem pride med lovske tovariše, rad z njimi poklepeta in se nasmeji, najsrečnejši pa je, kadar se lovci snidemo v lovski koči na Kalu. Nikoli vsiljiv, pa vedno pripravljen za pogovor, pripravljen pomagati človeku, četudi neznancu.

Tovariš Stanko, vsi člani LD Hrastnik ti želimo ob jubileju še mnogo lepih dni v naravi in obilo zdravja!

Lovci LD Hrastnik – F. K.

ZLD Zasavje in LZS

Ludvik Rogan, lovec in ljubitelj divjadi; »Lajči«, kot mu pravimo vsi člani, je 10. 6. 1984 praznoval svoj 70. rojstni dan.

Rodil se je v Sotini v kmečki lovski družini in rojenice so mu že ob rojstvu prisodile, da bo lovec, varuh narave in divjadi, tako kot njegov oče, zakupnik lovišča in lovski čuvaj. Seveda ga je že oče popeljal v svet narave in na lovske steze. Po njegovi smrti je podedoval njegovo puško in prevzel lovsko-čuvajsko službo pri takratnima zakupnikoma Weisu in Kollerju. Navse radi smo poslušali njegovo pripovedovanje o doživetjih, ki si jih je nabiral kot čuvaj pri skrbi za divjad in na skupnih lovih z zakupnikom šinom Premkurja. Lovsko udejstvovanje pa je pretrgala okupacija. Najprej so mu pobrali lovsko orožje, nato pa so ga Madžari internirali. Leta 1945, ko se mu je posrečilo pobegniti, se je priključil partizanom, sodeloval v raznih enotah in se konec leta v Skopju demobiliziral. Po vrnitvi domov se je posvetil kmetovanju in se aktivno vključil v organe krajevene oblasti in Osvobodilne fronte.

Leta so tekla in »Lajčija« je ponovno zamikala narava in življe-

Ludvik Rogan

Janko Dokl

Leopold Tratnik

France Kaplan

nje v njej, zato je leta 1955 ponovno stopil med zeleno bratovščino. Že naslednje leto je bil izvoljen za člana upravnega odbora; postal je blagajnik in to funkcijo je vestno opravljal kar 28 let, vse do leta 1984. Tega leta je postal član nadzornega odbora LD.

Ludvik pa ni bil samo dober blagajnik, temveč prizadevno skrbi za divjad in sodeluje pri izdelovanju lovskih naprav. Precej zaslug ima tudi pri graditvi lovskega doma in drugih objektov, mlajši lovci pa se ga spominjamo kot mentorja, ki je znal pravilno usmerjati vsakega začetnika. Na love je vodil tudi tuje goste in skrbel za to, da je lov potekal lovsko pravično, skladno z zakonskimi predpisi in lovsko etiko. Za požrtvovalno delo v lovski organizaciji je dobil pismena priznanja in pohvale, LZS pa ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom za lovske zasluge III. stopnje. Kot družbenopolitični delavec je dobil tudi državno odlikovanje.

Dragi »Lajči«, ob visokem življenjskem jubileju ti lovski tovariši od srca čestitamo z željo, da bi bil še dolgo zdrav in da bi preživel še veliko ur tihega zadovoljstva na lovskih poteh!

Člani LD Rogašovci – L. Š.

Štirinajstega oktobra 1984 je naš **Janko Dokl** praznoval šestdeseti rojstni dan in 33 let lovskega udejstvovanja v LD Desternik.

Njegova življenjska pot se je začela 14. 10. 1924 v Jiršovcih, kjer je kot sin malega kmeta že zgodaj dobrodušno spoznal trdo življenje, saj očetova kmetija ni mo-

gla prehraniti vseh lačnih ust. Po osnovni šoli je obiskoval kmetijsko šolo na Vurbergu, po osvoboditvi pa uspešno končal kmetijsko strojno šolo in dobil naziv kmetijski strojnik.

Veseli se do narave, ljubezen do živali, delavnost in veder značaj so njegove odlike, ki ga ohranjajo zdravega in čilega. Mnogim je usmeril korak v naravo in jih naučil brati njene skrivnosti ter jim pokazal vse lovske veščine. Nikoli ni bil sebičen in najbolj je bil vesel, če je kateri mladih lovcev uplenil divjad, ki si jo je želel upleniti.

Jubilant ima velike zasluge pri graditvi našega lovskega doma, opravil pa je tudi veliko neplačanega dela v lovišču. Predvsem si je prizadeval za varstvo in gojitev divjadi in za načrtno izpuščanje in gojitev fazanov.

Janko je postal član LD Desternik leta 1951, leta 1952 pa je opravil lovski izpit. V 33 letih lovskega delovanja je v družini opravljal več lovskih funkcij. V letih 1954–1957 je bil gospodar družine, od leta 1957 do 1961 je bil član NO, od leta 1961 do 1964 je bil starešina, v letih 1964/1976 kinološki referent, nato od leta 1967 do 1971 član UO, zdaj pa je od leta 1984 predsednik NO.

Zaradi svojega nesebičnega dela, poznavanja lovstva in velike ljubezni do neokrnjene narave in divjadi ga lovci zelo cenijo in je med njimi močno priljubljen, poleg tega pa spada tudi med najbolj delavne krajevne aktiviste, saj opravlja razne funkcije tudi v organih delavskega samoupravljanja.

Dragi Janko! Hvaležni smo ti za vse, kar si storil za naše lovstvo. Želimo, da bi še dolgo prihajal

med nas čil in zdrav in s svojo vedrino in zgledom krepil med nami pravo lovsko tovarištvo. Ob šestdesetem rojstnem dnevu ti iskreno čestitamo in ti želimo še veliko zadovoljnih let, na lovu pa mirno roko in lovski dober pogled!

Lovci LD Desternik – M. F.

Leopold Tratnik-Polde, ki je lani jeseni praznoval šestdeseti rojstni dan, se je rodil 25. 10. 1924 v kmečki družini v vasi Žagolič pri Colu. Že zelo zgodaj je začel spoznavati naravo in divjad, ko je kot deček spremljal očeta na lovih. Polde je podedoval veliko veselja do lovstva in si že zgodaj začel nabirati lovske izkušnje.

V začetku leta 1943 so ga mobilizirali v italijansko vojsko in ga pozneje dodelili, kot druge Primorce, v delavski bataljon. Takoj po kapitulaciji Italije se je vrnil domov in že naslednji dan začel sodelovati v NOB. Jeseni 1943 so ga Nemci odvedli v internacijo v Nemčijo.

Po osvoboditvi se je vrnil v domovino in se zaposlil v Prestranku. Čez nekaj mesecev je zaradi posledic internacije zbolel, zato je delo prekinil do konca leta 1947. Čas med boleznijo je izkoristil za izobraževanje in opravil je upravne izpite in strokovni izpit v državni upravi. Nato se je zaposlil na takratnem KLO Col in istega leta (1948) stopil v zeleno bratovščino v LD Col, v kateri je bil leta 1952 izvoljen za tajnika. To funkcijo je opravljal do leta 1956. Ker je bil takrat premeščen na občino v Vipavo, se je vključil tudi v LD Nanos (leta 1958), v kateri je bil član do leta 1977. V

tej družini je bil med letoma 1962 in 1975 tajnik. Zaradi določil o dvojnem članstvu se je odločil, da ostane v LD Vipava, v kateri je član od leta 1974. V družini je v letih 1975–1977 opravljal funkcijo gospodarja, leta 1978 pa je postal tajnik in to delo opravlja še danes. Vse zadolžitve v LD je opravljal resno in natančno, kakor je bil navajen na svojem delovnem mestu, kjer je za aktivno in požrtvovalno delo dobil tudi več odlikovanj in priznanj.

Pri delu se je Polde vedno trudil za tovariške odnose v LD. Znanje in bogate lovske izkušnje, ki si jih je nabral v 37 letih lovskega udejstvovanja, je vedno prenašal na mlajše člane LD.

Za aktivno in požrtvovalno delo v LD sta ga LZS in ZLD Gorica odlikovali s svojima znakoma za lovske zasluge.

Dragi Polde, ob tvojem jubileju ti iskreno čestitamo in ti želimo še veliko zadovoljnih let, čimveč zdravja, na lovu pa mirno roko in dober pogled!

Lovci LD Vipava – V. P.

France Kaplan je lani praznoval sedemdeseti rojstni dan.

Rodil se je 10. 11. 1914 v kmečki družini v vasi Lipa pri Strugah. Že leto dni po rojstvu je izgubil očeta.

Med obema vojnama se je preživljal kot priložnostni delavec in tolkel revščino. Leta 1941 so ga zaradi prijave, da skriva orožje, zaprli Italijani in do prihoda Nemcev je tičal v italijanskih zaporih. Takrat pa je pobegnil, se nekaj mesecev potikal po Italiji in se naposled pridružil partizanom. Osvoboditev je pričakal kot oficir

in se je takoj vključil v delo političnega aktivista v domačem kraju.

Kot pripadnik pomožne milice je pomagal ustanavljati LD Struge. Tako je bil leta 1946 med prvimi člani naše družine. Začetki družine niso bili lahki, toda z nesebičnostjo in dobro voljo so prebrodili vse začetne težave. Pri tem Francetove zasluge niso bile majhne.

France je bil od leta 1947 do 1983 član IO. V tem času je bil blagajnik družine (1953/54), tajnik (1956/57), gospodar (1958/60) in nazadnje starešina (1967/80). Na svoje vestno delo v lovski organizaciji je upravičeno lahko ponosen. Za nesebično in marljivo opravljanje dolžnosti je bil odlikovan z znakom za lovske zasluge, družina pa mu je ob sedemdesetletnici izročila zlato značko.

Naš slavjenec je navdušen privrženec lepih lovskih šeg in navad in se vedno trudi za dobre meddružinske odnose. Pri graditvi doma ni bil samo organizator, temveč je veliko tudi fizično delal in tekmoval z vsemi mladimi lovci. Prav tako se nikoli ni ogibal nobene delovne akcije.

Dragi France, lovski prijatelji v družini in solovci iz sosednjih družin ti želimo še veliko lovskih užitkov in lovske družabnosti. Želimo ti zdravja in da boš še dolgo med nami!

Člani LD Struge na Dolenjskem

Lovski oprtnik

Divji prašiči v našem lovišču

V našem lovišču (LD Motnik-Špitalič) se vsa leta po vojni v večjem ali manjšem številu zadržujejo divji prašiči, ta mogočna divjad, ki tako razburja lovskega duha vsakega lovca.

Sprva je bil tej divjadi namenjen le odstrel. V tistih povojnih časih ni bilo niti misliti na krmiljenje, saj je koruze primanjkovalo celo za ljudi. S svojim ritjem pa je, zlasti na obširnih pašnikih na Menini planini, povzročila nemalo slabe volje, posebno pri kmetih, ki imajo tam svoje pašnike in travnike. Ko pa so se divji prašiči bolj namnožili, so vedno pogostejše

Četrty pogon v Kisovski hrib je bil za kapitalnega merjasca usoden

Foto I. P.

zahajali tudi na njive. Kako jim tekne še mlečna koruza, ni treba razlagati, da niso »vzgojeni«, pa tudi ne. Tako tisto, česar ne pojedo, pomendrajó, tako da ostanke s takih njiv tudi govedu ne dišijo več. LD je morala plačevati že precej visoke vsote za škodo, ki so jo delali divji prašiči.

Pred kakimi desetimi leti pa se je škoda na njivah začela bistveno zmanjševati, čeprav se je število ščetinarjev v našem lovišču povečalo. Po zaslugi nekaterih naših članov smo začeli divje prašiče v lovišču načrtno krmiti na več krmiščih. Eno izmed krmišč je bilo več let zaporedoma v Šipku, v neposredni bližini strelišča na umetne golobe na Lipovcu. Oskrbovano in z zrnjem založeno krmišče so divji prašiči redno obiskovali. Na tem krmišču se je stalno zadrževalo tudi po več tropov odraslih divjih prašičev, ki jih je bilo pogosto mogoče tudi opazovati. Najbolj prizadevna lovca pri oskrbovanju tega krmišča, Jenko in Ivančič, pravita, da so ju prašiči ob krmišču kar čakali, da jim natreseta zrnja. Najbolj pa smo bili veseli, da se je škoda na polju zmanjšala, čeprav so se prašiči namnožili. Bolj zanimivi pa so postali tudi skupni lovi nanje.

Med ene izmed zanimivih lovov spada tudi lov na lepega, postavnega merjasca, ki je nazadnje dobil celo svoje ime. V okolici Šipka je lovce vedno bolj burlil sled, po katerem smo sklepali, da imamo v lovišču res krepkega merjasca. Sled je vodil na krmišče in s krmišča, zato smo bili prepričani, da je zrasel doma, na našem krmišču. Bil je precej zvit, ali kakor pravijo – »pregnan«, saj se očem lovcev kar ni hotel pokazati; le sled v blatu in gaz v snegu sta pričala, da ima zares

mogočno postavo. Kar tri pogone smo pripravili nanj v Kisovski hrib, a se ni dal. Vedno se je izmuznil tam, kjer smo najmanj pričakovali, npr. med nemirno čakajočimi lovci v smeri krmišča proti Lipovcu, kakor da bi vedel, da je tam zaščiten. Po tretjem neuspešnem pogonu nanj smo ga krstili za »profesorja«. Toda tega imena ni nosil dolgo. Četrty pogon v Kisovski hrib – vedno na isto mesto – je bil zanj usoden...

Za ta pogon se je zbralo okoli 40 lovcev, domačih in gostov. Po kratkem posvetovanju smo se odpravili na stojišča. Vodja gonjačev, Udenkov Janko, pa je počakal in krenil z gonjači, ko smo bili že vsi na svojih mestih. Oglasili so se psi, lajež je bil vse bolj srdit in tako smo vedeli, da so psi ščetinarja dvignili. Janko se je po stari lovski navadi potuhnil. Čeknar si je za beg izbral »vrzel«, kjer ni slišal glasu preganjancev. Tako se je s svojo navdse imenitno postavo prikazal pred Jankom. Temu se roka sploh ni zatresla in položil ga je s prvim strelom.

Po končanem pogonu smo se lovci zbrali spodaj ob cesti. Mogočno postavo in 25 cm dolge čekane si je bilo vredno ogledati! Po pozdravu lovini smo ščetinarja za spomin še fotografirali.

Krmiljenje v lovišču nadaljujemo, čeprav žal pri tem sodeluje vse premalo lovcev. Zelo urejeno in redno oskrbovano krmišče imamo nad vasjo Okrog pod Menino planino. Za krmišče redno skrbijo naši najbolj prizadevni lovci Ivančič, Jenko, Petrič, Jeglič in Glavač, saj so nanj znosili že na tone zrnja. To krmišče smo postavili v umetnem smrekovem nasadu, starem 20 let, ki se razteza na kakih 5 hektarjih; smreč-

je je v snegu in dežju neprehodno. Vendar taka goščava, kot smo opazili, divjim prašičem najbolj ustreza. V goščavi se počutijo varni in iz nje se celo pred preganjalci neradi umaknejo. Pri pogonih v okolici se prašiči najpogostejše zatečejo prav v to goščavo. Tu imajo prijetno hladno in varno zavetje tudi v vročih poletnih dneh, obenem pa jim daje goščava zavetje tudi pred nadležnimi žuželkami.

Letos smo ob prvem, ne preveč visokem snegu priredili nad krmiščem skupen lov za domače lovce in goste iz sosednjih in bolj oddaljenih LD. Hud mraz je pritiskal, nekateri so obupali in zapustili stojišča in se odpravili k ognju na cesti. Dvema lovcema, domačemu in gostu, pa je bila Diana naklonjena. Položila sta vsak svojega sto kilogramov teškega merjasca. Trenutno najimennitnejšemu čekanarju v našem lovišču, ki smo ga poimenovali Feliks, pa se je posrečilo izmuzniti v goščavo na oskrbovanem krmišču.

Na zbornem mestu je najstarejši domači lovec izrekel upleniteljema lovski blagor in organiziral »pozdrav lovini«. Na zadnjem pogonu, v gostlini Pod Kozjakom, so lovci, ki so sodelovali v pogonu, pripovedovali vsak svoje vtise tistim, ki so tisto sončno in hladno nedeljo ostali na zapecu. Čeknarja po imenu Feliks, ki je bil urnejši kot Srečova krogla, pa so takrat prekrstili v Srečka...

Ivan Podgornik

Odstreljen poljski zajec albino

Desetega novembra lani je bil v lovišču LD Sovodenj uplenjen poljski zajec albino. Tega zajca smo prvič opazili pred dvema letoma na območju Stare Oselice (900 m nadmorske višine), uplenjen pa je bil približno kilometer od kraja, kjer smo ga prvič videli. Zajec, samec, je tehtal 270 dkg. Uplenil ga je Edo Kofler, član naše lovske družine, ki ga je tudi fotografiral.

LD Sovodenj – E. K.

Uplenjeni poljski zajec albino

Foto E. Kofler

O prvi pomoči pri nezgodah na lovu

Zadnje desetletje je število lovcev v LZS zelo naraslo in temu primerno se je povečala možnost za poškodbe pri lovu.

Lov postaja vse bolj množičen, prav pri tej dejavnosti pa je tudi največ možnosti za poškodbe.

Dejavniki: – nevarno orožje – nedisciplinarnost na lovu – alkoholizirana lovca – neučakanost itd. Že lovski priročnik iz leta 1974 v poglavju o prvi pomoči govori o samopomoči in laični prvi pomoči pri nezgodah v smislu improvizacije. Tudi danes – leta 1985 – še učimo o taki obliki pomoči in samopomoči, vendar pri tem poudarjamo, kako pomembna je dobra individualna in skupinska opremljenost z obvezilnim materialom.

Iz izkušenj v zdravljenju poškodb te vrste in ker sem sam lovec, spoznavam, da sta neposredna prva pomoč in samopomoč nezadostni in bolj odvisni od pomoči zdravnika v kraju, v katerem se je nesreča zgodila. Takšne poškodbe ponavadi nastopijo pri skupnih lovih in kot samopoškodbe zaradi nepravilnega ravnanja z nabitim orožjem. Najpogostejše strelne poškodbe nastanejo torej pri skupnih lovih. V eni od prejšnjih števil Lovca je tovariš Slavko Kovač lepo opisal pravilno vedenje lovca pri skupnih lovih.

Poglejmo, kaj se zgodi, če je ravnanje pri poškodbi v nasprotju z lovsko etiketo.

Na travmatološkem oddelku Zdravstvenega centra v Celju smo v letih 1983 in 1984 (do konca novembra) zdravili pet strelnih poškodb.

Štiri poškodbe so nastale pri skupnih lovih, ena pa pri nepravilnem ravnanju z nabito puško. Analiza prve pomoči, za katero so poskrbeli solovci, je pokazala, da je bila prva pomoč v enem primeru dana pravilno, vsi drugi pa so čakali na zdravnika, ali pa je bila prva pomoč nepravilna. Pet poškodovancev je imelo naslednje poškodbe:

- raztrgano glavno žilo dovodnico in odvodnico za spodnjo okončino (krogla),
- razbito podlahtnico (krogla),
- številni svinčeni tujki po goleni (šibre),
- številni svinčeni tujki po obrazu in senceh (šibre),
- trije svinčeni tujki za uhljem (šibre).

Vse poškodbe smo uspešno pozdravili.

Menim, da mora vsak lovec tako pri skupnih kot pri individualnih lovih imeti pri sebi naslednji obvezilni material:

- štiri povoje 5×8 cm,
- dva povoja 10×10 cm,
- tri zavite sterilne staničevine,
- sterilni prvi povoj,
- trikotno ruto.

Pri skupnih lovih naj bi imel lovovodja ali kdo drug torbo za prvo pomoč. Danes imajo številni lovci tečaje iz laične prve pomoči in to znanje veliko pripomore k uspešnemu reševanju poškodovancev.

Samopomoč in sopomoč lahko pričakujemo le, če smo za to pravilno opremljeni. To je tudi edina pot, da zavarujemo poškodovanega tovariša na lovu. Velikokrat je od te pomoči odvisna usoda okončine ali celo življenja. Poznam veliko lovcev, ki so si že preskrbeli obvezilni material za

prvo pomoč, zato naj bo v našem lovskem nahrbtniku poleg prostora za naboje, hrano, žganje in obleko še kotichek za prvo pomoč.

dr. Miodrag Vlaović

V spomin

Nenadoma smo izvedeli, da **Emila Čučka-Miloša** ni več, da je 13. 8. 1984 po kratki, a hudi bolezni za vedno zaspal.

Miloš se je rodil 14. 2. 1918 v Voličini v Slovenskih goricah. Kot mnoge je tudi njega po mladostni vihravosti, osnovnem in meščanskem šolanju pritegnila narava, da se je prismukal v vrste zelene bratovščine že leta 1945 in je bil leta 1947 med ustanovitelji LD Voličina.

Vso zagnanost zrelega lovca, pa čeprav je lovski izpit opravil šele leta 1953, je razdajal med nami kot član IO naše LD, saj je bil to več kot 30 let, nazadnje, v letih 1972–76, kot starešina.

S svojimi prizadevanji za dvig številčnosti divjadi v naših revirjih in za družbeno afirmacijo lovskogojitvenih ukrepov si je prislužil znak za lovske zasluge Lovske zveze Slovenije.

Miloš je slovel kot dober strelec in gorje lisici, če sta se srečala. Tudi lovske šege in običaje je dobro poznal in zadnji pogoni brez njega še zdaleč niso bili tako vedri. Bolezen je bila tako hitra, da še danes ne moremo dojeti krute resnice, saj v nas še odmevajo tihe besede slovesa: »Dragi Miloš! V naših loviščih se prav zdaj poraja nov zarod, spet

Emil Čuček

Jože Jug

so se začeli oglašati fazani; mi pa se poslavljamo od tebe in te spremljamo k zadnjemu počitku v prostrani lovišča tega dela Slovenskih goric. Ne bo te več med nami, a v spominu voličanskih lovcev in drugih prijateljev boš živel še naprej.

Malo jih je, ki so posvetili naši divjadi in lovski organizaciji toliko let življenja kot ti. Za vse to iskrena hvala!»

Člani LD Voličina – L. M.

Jože Jug je umrl 13. oktobra 1984.

Rodil se je leta 1907 v Murski Soboti.

Jože je kot mlad obrtnik-klepar začel spoznavati lepoto narave, leta 1930 pa je postal lovec.

Takoj po osvoboditvi je bil med organizatorji Lovskega društva Prekmurja. Na občnem zboru 25. novembra 1945 je bil izvoljen v upravni odbor društva in je prevzel funkcijo blagajnika društva; funkcijo je opravljal 2 leti.

V letih 1954/1955 je bil spet član upravnega odbora LZ Prekmurje. Deloval pa je tudi v kinologiji. Leta 1950 je bil izvoljen za podpredsednika kinološkega društva Slovenije – podružnice Murska Sobota. To funkcijo je opravljal do leta 1954.

Jože je bil med ustanovitelji LD Mlajtinci in obenem njen prvi starešina. Funkcijo starešine je opravljal 3 mandatne dobe, od leta 1947 do 1952 in še leta 1963. Pomagal je povsod, kjer je bilo potrebno, zato smo ga srečevali tudi med aktivnimi graditelji lovskega doma pomurskih lovcev.

Za delo v lovstvu ga je Lovska zveza Slovenije odlikovala z zna-

kom za lovske zasluge in redom za lovske zasluge III. stopnje. Za dobro in plemenito delo, ki nas bo še dolgo spremljalo, se mu pristrčno zahvaljujemo.

V slovo so poslednjič odjeknili streli iz pušk lovskih tovarišev, veter je odnesel na polja in gozdove otožne zvoke lovskih rogov, prapori so se sklonili nad odprti grob dragerega tovariša.

Lovski tovariši so zasuli grob s smrekovimi vejicami iz gozda, ki ga je tudi sam pomagal zasajevati.

Dobrega lovca in prijatelja bomo ohranili v trajnem spominu!

Lovci LD Mlajtinci

Iz lovskih vrst so odšli za vedno tudi:

Borut Majster, LD Polskava, * 12. 6. 1908, † 29. 1. 1984.

Matija Klančar, LD Polskava, * 22. 4. 1905, † 19. 2. 1984.

Polde Kovačič, LD Polskava, * 30. 10. 1914, † 15. 10. 1983.

Franc Bajt-Zorč, LD Tolmin, * 29. 4. 1933, † 16. 7. 1984.

Stanislav Jerman, LD Črnomelj, * 18. 8. 1905, † 5. 2. 1984.

Rajko Fajfar, LD Stol, * 28. 9. 1930, † 15. 10. 1984.

Andrej Pirnat, LD Kočevje, * 7. 10. 1912, † 11. 5. 1984.

Dušan Stijepić, LD Kočevje, * 26. 3. 1924, † 29. 5. 1984.

Janez Muršak, LD Voličina, * 18. 10. 1909, † 29. 4. 1984.

Franc Jug, LD Podgorje, * 1. 11. 1899, † 15. 9. 1984.

Ferdo Maruško, LD Košaki, * 2. 7. 1943, † 13. 12. 1984.

Karel Rupnik, LD Javornik, * 28. 10. 1898, † 16. 7. 1984.

Feliks Ule, LD Iga vas, * 14. 6. 1914, † 16. 9. 1984.

Lovro Krničar, LD Storžič, * 5. 8. 1917, † 7. 1. 1984.

Umrlim časten spomin!

Lovska kinologija

Republiško tekmovanje krvosledcev za Pleničarjev memorial

Republiško tekmovanje za Pleničarjev memorial za leto 1984 je bilo 29. 9. 1984 v Krškem. Organiziralo ga je LKD Posavje-Krško. Prizadevnost tamkajšnjih kinologov in organizacijska sposobnost njihovega predsednika Alojza Arka sta bili že vnaprej porok za uspešno tekmovanje. Ker se je prijavilo veliko tekmovalcev, smo sodili štirje kinološki sodniki, in sicer Peter Dimic, Mirko Stražišar, Rafko Bornšek in podpisani.

Umetne krvne sledove, dolge 650 m, smo položili z jelenjo krvjo že dan pred tekmovanjem. Pri polaganju sledov smo uporabljali poleg gobice tudi srnjači parkelj. Po predpisih je imel vsak sled dobro označen nastrel, dve ležišči s kljuko, na koncu pa je ležal srnjak. Teren je bil razmerno dober, divjadi je tu kar precej, tako da je sledove ponoči zagotovo prekrizala zdrava divjad. Le v tem primeru lahko namreč ocenjujemo, ali pes res dobro izdeluje krvni sled ali pa ga zapeljujejo sledovi zdrave divjadi.

Če sodimo po udeležbi na tekmovanjih, kar je za kinologijo, predvsem pa za lovstvo, razveseljiva ugotovitev, imamo v Sloveniji že kar precej barvarjev in psos drugih pasem, ki so preizkušeni in uporabni za delo po strelu. Tudi to tekmovanje ni bilo izjema, saj se je na zbornem mestu javilo 10 vodnikov s psi. Pred tekmovanjem je predsednik LKD pozdravil navzoče, sam pa sem vodnike seznanil s pravili tekmovanja. Sledilo je žrebanje vrstnega reda, takoj nato pa smo se odpeljali na tekmovalni prostor. Ker je bil teren primeren, sta delala po dva psa hkrati. Tekmovanje je potekalo relativno mirno in brez zastojev.

Med tekmujočimi psi je bil najboljši prvouvrščen mlad hanovrčan Brin iz Suhe z izkušenim vodnikom Alojzom Mlakarjem, ki je tekmovanje opravil s 156 točkami in I. oceno. Tega psa odlikujejo odlični nos, velika volja do dela in dobra izurjenost. Prepričan sem, da bo lahko sčasoma posegel po najvišjih prizna-

Zbor vodnikov s psi pred republiškim tekmovanjem krvosledcev za memorial Vladimira Pleničarja v Krškem 29. 9. 1984

Foto A. Arko

njih tudi v mednarodni konkurenci. Nemški prepeličar Cigo z vodnikom Vilijem Petacijem, ki se je uvrstil na drugo mesto, je zbral 138 točk in II. a oceno. Pes je na sledu dovolj zanesljiv in dobro vodljiv. Na tretje mesto se je uvrstila bavarka Nelka, ki jo prav tako odlikujeta zanesljivost na sledu in umirjen značaj. Psica, ki jo je dobro vodil vodnik Stane Demšar, je dobila 133 točk in II. b oceno. Dva psa se nista uvrstila.

Zunaj konkurence je opravljal PNZ hanovrčan Baron z vodni-

kom Tomažem Burazerjem in dosegel 64 točk in III. oceno.

Sklepne dela prireditve se je udeležil tudi predsednik KZS Pavle Bojc, ki je podelil pokale, diplome in nagrade. V sklepi besedi je poudaril, kako potrebne so take prireditve in kako pomembne so za razvoj slovenske kinologije.

Na koncu naj se v imenu sodniškega zbora zahvalim organizatorju za gostoljubnost in dobro organizacijo kinološke prireditve, ki nam bo še dolgo ostala v spominu.

Leo Fabiani

Kratkodlaka istrska goniča v svojem pesjaku

Foto J. Papež

Predvidena legla

Bosanski baraki (JR GBB):

Leglo 5. 4. Rejec Franc Ahačič, Begunje 88 na Gorenjskem.

Basset haundi (JRBH):

Leglo 16. 3. Rejec Elizabeta Šenk, Celovška 185, Ljubljana.

Vestfalski brak-jazbečarji (JRWBJ):

Leglo 6. 3. Rejec Anton Črešnar, Podreber 24, Polhov Gradec.
Leglo 16. 3. Rejec Zvone Novoselec, Zoisova 42, Bohinjska Bistrica.

Posavski goniči (JRGp):

Leglo 1. 1. Rejec Ivan Udovič, Unec 115, Rakek.
Leglo 18. 4. Rejec Henrik Sotošek, Gorica 4, Brestanica.
Leglo 27. 4. Rejec Ludvik Lotrič, Dražgoše 60, Železniki.
Leglo 7. 4. Rejec Lado Razstresen, Lučine 32, Gorenja vas.
Leglo 8. 4. Rejec Jože Smrekar, Podgorje 6 a, Podgorje.
Leglo 15. 3. Rejec Anton Slak, Stari trg 18, Trebnje.

Istr. kdl. goniči (JRGki):

Leglo 13. 5. Rejec Franc Korošec, Brankovo 4, Velike Lašče.
Leglo 23. 4. Rejec Rude Miheličič, Sodražica (pošta ista).
Leglo 22. 4. Rejec Anton Sirk, I. Regenta 25, Nova Gorica.
Leglo 19. 4. Rejec Janez Novak, Cesta v Mestni log 18, Kočevje.
Leglo 18. 4. Rejec Jože Boldan Silni, Roška 64 B, Kočevje.

Istr. res. goniči (JRGri):

Leglo 28. 4. Rejec Jože Tlaker, Poljane 6, Rečica ob Savinji.
Leglo 24. 4. Rejec Anton Tanšek, Primož 35, Šentjur.
Leglo 25. 4. Rejec Franc Rovtar, Slevnije 28, Prestranek.

Brak-jazbečarji (JRBj):

Leglo 17. 4. Rejec Jože-Srečko Faganel, Vipava 303.
Leglo 15. 3. Rejec Milan Gantnar, Nomenj 34, Boh. Bistrica.
Leglo 4. 3. Rejec Ivan Krašovec, Podstrmec 6, Velike Lašče.

Hanovrski barvarji (JRHB):

Leglo 2. 4. Rejec Mirko Šisernik, Legen 118, Šmartno.

Bavarski barvarji (JRBb):

Leglo 17. 4. Rejec Janez Konc, Gregorčičeva 41, Bled.

Lovski terierji (JRLT):

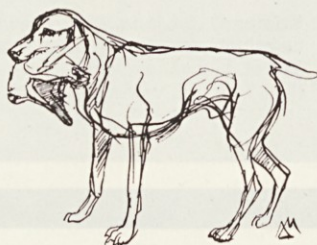
Leglo 14. 4. Rejec Jože Kastelic, Igelnik 12, Vel. Loka.
Leglo 13. 4. Rejec Andrej Puželj, Lipovšica 14, Sodražica.
Leglo 6. 3. Rejec Franc Štruel, Sodnice 3, Ptuj.
Leglo 4. 5. Rejec Jakob Fišinger, Zgornja Bistrica 185, Slov. Bistrica.
Leglo 20. 3. Rejec Milan Kranjc, Ferkova 2, Maribor.
Leglo 16. 2. Rejec Viktor Kobola, Šalka vas 93, Kočevje.
Leglo 3. 4. Rejec Stane Sanabor, Ozeljan 75, Šempas.

Jazbečarji kdl. (JRJki):

Leglo 21. 4. Rejec Fajmut Ožbi st., Legen 60, Šmartno pri Slovenj Gradcu.
Leglo 9. 4. Rejec Ivan Bartol, Bukovica 13, Ribnica.

Res. jazbečarji (JRJri):

Leglo 1. 3. Rejec Jože Dragan, VDV brigade 6, Dol pri Hrastniku.

Leglo 22. 4. Rejec Ivan Jurak, Dol. Komence 33 a, Novo mesto.

Koker španjeli (JRKŠ):

Leglo 20. 4. Rejec Janez Marinč, Turnerjeva 32, Ljubljana.

Špringer španjeli (JRŠŠ):

Leglo 11. 4. Rejec Franc Bevc, Ulica talcev 11, Novo mesto.

Labrador retrieverji (JRLR):

Leglo 15. 4. Rejec Alojz Majcen, Medvedova 10, Mengeš.
Leglo 27. 3. Rejec Katja Bizjan, Martina Krpana 32, Ljubljana.

Nemški prepeličarji (JRPr):

Leglo 25. 4. Rejec Rudi Gajšek, Lopate 8 B, Celje.
Leglo 9. 4. Rejec Stane Sanabor, Ozeljan 75, Šempas.
Leglo 11. 4. Rejec Viktor Hrovatin, Vipavska 17 a, Ajdovščina.
Leglo 2. 4. Rejec Avgust Ošlak, Tuniška vas 28, Šmartno pri Slovenj Gradcu.
Leglo 27. 3. Rejec Božo Suhadolnik, Paplerjeva 7, Borovnica.
Leglo 28. 3. Rejec Mirko Leiler, Pod hrasti 64, Ljubljana.
Leglo 29. 3. Rejec Franc Mastnak, Trnovec 7, Šentjur.
Leglo 30. 3. Rejec Janko Ferjan, Ribno 89, Bled.

Nem. kdl. ptičarji (JRPki):

Leglo 20. 4. Rejec Rudi Rakuša, Žunkovičeva 1, Ptuj.
Leglo 15. 4. Rejec Kumel Slavko, Kocljevo naselje 22, Beltinci.
Leglo 16. 4. Rejec Anton Primc, Gregorčičeva 11 a, Ilirska Bistrica.
Leglo 10. 4. Rejec Mile Budič, Nadgorijskih borcev 43, Črnuče.

Nem. ostrodlaki ptičarji (JRPos):

Leglo 3. 1. Rejec Ivan Udovič, Unec 115, Rakek
Leglo 6. 4. Rejec Jože Kunc, Kotnikova 15, Ljubljana.

Kinološka zveza Slovenije

DODATNI PLAN PRIREDITEV LOVSKO-KINOLOŠKIH DRUŠTEV

LOVSKO KINOLOŠKO DRUŠTVO LJUBLJANA

5. 10. 1985 Lokalna tekma po krvnem sledu za vse pasme lovskih psov in PNZ barvarjev. Zborni mesto je pred gostilno »Pri mostu« v Grosupljem, ob 8. uri. Prijave na LKD Ljubljana do 25. 9. 1985.

LOVSKO KINOLOŠKO DRUŠTVO PTUJ

13. 4. 1985 Telesno ocenjevanje psov ptičarjev. Zborni mesto ob 8. uri pred domom ZLD Ptuj, Potrčeva 45, na Ptuj.
20. 4. 1985 PNZ ptičarjev. Zbirališče bo LKD Ptuj prijavljenim vodnikom sporočilo pravočasno.
12. 10. 1985 Jesenska PNZ ptičarjev. Zbirališče bo LKD Ptuj prijavljenim vodnikom sporočilo pravočasno.
12. 10. 1985 Telesno ocenjevanje in PNZ šarivcev. Zbirališče bo LKD Ptuj prijavljenim vodnikom sporočilo pravočasno.
28. 9. 1985 Telesno ocenjevanje in PNZ jamarjev. Zbirališče ob 8. uri pred lovskim domom LD Boris Kidrič v Zg. Hajdini.
26. 10. 1985 Memorial Bogdana Sežuna – tekma ptičarjev. Zbirališče bo prijavljenim vodnikom sporočeno pravočasno.
21. 9. 1985 Organizacija zvezne tekme v prinašanju CACIT. Kraj in čas zbirališča bo vsem prijavljenim sporočen pravočasno.

Opozorilo:

Vodniki morajo pred vsako preizkušnjo udeležbo obvezno pisмено prijaviti najmanj 14 dni pred določenim datumom vsake kinološke prireditve na LKD Ptuj, Potrčeva 45. Psi, privedeni na razpisane kinološke prireditve, morajo biti zdravi in obvezno cepljeni proti steklini, za kar morajo vodniki predložiti ustrezno potrdilo.

Kinološka zveza Slovenije

Lovska zveza Slovenije organizira 17. in 18. maja 1985 v Ljubljani, v Cankarjevem domu (okrogla dvorana) Trg revolucije 2

I. POSVETOVANJE O UKREPIH ZA OMEJEVANJE ŠKOD OD DIVJADI V KMETIJSTVU

Program:

Prvi dan bo v Cankarjevem domu posvetovanje, naslednji dan pa ekskurzija v Gojitveno lovišče LZS »Žitna gora«.

petek, 17. maja 1985 (od 8. do 15. ure):

Predavanje domačih in tujih strokovnjakov ter razprava. Udeležbo so že potrdili strokovnjaki iz Avstrije, ZRN in NDR.

sobota, 18. maja 1985:

Ob 7.30 odhod z avtobusom izpred Lovske zveze Slovenije, Ljubljana, Župančičeva 9, v GL LZS »Žitna gora«. Vrnitev predvidoma okrog 18. ure.

V lovišču bo predstavljen način varovanja kmetijskih kultur. Pri tem bodo sodelovali tudi predstavniki nekaterih proizvajalcev zaščitnih naprav in pripomočkov.

Uradna jezika na posvetovanju sta slovenščina in srbohrvaščina.

Rok za prijavo udeležbe je nepreklicno do 25. aprila t.i. Če bi se prijavilo večje število udeležencev, kot je sedežev v dvorani, si LZS pridruže pravico zmanjšati število prijavljen-

cev, tako da bo zagotovila enakomerno udeležbo iz vseh območij Slovenije in Jugoslavije.

Prijavnina:

Vsak prijavljenec mora na žiro račun Lovske zveze Slovenije nakazati 2500 din., obenem pa poslati pismeno prijavo tudi na strokovni sekretariat Lovske zveze Slovenije (žiro račun, Ljubljanska banka Ljubljana: 50101-678-47158). Ob predložitvi potrdila o vplačilu prijavnine bo vsak udeleženec na recepciji v I. predverju Cankarjevega doma dobil gradivo za posvetovanje in vozno karto za poseben avtobus, ki bo odpeljal udeležence na ekskurzijo.

Rezervacije hotelov:

Rezervacije prenočišč si morate zagotoviti pravočasno sami v hotelih:

Kompas, Ljubljana, Miklošičeva 9, tel.: (061) 326 061,
Lev, Ljubljana, Vošnjakova 1, tel.: (061) 310 555,
Turist, Ljubljana, Dalmatinova 15, tel.: (061) 322 043,
(lahko pa tudi v drugih hotelih).

Strokovni sekretariat LZS

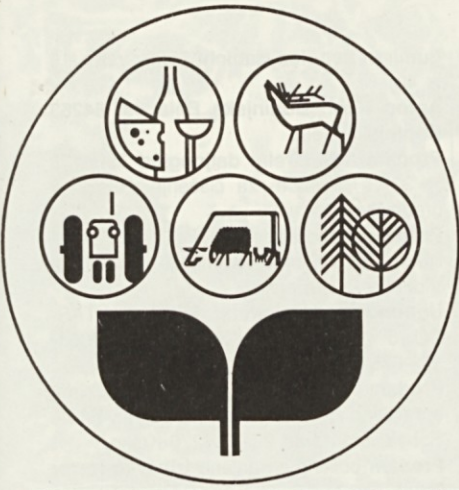
KOMPAS
JUGOSLAVIJA

S SKUPNIMI MOČMI DO USPEŠNEJŠE REALIZACIJE!

KOMPAS JUGOSLAVIJA vam letos ponuja novo sodelovanje na področju lovskega turizma.

Vsem, ki želijo z našim posredovanjem del svojega letnega odstrela velike ali male divjadi nameniti tujemu trgu, sporočamo, da se lahko prek svojih ZLD obrnejo na našega referenta za lovski in ribolovni turizem vsak delavnik od 7. do 15. ure.

KOMPAS JUGOSLAVIJA
Pražakova 4
61000 Ljubljana
tel.: 061/326-259

24. MEDNARODNI SEJEM GOZDARSTVA IN KMETIJSTVA KRANJ, 5.-15. 4. '85

— DAN LOVSTVA 12. aprila

program: ob 10. uri seja poslovnega odbora skupnosti
OZD za varstvo, gojitev divjadi, lovstvo in ribi-
štvo Slovenije
ob 11. uri informacija o sistemu (metodologiji)
ugotavljanja škode od divjadi v gozdu
predavanje bo v dvorani B; predava prof. Marjan
Kotar
ob 14. uri predvajanje filmov z lovsko tematiko
v dvorani B
ob 16. uri skupščina Zveze lovskih družin Go-
renjske

INFORMACIJE:

PPC Gorenjski sejem, Kranj
64000 Kranj, Stara cesta 25, p. p. 129
telefoni: tajništvo (064) 21 580
komerciala (064) 22 234
telex: 34657 YU-gs kr

— razstava Ribiške družine Kranj s prodajo novih in rablje-
nih ribiških potrebščin

— DAN GOZDARJEV 10. aprila
— regijska razstava goveje živine lisaste pasme v so-
boto, 13. 4.

agrotehnika-gruda

Hirtenberger

MANNLICHER

SWAROVSKI
OPTIKA

Hans Fanzoj

puškarna Borovlje — Ferlach

Griesgasse 1, Avstrija, telefon 9943 4227-2283

NA SEJMU RAZSTAVLJAMO:

- modernizirane dvoglede 7 × 42 MDV in 10 × 40 MDV
(MDV — naravnanje vsake priročne leče posebej)
- odlične dvoglede, tudi z gumijasto oblogo in
nastavitvijo ostrine za vsako oko posebej,
7 × 42 MDV GA in 10 × 40 MDV GA
- najkakovostnejše monokularne daljnoglede (spektive)
z gumijasto oblogo 30 × 75
- strelne daljnoglede, jeklene in iz lahke kovine
4 × 32 do 6 × 42
- najnovejše daljnoglede NOVA
- strelivo Hirtenberger in puške Steyr-Mannlicher

Tradicionalne, kakor ime, so tudi 100-letne izkušnje
tovarne orožja Steyr, ki je ena izmed najbolj znanih
tovarn orožja na svetu.

Stalno tudi na zalogi:

243 Winchester, 6,5 × 57, 5,8 × 57, 7 × 64, 30 — 06,
7 mm Remington Magnum in 8 × 68 S.

AGROTEHNIKA — GRUDA

proizvodnja, notranja in zunanja trgovina, servisi

TOZD LOVEC, Tržaška cesta, 61000 Ljubljana
od sedaj generalni zastopnik firme Hans Fanzoj
iz Borovelj.

**Obiščite nas na razstavnem prostoru na 24. sejmu gozdarstva in kmetijstva,
kjer vam nudimo vse želene informacije.**

Mali oglasi

Prodaj lovsko karabinko, kal. 7,9 × 57 s strelnim daljnogledom. Lojze Možina, Ka-dunčeva 7, 61290 Grosuplje.

Prodaj češko MK puško. Edvard Pišler, Opekarska 31, 61360 Vrhnika. Tel.: (061) 442-242, int. 360 – dopoldne.

Prodaj boroveljsko bokarico, kal. 7 × 65 R/16 (mod. 1954), izdelek Franza Sodija, z montiranim strelnim daljnogledom Habicht Swarovsky (6 × 42) s posebno poliranimi lečami (suhlska montaža);

lovsko karabinko, kal. 7 × 64 (Sava – Kranj) z montiranim strelnim daljnogledom Habicht Swarovsky (6 × 42) – suhlska montaža;

rusko MK puško z montiranim strelnim daljnogledom japonske izdelave;

gumiran dvogled Habicht Swarovsky (10 × 40).

Anton Kebl, Bohinjska Bela 99, 64263 Bohinjska Bela.

Prodaj nov strelni daljnogled Zeiss (6 × 32) s priborom za čiščenje. Naslov v uradni listu Lovca.

Prodaj rusko šibrenico, kal. 16/16 (pete-linko). Jože Strnad, Kompolje 46, 61312 Videm – Dobro polje.

Ugodno prodaj strelni daljnogled TASCO (6 × 32). Informacije po telefonu (061) 373-675 – Remic.

Prodaj 4,5 let staro brak-jazbečarko. Ima opravljeno PNZ in II. vzrejno oceno. Franc Robek, Stari grad 22a, 68270 Krško.

Prodaj odlično ohranjeno tricevko (pete-linko), kal. 16/16 – 5,6 × 50 R Magnum, z montiranim strelnim daljnogledom Swarovsky – Nova, in **menjalno cev** (12/7 × 57 R) za češko bokarico. Informacije po telefonu (061) 861-552 – Pahulje (od 18–21. ure).

Prodaj češko bokarico, kal. 7 × 57 R/16 in **madžarsko šibrenico** (bokarico), kal. 12/12. Informacije po telefonu (068) 62-453.

Prodaj resasto jazbečarko, staro 11 mesecev. Alojz Sedar, Kajuhova 9, Slovenj Gradec. Tel.: (062) 842-509.

Prodaj novo menjalno cev, kal. 16/16, za češko bokarico (starejši model – ZH) in **novo rusko MK puško** s strelnim daljnogledom. Informacije po telefonu (061) 343-552, Dolinar.

Prodaj karabinko, kal. .270 Winch. (model 70) s strelnim daljnogledom Leupold. Informacije po telefonu (068) 51-443, Doltar (od 19. ure dalje).

Prodaj češko bokarico, kal. 7 × 57 R/12 z **menjalno cevjo**, kal. 12/12. Na kombinirani cevi je montiran strelni daljnogled Zeiss (4 × 32) – češka montaža. Informacije po telefonu (062) 701-189, Krnjak (od 7–8. ure).

Prodaj nov strelni daljnogled Zeiss – Jena (4 × 32). Tel.: (061) 261-187 – Eržen.

Prodaj bavorskega barvarja, starega 18 mesecev. Informacije po telefonu (065) 22-184, Đurovič.

Ugodno prodaj lovsko puško šibrenico (bokarico), kal. 12/12, Beretto. Anton Inkret, Šentvid 48, 63231 Grobelno.

Prodaj polavtomatsko šibrenico, kal. 12 in **karabinko**, kal. 7 mm Rem. Mag, s strelnim daljnogledom Habicht (6 × 42) – suhlska montaža. Obe puški sta skoraj novi in sem ju malo uporabljal. Informacije po telefonu (064) 21-973 – Šegš.

Tovariši lovci! Izdelujem lesene okrasne podstavke (deščice) za lovske trofeje vseh vrst in podstavke, na katere pritrdite noge srnjadi (obešalniki). Naročeno pošiljam po pošti (po povzetju) – **Vojin Pejčič, Kolo-dvorska 62, Sarvaš, 54204 Bijelo Brdo.**

Lovska družina Toško čelo vabi ob 40-letnici ustanovitve družine na

tradicionalno meddružinsko strelsko tekmovanje v počastitev dneva OF,

ki bo 27. aprila ob 8. uri na strelišču pri lovski koči LD Toško čelo.

Tekmujejo tričlanske ekipe na 15 umetnih golobov in z 10 streli v pomanjšano tarčo »srnjak«. Prve tri najboljše uvrščene ekipe bodo dobile pokale, posamezniki spominske medalje, uvrščeni do 15. mesta pa praktična darila.

Dan pred tekmovanjem, 26. aprila, bo ob 15. uri na strelišču uradni trening.

Prijave sprejemajo najkasneje do uro pred začetkom tekmovanja.

Za prijetno počutje bo poskrbljeno!

LD Toško čelo

TRAP SEKCIJA »DOLOMITI« – VRHNIKA

prireja 4. maja 1985 z začetkom ob 8. uri

tradicionalno tekmovanje v streljanju na glinaste golobe in v tarčo »srnjak«

Tekmovanje bo na strelišču v Razorski dolini pri Vrhniki. Najboljši prejmejo priznanja in praktične nagrade.

IO sekcije »Dolomiti«

KINOLOŠKO DRUŠTVO »KRIM«
1000 LJUBLJANA – Pot k ribniku 20

Objava v nedeljo, 2. junija 1985, na stadionu »SVOBODA«, Gerbičeva 61, Ljubljana

zvezno razstavo psov vseh pasem in specialno razstavo pudlov

Obvezna razstava in začetek ocenjevanja bo ob 8. uri. Na razstavi lahko sodelujejo tudi neocenjeni psi. Zadnji rok prijave je 15. maj 1985 s plačilom pristojbine. **Prijavnico oddaj na sedežu področne ZLD.**

SLIKA NA 3. STRANI OVITKA:

Zgoraj:
Teloh

Foto I. Napotnik

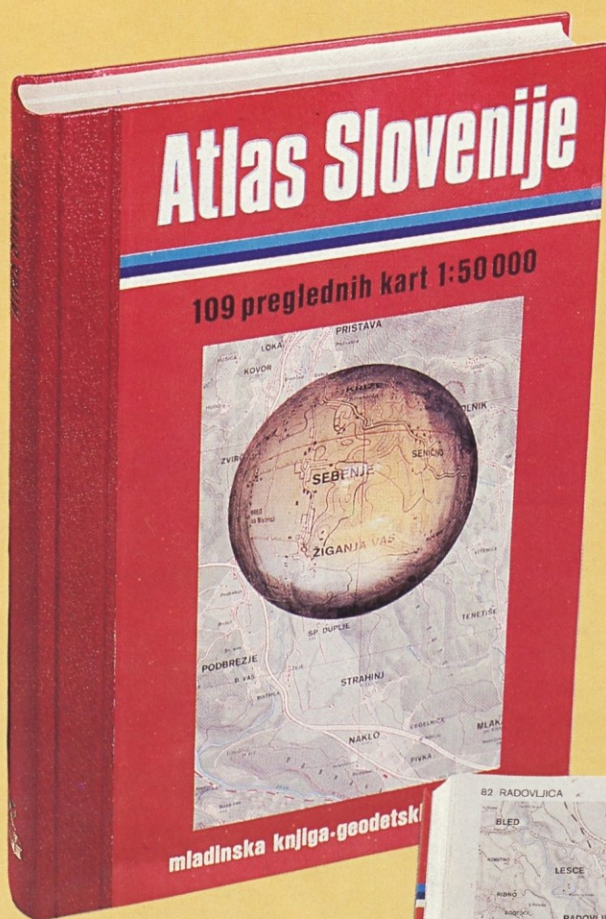
Spodaj:
Racmana

Foto J. Černač, Diana

SLOVENIJA KOT NA DLANI

NOVO

NAZAJ K NARAVI Z NOVIM ATLASOM SLOVENIJE

Geodetski zavod Slovenije in založba Mladinska knjiga sta pripravila izjemno založniško delo, kakršnega na Slovenskem doslej še ni bilo in ga v tej obliki premore le malo narodov.

Namesto velikega števila kart v najrazličnejših merilih imamo zdaj v eni knjigi s 336 stranmi zbranih kar 109 natančnih zemljevidov formata 41 × 30 cm, ki predstavljajo vse slovensko ozemlje.

ATLAS SLOVENIJE vsebinsko razširjajo in bogatijo še:

- jedrnata besedila o najpomembnejših geografskih in kulturno-zgodovinskih značilnostih Slovenije;
- 72 strani slikovnega gradiva s 180 barvnimi pokrajinskimi, žanrskimi in letalskimi posnetki ter satelitski posnetek Slovenije;
- imensko kazalo s kar 50 000 imeni pokrajin, gora, voda, naselij, samotnih kmetij, ledinskih in drugih imen;
- slike in besedila o nastanku sodobnega zemljevida na osnovi letalskih posnetkov.

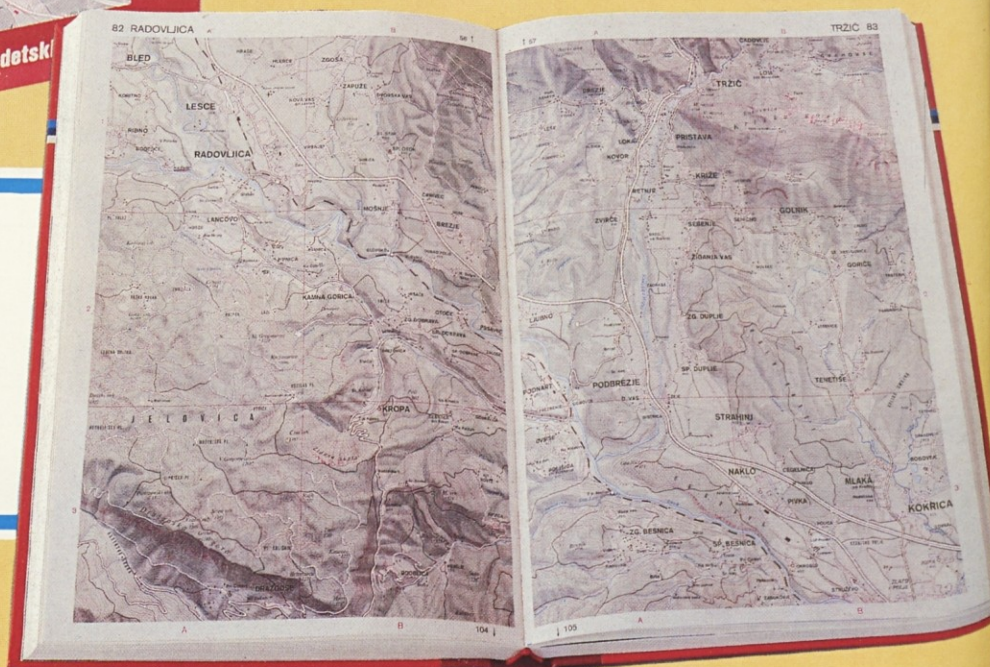
Prepričani smo, da ne bo nobena slovenska družina ostala brez tega nezmotljivega kažipota po rodni deželi; torej vas pristrčno vabimo k nakupu že v prednaročilu s prihrankom najmanj 1200 din!

SPOZNAJTE SVOJO DOMOVINO ŠE BOLJE – UPORABITE PRIDOBLEJENO ZNANJE OB VSAKI PRILOŽNOSTI!

**CENA
V PREDNAROČILU
4900 DIN**

**PRI TAKOJŠNJEM
PLAČILU ŠE
10% POPUSTA**

ATLAS SLOVENIJE
boste najenostavneje naročili
z naročilnico, ki je priložena tej
številki revije Lovca.
HVALA ZA NAROČILO!

NATANČEN, SLIKOVIT, POLJUDEN

Na 336 straneh formata 20,5 × 30 cm se bo razgrnila pred vami vsa Slovenija. Zarisane višinske plastnice, malo znane poti in steze, označitve najsamotnejših zaselkov in celo posameznih domačij v merilu 1 : 50 000 vam bodo omogočile izredno natančno orientacijo v vsakem primeru. Z bogatim dodatkom slikovnega in besednega gradiva bo novi ATLAS SLOVENIJE neomejeno uporaben pri delu, doma, v šoli in naravi. IZJEMNO NOVOST POSEBEJ PRIPOROČAMO LOVCEM IN SPLOH VSEM PRIJATELJEM NARAVE!

GEODETSKI ZAVOD SRS